

30 ✠ 15

2014

aastaraamat

EESTI KAITSEVÄGI

2014.

aastaraamat

EESTI KAITSEVÄGI

© 2015 Kaitseväge peastaap

Koostaja: Tõnu Noorits

Keeletoimetaja: Kairi Vihman

Kaanekujundus: Tõnu Noorits

Kujundus: Peeter Paasmäe

Fotod:

Tõnu Noorits – esikaas, lk 5, 7, 9, 13a, 22, 25a, 26, 30b, 31b, 55, 62, 66, 68, 70, 71a, 72, 74abcd, 83, 89ab, 92, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 112, 113, 115ab, 116, 119, 120, 122

Ardi Hallismaa – lk 4, 8, 15, 16, 18, 21, 27, 29, 30a, 33, 48, 49, 52, 54, 57, 67, 69, 73, 76, 77, 82, 105, 107, 109, 117, 125

Kristel Maasikmets – lk 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 56, 60, 61

Keio Raamat – lk 11, 14, 28, 50, 51, 75b, 79, 80b, 96

ESTSOFi arhiiv – lk 84, 86, 87

NATO – lk 10, 12, 13b

Esper Kaar – lk 20, 23

Taavi Karotamm – lk 110, 111

Georgi Kokoshinski – lk 63, 64

Veiko Parmingu erakogu – lk 90, 91

Aivo Vahemets – lk 78, 81

Ray Barber – lk 71b

Brian Blanco – lk 85

Andrey Borodulin /AFP/Scanpix – lk 38

Darryl Carey – lk 124

Alexei Chernyshev / Reuters/Scanpix – lk 36

Dimitar Dilkoff / AFP/Scanpix – lk 37a

Michel Fisquet – lk 126a

Gleb Garanich / Reuters/Scanpix – lk 32

Mark Gritliht – lk 94

Sander Ilvest – lk 88

Riho Juurik – lk 58

Arvo Jõesalu – lk 65ab

Karri Kaas – lk 25b

Alexander Khudoteply / AFP/Scanpix – lk 37c

Fred Killing – lk 128

Richard Kuusk – lk 104

Heiki Nabi erakogu – lk 126b

Kuno Peek – lk 24

Lauri Peterson – lk 80a

Kristjan Saar – lk 118

Simmo Saar – lk 19

Maxim Shemetov / Reuters/Scanpix – lk 37b

Sergei Supinski / AFP/Scanpix – lk 34

Siim Teder – lk 31a

Liis Treimann / Postimees/Scanpix – lk 97

Hannes Vörno – lk 127

Andrii Vytvytskyi – lk 53, 103ab

Trükk: Greif OÜ

Sisukord

Eessõna	<i>Riho Terras</i>	5
Walesi tippkohtumise otsuste elluviimine	<i>Neeme Väli</i>	9
Kaitseväge reform. Muudame koos kaitseväge tõhusamaks	<i>Igor Schvede</i>	15
Kaitseliit maa kaitsel	<i>Meelis Kiili</i>	21
Liitlaste saabumise aasta	<i>Aron Kalmus</i>	27
Hübriidsõda Ukrainas	<i>Kaupo Rosin</i>	33
Eestlaste Kesk-Aafrika missioon tõlgi silme läbi	<i>Ilmar Raag</i>	41
Suurhangete aasta	<i>Raul Kütt</i>	49
Strateegilise transpordi maht neljakordistus	<i>Toomas Pärnpuu</i>	55
Viska leili: Camp Bastion – Viimsi mõis	<i>Arvo Jõesalu</i>	61
Kakskümmend aastat visadust	<i>Jaak Tarien</i>	67
Eesti õhuväe 95. sünnipäeva suurejooneline õhu- <i>show</i>	<i>Alar Laats</i>	73
Merevägi praegu ja tulevikus	<i>Sten Sepper</i>	77
Eesti eriväelaste kogemused koostööst USA erivägedega	<i>Riho Ühtegi</i>	83
Väliseestlase ajateenistusest kaitseväes	<i>Veiko Parming,</i>	
	<i>Kalle Amolins</i>	89
Parasportlaste edukad sooritused Londonis	<i>Andres Siplane</i>	95
Punase maja uus ja väärikas elu	<i>Lauri Vahtre</i>	99
Kaitseväge küberharjutusväljak	<i>Uko Valtenberg</i>	105
Õppuse Siil teavituskampania kasutab uusi võimalusi	<i>Taavi Karotamm</i>	109
Uus kvaliteet Eesti taastusravisüsteemis	<i>Andres Siplane</i>	113
Afganistani missioonisõdurid maalidel	<i>Arvo Jõesalu</i>	117
Mullune edukas spordiaasta	<i>Heino Märks</i>	125

Eessõna

Kaitseväele ning Eesti riigikaitsele tervikuna on 2014. aasta olnud pöördelise tähendusega. Sündmused, mille Putini režiim käivitas aasta alguses Krimmi poolsaare annekteerimisega ning mis viisid järjekindlalt sõjalise konflikti suunas Venemaa Föderatsiooni ja Ukraina vahel, pole ilmselgelt jätnud puudutamata ka Eestit, meie piirkonda, NATOt ja Euroopa Liitu ega ka maailma laiemalt. Nii on mitmelgi puhul analüütikud ja poliitikakujundajad olnud sunnitud tõdema, et enam ei kehti rahvusvahelised kokkulepped, millega Euroopas on püütud hoida rahu ja stabiilsust, riikide suveräänsust ning riigipiiride puutumatumust. Ukrainas toimuv on ere näide Venemaal valitseva režiimi valikulisest suhtumisest rahvusvahelisse õigusse ehk siis tunnistatakse vaid neid sätteid, mis otseselt enda huvides, kattes kõik muu desinformatsiooni, propaganda ning tõrjuva retoorika tumeda looriga. Kokkuvõtvalt – julgeolekukeskkond meie ümber on teinud läbi muutuse, mille toimumist võisime küll pidada tõenäoliseks, kuid kindlasti paneb meid täie tõsidusega mõtlema muutuste toimimise dünaamika – sündmuste arenemise kiirus ning agressori organiseeritus oma strateegiliste eesmärkide saavutamisel.

Kõike öeldut silmas pidades võime aga kindlalt nentida, et Eesti reaalne julgeolek pole ealeski varem olnud nii tugevalt ja kindlalt tagatud kui nüüd. Ikka ja jälle on kuulda kriitikute häält, kes on seadnud kahtluse alla NATO kollektiivkaitse toimimise ning pidanud küsitavaks liitlaste tegeliku ehk füüsilise kohaloleku võimalikkust olukorras, kus me seda vajame. 2014. aasta oli ses mõttes silmiavav ja kindlustunnet sisendav, sest loetud päevadega jõudsid kevadel Ämarisse Ameerika Ühendriikide õhuväe püüdurhävitatjad; kaitseväge iga-aastane suurõppus Kevadtorm sai sujuvalt juurde NATO-mõõtmeme; heidutushoiaku tugevdamiseks toodi Eestisse ning teistesse NATO idatiiva riikidesse USA roterivad maaväeüksused. 2014. septembris Walesis toimunud NATO tippkohtumisel lepitati kokku laiaulatuslik meetmete pakett, mille läbiv motiiv on

RIHO TERRAS
kindralleitnant
kaitseväge juhataja

kollektiivse kaitse tuntav parandamine ning NATO sõjalise võimekuse kohaldamine muutunud julgeolekukeskkonnas. Rahvusvahelisel tasandil tehtud otsused, eraldatud ressursid ning ka meie toetuseks lausunud sõnad on koosmõjus andnud tuntava tõuke kollektiivkaitse reaalsemaks ning toimivamaks muutmisel. Meie geograafilist paiknemist silmas pidades ei saa me paraku rahulduda praeguseks juba ellu rakendatuga. Teisisõnu peame vältima olukorda, kus võiks maad võtta rahulolu ja letargia ning püüdma võimalikult kiiresti kujundada NATOt nii, et Washingtoni lepingust tulenev kollektiivne enesekaitse oleks heas mõttes igapäevane ja kokkuharjutatud rutiin.

Muutused julgeolekukeskkonnas, liitlaste üksuste paiknemine Eestisse ning samaaegselt ellu rakendatav riigikaitse arengukava – need on laias laastus kolm peamist suunda, millega möödunud aastal tuli pidevalt tegeleda. Eesti kaitseväge on 2014. aasta kogemusi silmas pidades just selline tubli organisatsioon, mis suudab erinevad stressitegurid kanaliseerida eesmärgipärasesse koostöösse, efektiivsemasse ja tulemuslikku toimimisse ning seda kõike ilma liigse poleemika ja virinata. Ma olen veendunud, et 2014. aastal tegime me kõik rohkem tööd kui varem ning suure intensiivsusega tegutsemine harjutab meid veelgi paremini toime tulema keerulistes, teravat tähelepanu ja kiiret reageerimist nõudvates olukordades.

2014. aasta augustist mindi kaitseväes üle uuele struktuurile. Riigikaitse arengukavas 2013–2022 kokkulepitud muudatused nägid ette mitme üksuse ning võime ümberkujundamist ning seda kõike eesmärgiga tõsta esiplaanile reaalse sõjalise võime loomine ning käigushoidmine. See mantrana mõjuv tõdemus, millega ma kaitseväge juhatajana olen viimase paari aasta jooksul läbi käinud kõik kaitseväge üksused ning Kaitseliidu malevad ning mis on loodetavasti une pealt selge igale kaitseväelasele ning kaitseliitlasele, on ka praegu ja tulevikus meie juhtmotiiv. Ehk veelkord ülekorratuna – meie sõjaline heidutus tugineb reaalsele ning kiiresti reageerivatele üksustele. Need peavad olema korralikult väljaõpetatud, varustatud ja relvastatud vastavalt püstitatud ülesannetele. Siirast heameelt teeb see, et need sõnad ei ole kõmisenud kurtidele kõrvadele, vaid mõttemall on tegelikult muutunud. Arusaam, et nõndanimetatud õõnsa väe ehitamine on enesepett ning töötab vastu käegakatsutava julgeoleku ja kaitsevõime tugevdamisele, on minu hinnangul kohale jõudnud kõigile, kes on võtnud vaevaks enda jaoks teema lahti mõtestada.

2014. aasta jooksul sai kaante vahele mitu olulist relvastushankelepet. Reaalse sõjalise võime tugevdamine läbi Javelin-tüüpi tankitõrjesüsteemide või CV90 jalaväe lahingumasinate on lähima paari-kolme aasta üks peamisi ülesandeid. Kaitsevõimele annavad mõlemad relvasüsteemid juurde liikuvust, tulejõudu ja täpsust ehk kvaliteete, mis lahinguväljal on otsustava mõjuga. Lisaks relvastusele sai eelmisel aastal väga suures mahus investeeritud elutingimuste parandamisse – uute kasarmute näol on tegu nüüdisaegse standardi laiema kinnistamisega kaitseväge olme- ja elutingimustes. Me ei saa lubada, et kehvad elutingimused ajateenistuses peegelduksid hiljem reservväelase suhtumises oma riigikaitsekohustusse – seega lugupidamine peab olema mõlemapoolne ning korras kasarmud on lugupidamise küsimus.

2015. aasta peamine märkusõna on kaitseväge suurõppus Siil. Mitte kunagi varem ei ole me sellises mahus õppusi läbi viinud ning see seab meile kõigile kohustuse olla oma teenistuses ja ülesannete täitmisel kõige paremas vormis. Õppuse mõõtkaava ning läbiviimise edukus annavad meile ülevaate reservarmee hetkeseisust ning selle järeldeste ja

õppetundide näol saame endale hindamatu teadmise sõjalise riigikaitse efektiivsaks korraldamiseks tulevikus. Ma olen veendunud, et Siil 2015 suudab positiivses mõttes üllatada nii õppusel osalevaid kaadrikaitseväelasi, reservväelasi, ajateenijaid, kaitseliitlasi, NATO liitlasi kui ka avalikkust.

On selge, et julgeolekukeskkonnas toimunud muutused ei ole lühiajalise iseloomuga ning mõjutavad meie töid ja tegemisi täna, homme ja aasta pärast. Seda silmas pidades on väga oluline säilitada rahulik ja kaine meel ning keskenduda oma tegevuses just kõige olulisemale. Ülesanne, mis meile usaldatud, on tegelikult lihtne, aga mitte kerge – me kaitseme Eesti riiki, tehes seda koos oma liitlastega. Sellest, kuidas me oma ülesandega toime tuleme, sõltub väga palju. See teadmine paneb meie õlule ühtviisi nii suure vastutusekoorma kui ka innustab meid. See teadmine on loomulik, sest riigikaitse on meie kutsumus ja valik.

Walesi tippkohtumise otsuste elluviimine

Eelmises aastaraamatus kirjutasin eelseisvast NATO tippkohtumisest¹. Artikli kirjutamisest jäi 4.–5. septembril 2014 Walesis toimunud tippkohtumiseni veel kaheksa kuud. Ennustasin, et lisaks üldisele julgeoleku- ja välispoliitika arutelule on riigipeade päevakorras veel ISAFi operatsiooni lõpetamine ja Afganistani julgeolekujõudude väljaõppemissiooni alustamine, majanduslanguse mõju riigikaitsekuludele ning samuti erinevate partnerlusformaatide tulevik. Leidsin, et konsensuse saavutamisel mõjutavad Walesi otsused alliansi arengut vähemalt keskpikas perspektiivis.

Tuleviku ennustamine on alati tänamatu tegevus. 2013. aasta detsembris ei osanud ilmselt keegi peale Venemaa juhtkonna ette näha, et julgeolekukeskkond Euroopas muutub kardinaalselt. Kuigi Euromaidan oli juba alanud, püsis Janukovõtš jätkuvalt võimul. Vene keelt rääkivate ja Vene relvajõudude moodsaimat varustust kasutavate roheliste mehikeste debüüdini Krimmis jäi veel kaks kuud. Ka polnud Ida-Ukraina Vene sõjaväelaste populaarseim puhkuse veetmise sihtkoht. Kuid muutused pole toimunud pelgalt Euroopas.

Kodumaine meedia on tippkohtumist kajastanud päris põhjalikult. Liikmesriigid võtsid vastu 21 dokumenti, millest osa on ka avalikud. Kõige parema ülevaate annab mahukas tippkohtumise deklaratsioon, mis on üleval NATO kodulehel.² Deklaratsiooni 113 paragrahvi peegeldavad liitlaste kavatsusi, kuidas kohandada organisatsiooni ja oma poliitikat selliselt, et see vastaks nii uutele kui ka vanadele katsumustele globaalses perspektiivis. Korratakse üle juba tuntud põhitõed: kõik kolm organisatsiooni strateegilises kontseptsioonis toodud peaülesannet – kollektiivkaitse, kriisihaldamine ja julgeolekualane koostöö – kehtivad jätkuvalt; üleatlandiline koostöö on eluline osa liitlassuhetest; NATO huvid on globaalsed ja selle tõttu jätkatakse

NEEME VÄLI

kindralmajor

NATO rahvusvahelise sõjalise staabi ülema asetäitja, poliitika ja planeerimise osakonna direktor

panustamist julgeolekusse ka väljaspool oma territooriumi; alliansi rakendatavad meetmed peavad tagama kõikide liikmesriikide julgeoleku; lisaks liikmesriikide kaitsevõime suurendamisele tehakse koostööd teiste organisatsioonide ja partnerriikidega. Ootuspäraselt kajastatakse mitmel leheküljel Vene–Ukraina kriisist tingitud muutuseid ja samme alliansi kaitsevõime tugevdamiseks. Riigid leppisid kokku peatada kaitsekulude langus ja suurendada kaitsekulusid järgneva kümnendi jooksul kuni 2%-ni SKPst ning investeerida vähemalt 20% eelarvest sõjaliste võimete uuendamisse. Eelisarendatakse neid võimeid, mida on vaja NATO kaitseplaneerimisel identifitseeritud võimelünkade täitmiseks. Hübriidohu tõttu on veelgi kasvanud koostöö tähtsus teiste rahvusvaheliste ja regionaalsete organisatsioonidega, eriti Euroopa Liiduga. Terrorismioht pole kusagile kadunud ja kahjuks tuleb tõdeda, et olukord näiteks Liibüas, Iraagis ja Süürias on hoopis halvenenud. Seda eriti ISILi³ islamiradikaalide tegevuse tõttu.

Need ja paljud muud teemad täidavad deklaratsiooni 23 lehekülge tiheda tekstiga ning tuleb arvestada, et deklaratsioon on olemuselt lühikokkuvõte. Kõige selle käsitlemine ja lahtiseletamine väljub kindlasti aastaraamatu raamidest ning selle tõttu otsustasin peatuda pikemalt ainult ühel teemal, mis on Eestile ja meie regioonile äärmiselt oluline.

¹ Teelahkmel NATO (Kaitseväe aastaraamat 2013)

² www.nato.int

³ Islamic State in Iraq and Levant

NATO tippkohtumine toimus 4. ja 5. septembril 2014 Walesis.

Readiness Action Plan ehk valmisoleku tegevuskava

Ukrainas toimuv kinnitab, et peale kahtekümnet aastat välisoperatsioone on vaja keskenduda rohkem kollektiivkaitsel. Venemaa värskes sõjalises doktriinis⁴ kirjeldatud hübriidmudeli kasutamine näitas, et regionaalses mastaabis suudavad nad kiiresti koondada ja rakendada sõjalist jõudu, ajastades selle massiivse propaganda- ning desinformatsioonikampaaniaga. Selline käitumine põhjustab segadust ja võimaldab agressoril varjata oma eesmärke. Tagajärg on territooriumi kiire hõivamine ja isoleerimine ning tuumarelvaga ähvardades hoitakse ära teiste riikide sekkumine hätta sattunud riigi kaitseks.

Iseenesest pole hübriidsõjapidamises kui kontseptsioonis midagi uut. NATO kontekstis üllitasid strateegilised väejuhatused vastava raporti juba

⁴ Военная доктрина Российской Федерации

2010.⁵ Veel kaugemale vaadates väärub tähelepanu Hiinas 1999. a välja antud raamat „Unrestricted Warfare“.⁶ Teisest küljest tuleb üldistuste tegemisel olla ettevaatlik, sest üks hübriidmudeli põhimõtteid ongi erinevate vahendite unikaalse kombinatsiooni kohandamine konkreetse keskkonda, aega ja ruumi. Valmisoleku tegevuskava raames suurendab NATO heidutust erinevate meetmete kaudu, millest osa on juba rakendatud ja osa mõeldud üksuste ja võimete kohandamiseks keskpikas perspektiivis. Juba rakendatud meetmete näidetena saab tuua õhuturbe tugevdamiseks mõeldud lennukite paigutamist Ämarisse ja USA maaväe üksuste kohalolekut Eestis. Võimalik vastane peab mõistma, et juba konflikti algusest peale ei tule tal rinda pista ainult ühe liikmesriigi, vaid kogu alliansiga. Kuid need on alles esimesed sammud.

⁵ www.act.nato.int/the-countering-hybrid-threats-concept-development-experiment

⁶ en.wikipedia.org/wiki/Unrestricted_Warfare

3. septembril kohtus Eestis visiidil olev USA president Barack Obama USA ja Eesti sõduritega.

Vaadates Euroopa julgeolekuolukorras toimunud muutusi, tuleb NATOl leida vastused kolmele probleemile. Esiteks *eelhoiatuse* ehk parandada oma infokogumise ja töötlemise võimet, et vältida üllatusmomenti. Teiseks *kiirus* ehk ennetada võimalikku vastast ja seda mitte ainult vägede paigutamisel, vaid ka näiteks otsustusprotsessis. Kolmandaks *kvantitatiivne ja kvalitatiivne mõõde* ehk suuta panna välja piisavalt suur ning vajaliku konfiguratsiooniga väekontingent, et saavutada otsustav ülekaal. Kusjuures ülekaalu pole vaja saavutada ainult sõjalise jõu kontekstis, vaid ka näiteks strateegilises kommunikatsioonis. Valmisoleku tegevuskava eesmärk on pakkuda lahendusi, mis võimaldavad NATOl ka muutunud olukorras adekvaatselt tagada oma liikmesriikide julgeolek.

Mida see tähendab Eestile?

Tippkohtumise otsuseid viiakse ellu põhimõttel 28lt 28 jaoks ehk iga liikmesriigi panus on oodatud ja vajalik. Seega lisaks liitlaste panusele tuleb ka meil endal kodutöö ära teha. Riik, mis küll pidevalt kurdab julgeoleku pärast, kuid ise sellesse tõsiselt ei panna, pole usutav. Mida NATO poolt võib oodata? Esiteks pidevat kohalolekut. Me ei ole enam üksi, meie liitlased on siin iga päev kohal. Liitlased panustavad meie kaitsesse võimetega, mille loomiseks meil endal ressursi ja teadmisi veel ei jätku. Teiseks kasvab kindlasti õppuste maht, mis loob omakorda ka kaitsevägele uusi võimalusi. Kolmandaks intensivistub meie koostöö NATO sõjalise juhtimisstruktuuriga, kaasa arvatud planeerimise valdkonnas. Meil tuleb saata oma planeerijaid staapidesse, et selles valdkonnas sõna sekka öelda. Oluline on koos-

töö suurendamine MNS NEga⁷ Poolas. Kuid tuleb aru saada, et tasuta lõunaid ei ole olemas. Kõik see tähendab ka meile rohkem tööd, rohkem panustamist ja ka suuremat ressursikulu. Ämari peab olema võimeline toimima pidevalt. Tuleb investeerida infrastruktuuri, sest liitlaste üksuste paigutamine vagunelamutesse on vaid hädalahendus. Kuid üh-tegi üksust ei saadeta Eestisse lihtsalt kasarmusse konutama. Vaja on õppusi korralikult planeerida nii kaitseväge kui Kaitseliidu osalusel ja ka harjutusvälju kohandada selleks, et luua piisavalt erinevaid võimalusi. Mida paremad on väljaõppe võimalused, seda suurem huvi on teistel riikidel üksusi siia saata. Meie oma üksuste siirmisvõime tuleb üle vaadata. Uuenenud NRFilt⁸ oodatakse kiiret ümberpaiknemist ja selleks peab olema võimeline ka meie NRFi saadetav üksus. Siirmist hakatakse harjutama ja seda tuleb tõsiselt võtta.

2015. aasta tuleb sündmusterohke. Tippkohtumise kontekstis on see aasta, kus NATO peab näitama, et mida lubati, seda ka tehakse. Minu jaoks on üks olulisem näitaja riikide lubatud kaitsekulude languse peatamine ja liikumine 2% suunas. Kuigi riigipead võtsid selle saavutamiseks aega terve aastakümne, on ikkagi vaja kohe samme, mis näitaksid, et seda mõeldi tõsiselt. Sest julgeolek on tõsine asi ja sõnu siin loopida ei saa. President Obama ütles septembris Tallinnas, et NATO liige olles ei kaota me oma iseseisvust enam kunagi. See, et USA maavägi on praegu Tapal, näitab, et ta mõtles seda tõsiselt.

⁷ Multinational Corps North East

⁸ NATO Reaction Force

NATO õhuturbemissioonil osalevad Saksa hävitajad Eurofighter Typhoon Õismäe kohal 19. novembril 2014.

NATO sõjalise komitee istung 25. jaanuaril 2015. Vasakult: rahvusvahelise sõjalise staabi ülemas asetäitja kindralmajor Neeme Väli, peasekretär Jens Stoltenberg; sõjalise komitee esimees kindral Knud Bartels ja viimase sõjaline nõunik kolonel Dirk Verhaeghe.

Kaitseväe reform. Muudame koos kaitseväge tõhusamaks

1. augustil 2014 hakkas kehtima kaitseväe uus struktuur. Ümberkorraldused on mahukad ning puudutavad suurt osa kaitseväe personalist. Ümberkorralduste tagajärjel muutuvad üksuste ülesehitus, ülesanded ja paiknemine. Muutuste keerises on üksused, inimesed ning varustus. Ümberkorraldused avaldavad mõju lisaks kaitseväele kohalikele omavalitsustele, meie koostööpartneritele erasektoris ja riigiametites.

Et paremini hoomata muudatuste tähtsust ja mõju, on kasulik korrata, miks me seda teeme ja mis on meie eesmärgid. Rääkides muudatuste üksikasjadest peab selgelt tajuma laiemat konteksti, mille põhiosad on meid ümbritsev julgeolekukeskkond, meie tegelik sõjaline suutlikkus ja võimalused selle tõhustamiseks.

2012. aastal hinnati uue kümneaastase riigikaitse arengukava koostamise käigus arenguid julgeolekukeskkonnas, meie rahu- ja sõjaaja suutlikkust ja ressursse. Seisime silmitsi olukorraga, kus üksustel polnud vajalikku relvastust ja varustust ning, vaatamata eraldatud kahest protsendist riigikaitsele, planeeritud struktuuri ei olnud võimalik nõuetekohaselt varustada ja jätkusuutlikult ülal pidada. Samal ajal tajusime halvenevat julgeolekuolukorda, Venemaa Föderatsioon uuendas kiirelt oma relvajõude ja käitus aina agressiivsemalt oma naaberriike suhtes. Lahenduseks, ainuõigeks minu hinnangul, sai suuresti paberil oleva struktuuri võimalikult kiire muutmine väiksemaks, kuid tõhusamaks struktuuriks, kus kõik üksused on maksimaalselt mehitatud, relvastatud ja varustatud. Maksimaalselt kasutati ära kaitseväe arendamisel saavutatud edusamme ning säilitati võimalus suurendada struktuure tulevikus, kui vahendid seda lubavad.

Reform puudutab kõiki kaitseväe struktuure. Vähenes staapide arv, kaitseväe peastaap ühendati maaväe staabiga, suleti neli kaitseringkonda ning nende ülesanded anti üle maakaitse ringkondadele ja teistele struktuuriüksustele. Maaväe staabi liitmi-

IGOR SCHVEDE

*kommodoor
kaitseväe peastaabi
ülem*

sega suurenes kaitseväe peastaabi vastutus sõjaliste operatsioonide ja maaväe väljaõppe korraldamises. Seoses sellega moodustati peastaabi koosseisus eraldi seisev väljaõppeosakond ning tugevdati kaitseplaneerimise ja erialainspektorite valdkondi.

Kaks jalaväebrigaadi muutusid kaitseväe peamisteks lahinguüksusteks ning võtsid üle suure osa igapäevasest maaväe väljaõppe ülesannetest. 1. jalaväebrigaadiga liideti Kirde kaitseringkonna üksused, brigaad liikus Paldiskist Tapale ning sellest on saanud kõige suurem ja mitmekülgsem kaitseväe üksus. 2. jalaväebrigaad loodi endise Lõuna kaitseringkonna baasil. 2. jalaväebrigaadi põhiline tegevusala on Lõuna-Eesti ning üksuse tuumiku moodustab Kuperjanovi pataljon Võrus. Endise logistikakeskuse baasil on moodustatud uus toetuse väejuhatuse, millel on laiendatud ülesandeid logistika ja mobilisatsiooni valdkondades. Pärast õppust Siil 2015 paikneb toetuse väejuhatuse ümber Tallinnast Pärnu lähiste Eametsa. Sõjaväepolitsei koosseisu toodi vahipataljon ning sõjaväepolitsei asub ümber uuele taristule Tallinna Miinisadamas. Ühise juhtimise alla on koondatud sõjaväepolitsei üksuste ettevalmistamine, sõjaväepolitsei nii rahu kui ka sõjaaegsed ülesanded. Et soodustada eriooperatsioonide valdkonna arengut, loodi iseseisev eriooperatsioonide väejuhatuse ning alustati üksusele vajaliku taristu arendamisega. Mereväe uues struktuuris on vähendatud staapide arvu ning uuendus-

Uue struktuuri kohaselt kuulub Viru jalaväepataljon 1. jalaväebrigaadi koosseisu.

lik organisatsioon kajastab mereväe keskendumist laevastiku operatsioonidele ning nende toetamisele. Õhuväesisestest ümberkorraldustest peaesmärk on liitlaste õhutorje lennukite heatasemeline toetamine Ämari lennuväebaasis.

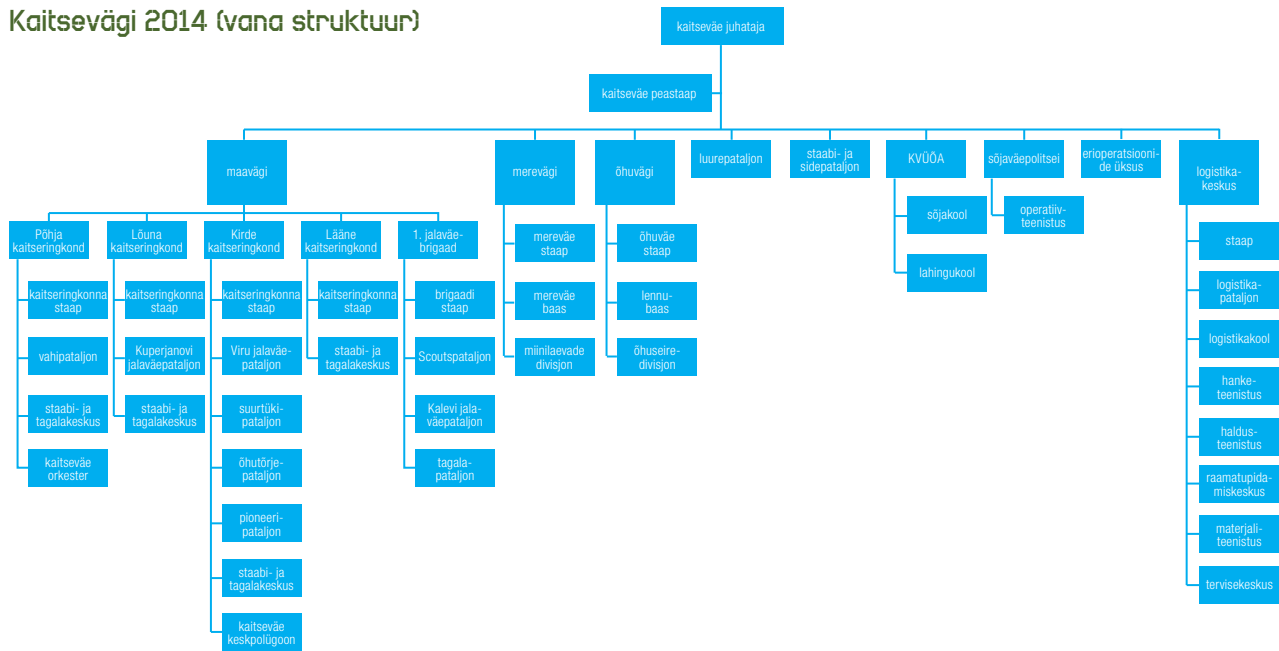
Kaitseliidule lisandus uus ja tähtis ülesanne – maakaitse korraldamine. Lisaks on suurenenud kaitseliidu roll laiapindses riigikaitstes. Uute ülesannete täitmiseks moodustatakse Kaitseliidu baasil maakaitsestaap ja neli maakaitse ringkonda. Võrdväärselt kaitseväge üksustega parandatakse maakaitseüksuste relvastust ja varustust.

Vaatamata reformi suurele mahule ja mõjule on muudatused toimunud sujuvalt ning toetusmuudatustele kaitseväes on olnud märkimisväärne. Kaitsevälased, teenistujad ja töötajad osalevad aktiivselt reformides, mõtlevad kaasa ning panustavad ühise eesmärgi nimel. Kogu kaitseväge personal on kaasatud nende muudatuste ettevalmistusse ja elluviimisse. Paljude silmatorkavate muudatuste kõrval

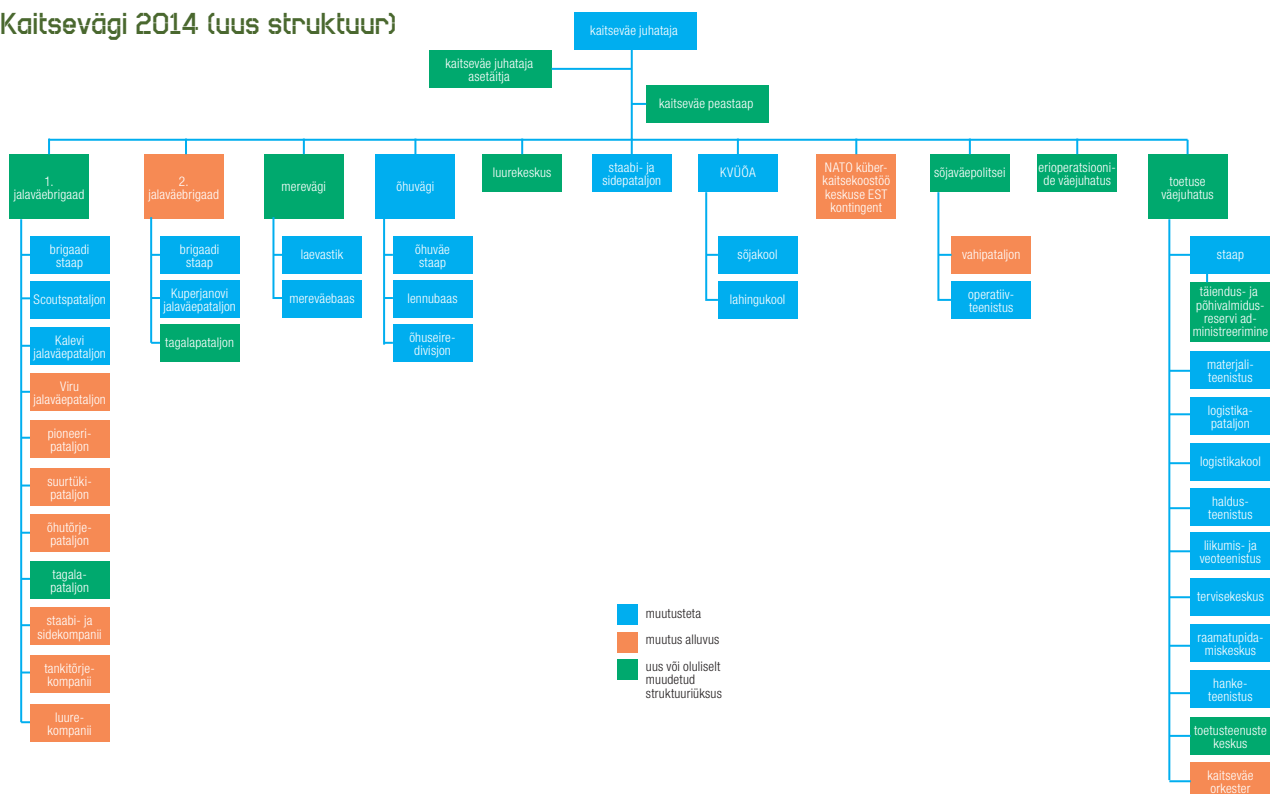
on varju jäänud ulatuslikud ümberkorraldustega seotud rutiinset tööd, mida tehakse oma põhitööülesannete kõrvalt. Ümberkorraldusi planeeritakse kõigil tasanditel ning see eeldab muudatusi tuhandetes dokumentides ja toimingutes. Muuta tuleb palju alates seadustest kuni ametijuhenditeni.

Uus struktuur on õhem, dubleerimist on vähem, on vähem võimalusi delegerimiseks. Seega nõuab uus struktuur kõigilt kaitseväelastelt rohkem panustamist. Kaitseväge peab muutuma efektiivsemaks. Kõik peavad tegema rohkem tööd ning olema valmis efektiivsemalt lahendama eri taseme ülesandeid. Aina tähtsamaks muutub oma võimete ja võimaluste hindamine, õigete prioriteetide seadmine, parem planeerimine ning planeeritu elluviimine. Kui vaja, siis peame olema valmis kohandama oma ambitsioone. Peame otsima uusi lahendusi töökorralduses. Võimalusel ja kui see on otstarbekas, peab kaitseväge suurendama erasektori kaasatust toetusfunktsioonides. Peame parandama koostööd

Kaitseväge 2014 (vana struktuur)

Kaitseväge 2014 (uus struktuur)

partneritega erasektorist, riigi ja kohalikul tasemel.

Ümberkorralduste ajagraafik on tihe. Selle muudab tempokaks halvenev julgeolekukeskkond, samaaegselt toimuv ettevalmistus õppuseks Siil 2015, järsult suurenenud hangete ja taristuprojektide maht. Venemaa Föderatsiooni agressiivne tegevus, mis kulmineerus Krimmi poolsaare hõivamise ning lahingutegevusega Ida-Ukrainas, nõudis

täiendavat tähelepanu ning suurendas kaitseväge koormust. NATO meetmete rakendamine vastukaaluks Putini režiimile nõuab kaitseväge panustamise suurendamist Eestis ja välismaal.

Vaatamata tihedale ajagraafikule on palju ära tehtud. Uus struktuur võimaldab juba praegu realistlikumalt korraldada lahinguvõimelduse ja -operatsioonide planeerimist ning seob tõhusamalt

Muudatuste tulemus on tõhusamad, paremini mehitatud ja varustatud kaitseväge üksused.

kaitseväge üksuste ning personali sõja- ja rahuaja ülesanded. Korrastatakse kaitseväge taristut. Reformi käigus sulgeb kaitseväge amortiseerunud sõjaväelinnakud ning koondab üksused toimivatesse ning parema taristuga linnakutesse. Kaitseväge jätkab ajateenijate elamistingimuste parandamist, väljaõppetingimuste, ladude ja tehnika hooldustaristu arendamist. Personalivaldkonnas on muutunud paindlikumaks ja läbipaistvamaks palgasüsteem, mitmes valdkonnas on tekkinud konkurents. On alustatud karjääri- ja rotatsiooniplaneerimise tõhustamist.

Peab tõdema, et ümberkorraldused on mõjutanud ja mõjutavad ka tulevikus esmajärjekorras kaitseväge personali ja nende peresid. Inimeste valmisolek muutusteks on arusaadavalt erinev. Muudatused sunnivad inimesi lahkuma oma mugavustsoonist ning on seotud kohanemiskustega. Kõik inimesed ei tulnud või ei saanud muudatustega kaasa tulla, oli ka lahkujaid. Personali puuduta-

vad muudatused jätkuvad ka tulevikus. Kaitseväge peab aegsasti informeerima inimesi eelseisvatest muudatustest, soodustama inimeste roteerimist eri paikkondade vahel ning võimalusel toetama ümberasumisega seotud olmeküsimuste lahendamist. Peame tõhustama värbamist ning hoidma kaitseväge atraktiivsust tööturul. Igal tasemel peame analüüsima muudatuste mõjusid ja paindlikult täiustama ümberkorraldusi.

On meeldiv tõdeda, et juba praegu on uute muudatuste tulemus reaalsed ja tõhusamad kaitseväge üksused. Uus, väiksem ja tõhusam struktuur on paremini mehitatud ja varustatud. Vaadates tulevikku, on meil olemas vahendid uue struktuuri varustuse, relvastuse ja taristu arendamiseks. Esimene samm on tehtud, kaitseväge jätkab reformide elluviimist. Kutsun üles jätkuvalt kõiki aktiivselt kaasa mõtlema, toetama ning konstruktiivselt hindama meie ühistööd.

Uus struktuur nõuab kõigilt kaitseväelastelt rohkem panustamist, kaitsevägi peab muutuma efektiivsemaks.

Kaitseväe reformi läbiviimine

2013 jaanuar – Algas koosseisude loomine.

2013 mai – Kaitseministeerium ja kaitseväe juhataja kiitsid uued struktuurid heaks.

2013 juuni – Riigikaitse arengukava 2013–2022 rakendusplaani esitlused, rakendusplaan kinnitati 13.06.2013.

2013 juuli – Esmane personaliplaneerimine struktuuriüksuste poolt, lisaks isikute väljaselgitamine, kellel puudus planeering.

2013 august – Algas struktuuridesse paigutamine, mis kestis kuni 01.08.2014. Sellesse perioodi jäävad üldised planeerimiskoosolekud (kõigi struktuuride personaliüksuste esindajate osavõtul), kus arutleti nii olemasoleva planeeringu, selle muutmise kui ka planeerimata isikute võimaliku planeeringu üle.

2013 oktoober – Isikute teavitamine uutest ametikohtadest.

2014 veebruar – Toimus palgareform, kus juba arvestati isikute võimalikku RKAK järgset planeeringut.

2014 juuni – Algas koosseisutabelite vormistamine, kinnitamine ja palgaarvestus.

2014 august – Kõik struktuuriüksused olid üle läinud uutele struktuuridele (struktuurid hakkasid kehtima 01.08.2014). Koondati 43 teenistujat ja 4 tegevväelast (21.08.2014 seisu info).

2016 august – Lõplik üleminek RKAKi planeeringule.

Kaitseliit maa kaitse

Kaitseliidule territoriaalkaitse ehk uue terminina maakaitse ülesande püstitamine on igati loogiline, sest see järgib organisatsiooni territoriaalset ülesehitust ja tegutsemise dünaamikat. On ju igas Eesti omavalitsusüksuses keegi, kes kuulub Kaitseliitu, Naiskodukaitsesse või meie noorteorganisatsioonidesse – Kodutütred ja Noored Kotkad. Seega on Kaitseliit esindatud üle kogu Eesti vabariigi, hõlmates sisuliselt kogu elanikkonda ja moodustades baasi turvavaiba loomiseks.

Kaitseliidu liikmeskonda kuuluvad praktiliselt kõigi elukutsete esindajad, meil ei ole soopõhiseid ega vanuselisi piiranguid ja iga inimene, kes soovib panustada riigikaitsele Kaitseliidu kaudu, on organisatsiooni teretulnud. Just meie liikmeskonna tsiviiloskused ja sotsiaalne olemus tagavad organisatsiooni laiapindsuse.

Soovides organisatsiooni potentsiaali kõige paremini riigikaitsele rakendada, peab loomulikult olema täielik olukorratundlikkus keskkonnast, potentsiaalsetest ohtudest, organisatsiooni tugevustest ning nõrkustest ja paljudest muudest aspektidest. Ehk parafraaseerides Sun Zi'd „*Tunne iseennast ja tunne oma vastast, siis ei lööda sind ka sajas lahingus.*“

Kirjanik A. A. Milne on oma raamatutegelase karupoeg Puhhi kaudu öelnud: „*Enne kui midagi otsima asuda, oleks hea teada, mida otsima asuda.*“ Seda lihtsat, kuid geniaalset tõdemust karupojalt peaksime järgima kõikides oma tegemistes.

Mis siis on maakaitse? Definiitsiooni kohaselt: *Maakaitse¹ on relvastatud rahva kaitseüsteem², mille eesmärk on riigi territoriaalse terviklikkuse ja inimete julgeoleku tagamine³ rakendades selleks kõiki laiapindse riigikaitse põhimõtteid õigusaktidega määratud ulatuses.*

¹ Vastavalt RKAK-ile on maakaitse ja territoriaalkaitse sünonüümid, RKAK p 6.1 märkus nr 3.

² Ants Laaneots, Territoriaalkaitse – relvastatud rahva strateegia. Kaitse Kodu 2000, nr 5, lk 5; www.kaitseliit.ee/files/kaitseliit/img/files/KK2000_nr_5_lk_5-11.pdf

³ Kaitseliidu seadus, 1. peatükk, § 4.

MEELIS KIILI

*brigaadikindral
Kaitseliidu ülem*

Nagu näeme, vastab Kaitseliit kõigile definiitsioonis toodud tingimustele. Me räägime territooriumi kaitsmisest, kuid selles kontekstis me kõnetame siiski seal elavaid inimesi, keda kaitstakse ja kellega kaitstakse. Nagu eelnevalt mainitud, on Kaitseliidul oma liikmeskonnas väga mitmekesine ja ulatuslik pädevuste kogum, mis õige rakenduse leidmisel annab tugeva võimendusefekti. Siinkohal julgen väita, et laiapindse riigikaitse rakendamisel on Kaitseliit selgelt avangardis. See ei tulene sellest, et kaitseliitlased erineksid oluliselt ühiskonna teistest inimestest (kuigi kaitsetahte ja isamaalisuse osas on võrdlusnäitajad tugevalt üle keskmise), vaid sellest, et nad tulevad kõikidest eluvaldkondadest ja on võimelised oma kutsealaseid ja sotsiaalseid võrgustikke aktiveerima ülesande täitmisel.

Laiapindse võitlusvõime maksimaalseks rakendamiseks tuleb seda teha süsteemselt. Süsteemi fundamentaalne alustala on inimene – vabatahtlik, kelle tahet, oskusi ja vaba aega tuleb kasutada parimal võimalikul moel. Kaitseliit on keeruline ja kompleksne organisatsioon, mille igal liikmel on erinev ettevalmistus ja võimed. Oluline põhimõte, mida Kaitseliidu arendamisel ja juhtimisel mingil juhul rikkuda ei tohi, on see, et iga inimene loeb ja on väärtustatud. See omakorda nõuab, et süsteem ei saa olla lineaarne, vaid mitmetahuline ja suunatud organisatsiooni tugevuste arendamisele.

Naiskodukaitse siirdumas võidupüha paraadile Valgas 23. juunil 2014.

Mõtteliselt võib Kaitseliidu liikmeskonna jagada kolmeks võrdväärseks V-ks: võitlejad, võimaldajad ja võimendajad. Võitlejad on tegevliikmed, kellel on sõjaline ja tervisenõuetele vastav väljaõpe ja keda saab rakendada lahinguüksuses. Võimaldajad on tegevliikmeid, kes erinevatel põhjustel ei leia rakendust sõjalistes üksustes ja kes täidavad lahingutegevust toetavaid ülesandeid, võimaldades võitlejatel täielikult pühenduda sõjaliste ülesannete täitmisele ja väljaõppele. Võimendajad on sisuliselt kõik tegevliikmed, kes oma isiklike võrgustike abil loovad suurema lahinguvõimsuse, kui seda eeldaks väikeriigi ressursside ja sõjaliste võimete aritmeetiline summa.

Taoline lähenemine võimaldab kõiki tegevliikmeid hõlmata nende oskuste ja võimete piires ja kasutada parimal moel nende tahet riiki kaitsta. Nagu üks staažikas kaitseliitlane kord mulle naljatades ütles: „Tead, ülem, sa peaksid mind kuulipilduriks panema. Mul selline jama, et vaim on erk, aga kere

ei tule järele. Kuulipildurina hoiaksin ma oma positsiooni lõpuni, sest joosta ma niikuinii enam ei jaks.“ See läbi huumoriprisma esitatud tahte väljendus on ka parim heidutus, sest heidutust ei loo niivõrd relvastatud sõdurid, kuivõrd suur kaitsetahte ja hea ettevalmistusega relvastatud rahvas.

Iga süsteemi osa on juhtimine, mis peab olema järjepidev ja loogiline. Rooma konsul Caius Petronius on Issanda aastal 66 öelnud: „*Me harjutasime innukalt, kuid iga kord, kui hakkasid tööle toimivad meeskonnad, meid reorganiseeriti. Hiljem sain ma aru, et me [roomlased] reageerime igale uuele olukorrale reorganiseerimisega: ja milline suurepärane meetod see on loomaks illusiooni progressist, mis tegelikkuses väljendus segaduses, ebaefektiivsuses ja moraallanguses.*“ Sellist olukorda ei tohi lasta tekkida ja reorganiseerimine reorganiseerimise pärast ei ole vastuvõetav.

Kaitseliidu maakonnapõhine, riigi haldusjao- tusega ühtiv struktuur tagab, et inimesed, kes lii-

Kaitseliidu lahinguüksuste formeerimine õppusel Kevadtorm 2014.

tuvad Kaitseliiduga, on jätkuvalt seotud oma kogukondadega ning tunnevad kohalikke olusid ja maastikku. See aga ei välista organisatsiooni edukaks juhtimiseks vajalike tänapäevaste juhtimisseoste rakendamist.

On tuntud tõde, et juhtimine on efektiivne (eriti sõja tingimustes – sõjandus ja hõõrdumises), kui ülemal on maksimaalselt viis otsealluvat. Rahuaja tingimustes on Kaitseliidu ülemal seadusest tulenevalt 26 alluvat, mis selgelt ületab konflikti või sõjategevuse korral juhtimise ratsionaalse piiri. Praeguseks loodud neli territoriaalset jaotist – Põhja, Kirde, Lõuna ja Lääne maakaitseringkonnad võimaldavad kriisi ja sõjategevuse korral kasutada neid vahejuhtimistasandina. Ka eelnevalt oli Kaitseliit organiseeritud neljaks maakaitsepiirkonnaks, kuid uus kontseptsioon laiendab maakaitsepiirkonna maakaitseringkonnaks koos sellest lähtuvate planeerimis- ja juhtimisülesannetega. Maakaitseringkonna ja eelmise arengukava kaitseringkonna mõis-

ted ei kattu, sest ülesanded jaotuvad Kaitseliidu ja erinevate kaitseväge struktuuriüksuste vahel. Oluline vahe on selles, et kaitseringkond oli struktuuriüksus nii rahu- kui ka sõjaajal, maakaitseringkond on territoriaalne jaotus rahuajal ja struktuuriüksus sõjaajal. Erisus eelmise arengukavaga on ka selles, et vabariigi valitsuse heaks kiidetud RKAK 2013–2022 sõjaline osa seab Kaitseliidu ülemale ülesande ja vastutuse korraldada ja teostada maakaitset Eesti vabariigis⁴.

Iga muudatus vajab harjumist ja kohandumist, nii ka regionaalsele juhtimismudelile üleminek. Esmasel hinnangul on Kaitseliidus selleks rakendatud sammud edukad, kuid vajavad edasist juurutamist ja pidevat väljaõpet. Edukalt kulgenud õppus Kevadtorm 2014, kus regionaalset juhtimist rakendati, annab aluse eeldada, et valitud juhtimismudel on tõhus ja sobib Kaitseliidu juhtimiseks. Ringkonna-

⁴ Riigikaitse arengukava aastateks 2013–2022, lk 4. www.kmin.ee/files/kmin/nodes/13204_Riigikaitse_arengukava_2013-2022.pdf

21. mail 2013 harjutas Kaitseliit õppuse Kevadtorm raames dessanti Loksa sadamasse.

maleva pealikele antud operatiivkäsujuhimine sõjaaja ülesande täitmiseks loob paremad tingimused teiste ringkonna malevatega tegevuse koordineerimiseks ja ressursi kasutamiseks, kusjuures Kaitseliidu seadusega kehtestatud struktuur ja käsuliin säilivad.

Iga juhtimismudeli rakendamine eeldab kompetentseid juhte, kes teavad, oskavad, tahavad ja õpivad, kasutades selleks nii kaitseväge pakutavaid võimalusi kui ka individuaalset õpet. Motiveeritud vabatahtliku olemasolu eeldab aga ka motiveeritud pealikke ja ülemaid. Loota, et maakaitse on isetäituv ülesanne, on naiivne – selleks tehakse kõvasti tööd, arendamaks paralleelselt võitlusvõimsuse nii kontseptuaalset kui ka moraalsel komponenti.

Operatiivkunsti edu alus on ühtsed drillid ja doktriinid ning nende kombineerimine olukorrapõhiselt pädevate juhtide poolt. Kui drillid ehk väljaõppestandardid tulevad kaitseväest, siis Kaitseliidu doktriini (mis edeneb visalt, aga kindlalt) loomine

on organisatsiooni omavastutus. Valminud operatsioonide juhtimise ja manööverliku lähenemise peatükkide projektid vajavad kindlasti viimistlust, kuid samas annavad kõikide tasandite juhtidele raamistiku tegutsemiseks.

Moraalse komponendi põhiorhk Kaitseliidus on liidriks olemise julgustamine ja arendamine, et tagada isikliku juhtimise kaudu vabatahtlike motivatsioon. Kaitseliidu pealikele ja ülematele esitatavad nõuded ei erine oluliselt kaitseväge omadest – kontseptuaalsed ja tehnilised kompetentsid on identsed, erisus tuleb sisse isikuomadustes. Vabatahtlikega töötamine nõuab suuremat sotsiaalset küpsust ja suhtlemisuskust, selleks, et paremini rakendada nende elukogemust ja tsiiviiloskusi.

Maleva, malevkonnapealike ning teiste juhtimistasandite juhtide pühendumus on lõppkokkuvõttes loonud olukorra, mis tagab võitlusvõimelise Kaitseliidu. Selle tõestus on kõrge moraal ja vabatahtlike suur kaitsetahe.

Võidutule süütamine võidupäeva paraadil Valgas 23. juunil 2014.

Kaitseliit on alati aktiivselt osalenud kaitseväge õppustel Kevadtorm.

Liitlaste saabumise aasta

Esimeste Ühendriikide sõjaväelaste saabumine Eestisse oli välispoliitilisel tasandil märgilise tähtsusega: Ukrainas arenevate sündmuste taustal oli see selge signaal võimalikule agressorile. Kuid kindlasti tõi liitlaste saabumine Eesti pinnale kasu ka kaitseväge arengule – 1. jalaväebrigaadi allüksused on teinud tihedat koostööd nii Ühendriikide 173. õhudessantbrigaadi Eestis viibinud kompanii kui ka 8. ratsaväerügemendi 2. pataljoni mehhaniseeritud jalaväekompaniiga. Õppinud oleme nii meie kui ka meie liitlased.

Sarnane töökultuur ja missioonidel karastunud sõprus

28. aprillil tehti Ämari lennubaasis ajalugu. Kell 15.33 maandus seal Ühendriikide transpordilennuk, millelt marssis maha kompaniitäis ameeriklastest õhudessantväelasi. Neid tervitanud 1. jalaväebrigaadi Scoutspataljonile polnud kokkupuude meie liitlastega kaugeltki nii uus ja põnev kui seda oli meie avalikkusele – meie sõdurid, allohvitserid ja ohvitserid on ameeriklastega kokku puutunud nii Iraagis kui ka Afganistanis, nende suhtumine ja töökultuur on meile tuttavad ja võib öelda, et isegi sarnased. Tegu oli otsese tulemiga, mille nimel meie poisid missioonidel oma kohust täitnud olid. Tookord täitsime oma liitlaskohust meie, nüüd aga nemad.

Me ei saa väita, nagu poleks ameeriklaste vastuvõtmine olnud meile proovikivi. Jah, sellega kaanes vajadus kiirkorras Paldiski linnakusse majutada terve kompanii, kuid ruumi meil selleks tol ajal ka oli. Nii leidsidki noored mehed, kes täitsid oma teenistuskohustusi Itaalias, end ühest kasarmust meie Scoutspataljoni võitlejatega.

Elutingimused olid maailma näinud meeste jaoks head. Kuigi keskmine vanus võis õhudessantväelastel olla nii 25 eluaastat, olid enamik neist liiks Itaaliale käinud ka Aafrikas. Nii küsis ka üks Ühendriikide ohvitser sõbralikult meie ohvitserilt,

ARON KALMUS

kolonelleitnant

1. jalaväebrigaadi ülem

kas tualetis on ikka ohutu vett juua. Eesti leitnant vastas, et otse potist vast ei maksa...

Kevadtorm – kasulik nii meile kui ka meie liitlastele

Esimese ameeriklaste rotatsiooni ühine väljaõpe eestlastega osutus äärmiselt tihedaks. Nii osalesid õhudessantväelased koos Briti kõrberottide ja meie Scoutspataljoniga 5.–23. mail toimunud Kevadtormil, mida seekord tunnustati kui NATO-tasemel õppust. Intervjuudest, mida ameeriklaste kompaniülem kapten Dwayne Steppe õppust külastavale ajakirjanikele andis, kõlas kaks mõtet: esiteks, Eesti ajateenijad on hea väljaõppega ning suudavad end lahinguväljal tõestada ning teiseks – eestlaste oskus oma sõidukeid maskeerida ning tegutseda õhutoetuseta on muljetavaldav. Siinkohal oli esimest korda selgepiirilisel näha meie kui väikeriigi kaitsjate ja nende kui suurarmee sõdurite vahe: oma missioonidel ega õppustel pole nad harjunud oma operatsioone läbi viima tingimustes, kus taevas pole „nende oma“ ning kus lahinguid tuleb pidada paksus tihnikus. Samas on nende oskus integreerida oma operatsioonidesse kaudtuld ning muid toetavaid elemente muljetavaldav – kogu Ühendriikide armee on koolitatud olema üks terviklik löögirusikas, mis kasutab kõiki oma eeliseid.

4. oktoobril jõudsid raudteetranspordiga Tapale USA maaväe 1. ratsadiivi soomustransportöörid ja jalaväe lahingumasinad. Ühendriikide soomusüksus vahetas välja Eestis paiknenud 173. õhudesantbrigaadi allüksuse.

Ühendriikide kopterid Eesti taevas

Suurim uudis avalikkusele oli muidugi ameeriklaste helikopterid. Kuigi Scoutspataljoni kaitsevälased olid Afganistanis kokku puutunud nii Black Hawkide kui ka Chinookidega, oli esimeste UH-60 Black Hawkide saabumine Eesti taevasse midagi uut. Neli ameeriklaste lennumasinat külastasid Eestit suve jooksul korduvalt, augustis harjutasid helikopterite abil objekti ründamist lisaks Ühendriikide õhudesantväelastele ka meie poisid Scoutspataljonist.

Kahtlemata avaldas kõige rohkem muljet ameeriklaste õppus vana Murru vangla territooriumil. Murrus harjutati kokku kaks korda – suvel toimunud esimesele õppusele lisaks harjutasid ameeriklased vanas vanglakompleksis 6.-7. oktoobril vahetult enne Eestist lahkumist ja vastutuse üleandmist saabuvale soomusüksusele, kelle kodukohaks

sai Paldiski asemel Tapa.

Oktoobris võis Vasalemma valla taevas näha nii ründekoptereid AH-64 Apache, transpordikoptereid CH-47 Chinook ning mitmeotstarbelist helikopterit UH-60 Black Hawk. Kokku väisas Eesti taevast tookord kokku üheksa Ühendriikide kopterit.

Hea kogemus oma soomusvõime arendamisel

Ühendriikide soomusmasinate saabumine avas ajalooraamatus taas uue peatüki. Nimelt pole ameeriklaste soomusüksus varem nii kaugel Ida-Euroopas viibinud. Transpordivagunitelt 4. oktoobril maha veerenud jalaväe lahingumasinad Bradley andsid meile kui hangitavate jalaväe lahingumasinate CV90 omanikele esimest korda aimu sellest, millised reaalsed probleemid meid ees ootavad. Kui ratastel vurava niinimetatud Pasi alla paarikümne

President Toomas Hendrik Ilves tutvus 20. oktoobril Tapal USA soomusüksuse lahingumasinatega.

tonni jääv kaal on jaotatud kolmele rattapaarile ning sõiduk on teedevõrgu jaoks üpriski sõbralik, siis 27 tonni kaaluva roomikmasina jalajälg on juba märksa tõsisem. Samuti nõuab 25 mm kaliibriga kiirlaskekahur suuremat ohuala kui meie soomukitel olev 12,7 mm kaliibriga raskekuulipilduja.

Seega pidime koos 8. ratsaväerügemendi 2. pataljoni võitlejatega analüüsima nii meie teedevõrgu vastupidavust kui ka ristmike laiust. Kinnitust sai ka see, mida oleme teadnud juba mõnda aega – jalaväe lahingumasinate saabumine tähendab vajalike harjutustingimuste loomist. Seega tõusetus ühtaegu nii liitlaste saabumise kui ka kaitsevägele hangitavate lahingumasinatega seoses taas küsimus keskpölvkooni laiendamisest ja lähiharjutusala loomisest Tapa linnaku külje alla. Praegu võin tõdeda, et nii kaitseministeerium kui kaitseväge nende küsimustega ka tegelevad.

Erinevalt Paldiskis viibinud õhudesantvaelastest pidid Eestisse paarikümne soomusmasinaga

saabunud mehed ja naised elutsema Tapal konteinerlinnakus. Omalt poolt tegime kõik, et meie liitlastel oleks olemas kõik vajalik: lisaks ööbimisele olid tagatud nii toitlustamine kui ka pesemisvõimalused. Ka kohalik sõdurikodu muutus peagi ameeriklaste seas populaarseks, nii võis seal kõrvuti meie ajateenijatega õhtuti näha 1. ratsaväediviisi raudhobu embleemi kandvaid Ühendriikide sõjaväelasi.

Ameeriklaste roll meie reservarmee tugevdamisel

Nagu ameeriklased tõdesid – päevad ega muud pole vennad. Kui nende eelkäija ehk 173. õhudesantbrigaad leidis rakendust mitmel suuremal ja väiksemal õppusel, olid soomusüksuse masinad saabunud ajal, mil Kevadtorm oli läbi ja Siil polnud veel alanud. Seega jäi nende põhiliseks tegevuseks lisaks oma väljaõppe läbiviimisele meie ajateenijate koolita-

5. juunil maandus Ämaris kaheksa USA hävitajat, et osaleda õppusel Saber Strike.

6. ja 7. oktoobril võis Vasalemma taevas näha helikoptereid UH-60 Black Hawk.

mine. Ameeriklaste soomusmasinate meeskonnad osalesid korduvalt meie ajateenijate väljaõppes, tehes vastutegevust nii pioneeridele kui ka suurtükiväelastele. Ajateenijad said esimest korda harjutada varitsust olukorras, kus tankitõrjerelva ei suunatud veoauto või kodumaise soomustransportööri, vaid tanki meenutava jalaväe lahingumasina pihta. Loomulikult andsid ameeriklased endast parima, jälitades varitsejaid läbi keskpõlügeni metsamassiivide, püüdes leida meie poiste laagrit.

Suurtükiväe ajateenijatega peeti 24. oktoobril maha korralik *airsoft*-madin, mille kolmest matšist kahel võidutsesid ameeriklased. Kuid eesmärk polnud niivõrd paremust välja selgitada kui lihtsalt meeldivat sportlikku vaheldust pakkuda nii meie ajateenijatele kui ka ameeriklastele.

Ees terendab Siil

Nii meie kui ka ameeriklaste pilgud on suunatud kevadele ja saabuvale õppusele Siil. Liitlaste sõnul on Eesti võimekus korraldada enam kui 13 000 osalejaga õppus muljetavaldav. „Faktid, et Eesti kaitsekojutused on kaks protsenti sisemajanduse kogutoodangust ja et Eesti korraldab suuremahulisi õppusi, on head näited sellest, kuidas üks väike maa suudab enamast, kui temalt esmapilgul oodata võiks,“ ütles 1. jalaväebrigaadi 25. novembril külasthanud Ühendriikide Euroopa maavägede ülem kindrallleitnant Frederick Ben Hodges. Ameeriklased on lubanud meie õppusel kaasa lüüa ning ilmselt on meie reservväelastel ja ajateenijatel seekordsel õppusel veelgi vägevamad vastumängijad kui eelmisel.

Loomulikult pole kasu ühepoolne. Soojast Texase osariigist siia tulnud sõjaväelased on harjunud osalema operatsioonidel Iraagis ja Afganistanis. Eesti kliima pakub neile rohkelt proovikive, millega

17. mail külastas Tema Kuninglik Kõrgus prints Harry Kanepi lähistel kaitseväe õppust Kevadtorm.

siiani suurepäraselt toime on tulnud. Ilmselt avaneb peagi siia saabuva Hollandi üksuse meestel võimalus oma soomusmasinaid lisaks Eesti porile ka kohalikus lumes testida.

Koostöö sujub

Eestlaste ja ameeriklaste koostöö on sujunud esimesest päevast alates. Kuigi meie armeed on olemuselt erinevad, oleme töökultuurilt ja tõekspidamistelt sarnased. Ning nagu on näidanud erinevad õppused – meie poiste välismissioonidel omandatud kogemused ja hea inglise keele oskus teevad meie tegutsemise liitlastega lihtsaks. Praeguseks on siinviibivate ameeriklaste koosharjutusi teinud nii meie elukutselised kui ka ajateenijad, ühiselt on õppelahingut peetud kaitseliitlastega. Kõike seda on hea tõdeda, sest ühiselt moodustavad liitlasriigid kollektiivkaitse, milles ka meil on täita oma roll nii enda kui ka meie sõprade piiride kaitsmisel.

Õppus vanas Rummu vanglakompleksis oli õhudesantvaelastele muljetavaldav ning selle käigus leiti nii mõndagi huvipakkuvat.

Hübriidsõda Ukrainas

Üks olulisemaid muutusi julgeolekukeskkonnas aastal 2014 oli ilmselgelt relvastatud konflikt puhkemine ja süvenemine Ukrainas. Sõjalise jõu kasutamine Venemaa Föderatsiooni poolt tabas mitut NATO liiget ootamatult vaatamata sellele, et juba 2008. aastal olid Vene relvajõud avalikult rünnanud Georgiat. Tõsiasi, et Venemaa on valmis rakendama sõjalist jõudu oma huvide kaitseks temaga piirneva te riikide vastu, pidanuks juba siis pälvima suuremat tähelepanu.

Venemaa Föderatsiooni poliitika taustaks on tema presidendi Vladimir Putini korduvalt välja öeldud seisukoht, et 20. sajandi suurim geopoliitiline tragöödia oli Nõukogude Liidu lagunemine. Kahtlemata kaasnesid NSVLi lagunemisega kõikvõimalikud probleemid ja raskused, kuid Vene president peab eelkõige silmas Nõukogude Liidu õigusjärglase Venemaa Föderatsiooni alanenud staatust maailma poliitilisel areenil. Sellega on kaasnenud nn piiramisrõngas oleva kindluse mentaliteedi esilekerkimine Vene poliitilises eliidis ja seisukoht, et Venemaa peab oma geopoliitilist mõjusfääri jäigalt kaitsma. Ukraina rahva soov integreeruda Euroopa Liiduga (EL) ning selle soovi ellurakendamist takistava presidendi Viktor Janukovõtši kukutamine olid ja on selges vastuolus Venemaa juhtkonna maailmapildiga. Nimelt nägi Moskva Ukraina europüüdlustes USA ja ELi juhitud geopoliitilist rünnakut, katset kärpida Venemaa mõjusfääri ning nihutada Lääne „kontrollitud“ alade piiri pea Kesk-Venemaa naabrusesse.

Venemaa strateegilise tasandi juhtkond on pärast 2008. aastat pingsalt otsinud võimalusi jõu kasutamiseks viisil, mis tooks enesega kaasa võimalikult vähe negatiivseid vastureaktsioone, kuid lubaks sellegipoolest sihtmärgiks valitud riikides välja vahetada valitsusi ning kujundada nende riikide poliitikat vastavalt Vene huvidele. Sellistele nõudmistele vastava sõjapidamisviisi pakkus 2013. aastal ilmunud programmilises artiklis välja Vene kind-

KAUPO ROSIN
kolonelleitnant
kaitseväe luurekeskuse
ülem

ralstaabi ülem armeekindral Valeri Gerassimov.

Kindral Gerassimov on seisukohal, et 21. sajandil on mittesõjalised vahendid poliitiliste eesmärkide saavutamiseks sageli tõhusamad sõjalistest meetmetest ning viimased peavad etendama eelkõige toetavat rolli. Sihtmärgi vastu tuleb rakendada kõiki riigi käsutuses olevaid mõjutusvahendeid: poliitilisi, majanduslikke, informatsioonilisi jt. Alles siis, kui need ei anna soovitud tulemust, rakendatakse kujunenud vastasseisus vajaliku lahenduse tagamiseks sõjalisi võimeid (vt joonis „Роль невоенных методов при разрешении межгосударственных конфликтов“¹).

Varasemate sõdade puhul püüdsid riigid enne lahingutegevuse alustamist kasvatada oma sõjalist jõudu mobilisatsiooni abil ning vajasid viimase läbi viimiseks aega. Kindral Gerassimovi doktriin näeb aga ette sõjategevuse alustamist ilma sõda välja kuulutamata, kasutades eelkõige kiires valmiduses olevaid rahuaegseid üksuseid – vastase eelhoiatusaeg jääb seega minimaalseks. Samuti püütakse ära kasutada sihtriigi siseprobleeme relvastatud opositsiooni loomiseks kogu vastase territooriumil. Sellises konfliktis on suur roll eriooperatsioonide vägedel, täppisrelvade kasutamisel, infooperatsioonidel ning kõikvõimalike vastase survevastamiseks kasutatavate

¹ Герасимов, В. Ценность науки в предвидении. Военно-Промышленный Курьер. №8 (476). 27 февраля – 5 марта 2013 года. Стр. 3. http://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf

Maidani aktivistide ja valitsusjõudude korrakaitstjate vägivaldsed kokkupõrked Kiievis Vabaduse väljakul, 7. augustil 2014.

meetmete oskuslikul ja väga koordineeritud rakendamisel.

Oranž revolutsioon ja Maidan

Möödunud aastal Ukrainas arenenud sündmused vastasid paljuski Vene kindralstaabi ülema kirjapandule. Pinged Ukraina ühiskonnas olid kogunenud juba mõnda aega ...

2004. aastal puhkesid Ukrainas oranži revolutsioonina tuntuks saanud massiprotestid, mille põhjus oli rahva rahulolematuus Ukraina korrumppeerunud valitsusaparaadiga ning presidendivalimiste tulemuste võltsimine Viktor Janukovõtši kasuks ning Viktor Juštšenko ja Julia Tõmošenko juhitud koalitsiooni kahjuks. Pärast 2004. aasta detsembris toimunud kordusvalimisi sai Ukraina riigipeaks siiski Viktor Juštšenko. Tekkinud võimukoalitsioon

ei suutnud aga Ukraina ühiskonnas vajalikke muutusi läbi viia, mattus skandaalide ja omavahelise võimuvõitluse alla ning Tõmošenko-Juštšenko võimuperiood lõppes 2010. aastaga – toonastel presidendivalimistel tõusis riigi etteotsa ikkagi moskvameelne Viktor Janukovõtš.

President Janukovõtši võimuperioodil vähenesid Ukraina kaitsekulud ning 2014. aasta pidi jääma viimaseks, mil riigis kehtis ajateenistus. Janukovõtši juhitud Ukraina valitsus muutis ka Ukraina vastuolu prioriteete ja andis korralduse keskenduda eelkõige USA ja Briti luureteenistuste tegevuse tõkestamisele. Vene eriteenistustele anti seejuures aga võimalus kasvatada oma töötajaskonda Ukrainas ning nendevastane vastuluuretootöö nihutati tagaplaanile.

Ukraina jätkas liikumist assotsiatsioonileppe sõlmimise suunas EL-iga, kuid samal ajal säilitati väga tihedad sidemed Venemaa Föderatsiooniga, seda eriti kaitsetööstuse vallas. Riigis omas juhtrolli nn Janukovõtši pere – juhtpositsioonidele ja jõust-

ruktuuride etteotsa pandi riigi presidendile ustavad inimesed. Korrupsioonitase Ukrainas oli sel perioodil võrreldav Kesk-Aafrika vabariigiga.

President Janukovõtši 2013. aasta novembris tehtud otsus lükata edasi assotsiatsioonileppe sõlmimine EL-iga kutsus sellisel foonil esile uue sotsiaalse plahvatuse. Pinged eskaleerusid esialgu rahumeelseteks meeleavaldusteks, seejärel Kiievi kesklinna hõivamiseks opositsiooni poolt – nn Maidan – ning lõpuks vägivaldseteks kokkupõrgeteks, mille käigus tapsid tõenäoliselt valitsusjõudude kontrollitud täpsuslaskurid Kiievis ligi sada opositsioonilist meeleavaldajat.

Venemaa Föderatsioon leidis end olukorrast, kus võis ohtu sattuda tema sõjalise kohaloleku jätkumine Mustal merel. Kiievis Moskva-meelse presidendi (hoolimata talle antud Venemaa abist) kukutanud ja võimule tulnud rahvuslikud jõud võisid hakata nõudma Musta mere laevastiku lahkumist Krimmist. Venemaal valitsevale režiimile oli ilmselt samuti vastuvõtmatu olukord, kus Musta mere laevastiku Krimmi baas asuks Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumil. Järgnesid Venemaa Föderatsiooni sammud, milleks Lääne ühiskond ei olnud valmis ja seda vaatamata korduvatele hoiatustele Balti riikide ja Poola poolt.

Krimmi hõivamine

22. veebruaril 2014, pärast Janukovõtši põgenemist riigist, käivitus tõenäoliselt just selliseks puhuks koostatud Venemaa Föderatsiooni plaan – algasid rahvarahutused Krimmi poolsaarel, mis kulmineerusid 27. veebruaril Krimmi kohaliku parlamendihoone hõivamisega eraldusmärkideta vormides Vene eriüksuslaste poolt. Vene propagandamasin edastas Krimmi elanikele sõnumit, mille kohaselt liikusid poolsaare suunas fašistide ja ukraina natsionalistide – „bandeeralaste“ – jõugud. Sellele järgnes 28. veebruaril eraldusmärkideta Vene dessantväelaste sissetung poolsaarele: need võitlejad hõivasid poolsaarele viivad maa-, mere- ja õhuteed. Toimuva varjamiseks ja lääneriikide reaktsiooni edasilükkamiseks paiskas Venemaa Föderatsiooni president isiklikult 4. märtsil meediasse valesõnumi – ta väitis, et Krimmi territooriumil tegutsevad „rohelistes

mehikesed“ ei kuulu Venemaa Föderatsiooni relvajõudude koosseisu. 17. aprillil teatas president Putin, et oli tegelikult kogu aeg mõista andnud ja rääkinud, et Krimmis tegutsesid Vene relvajõud.

Ukraina otsustusprotsess oli sisepoliitiliste probleemide tõttu olulisel määral halvatud. Väidetavalt ei saanud Krimmis paiknenud üksuste ülemad kõrgema juhtkonna käest õigeaegseid suuniseid tegevuseks, samuti esines nende seas otsest reetmist. Tulemuseks oli poolsaarel paiknevate Ukraina sõjaväelaste mahajäetuse ja lootusetuse tunne, sellest tingitud võitlustahte langus ning võimetus invasioonile vastu seista. Selle süvendamiseks ja Ukraina üksuste alistumisele kallutamiseks kasutasid jätkuvalt ilma eraldusmärkideta tegutsevad Vene üksused psühholoogilisi operatsioone, muuhulgas ähvardati näiteks Krimmis paiknevate Ukraina sõjaväelaste perekondi.

Sotši paraolümpiamängude lõppemine 16. märtsil 2014 vabastas seni olümpiamängude turvamisega tegelenud Vene sõjalise ressursi, mida hakati üsna jõudsalt poolsaarele siirama. Samal päeval toimus Ukraina põhiseadust rikkunud „referendum“ Krimmis, mille hääletustulemuste kohaselt soovis poolsaare elanikkond liituda Venemaa Föderatsiooniga. 21. märtsil allkirjastas Venemaa Föderatsiooni president Vladimir Putin Vene riigiduuma otsuse liita Krimmi poolsaar ja Sevastopol Venemaa Föderatsiooniga.

Möödunud oli vaid kuu aega päevast, mil Ukrainain president Janukovõtš riigist pages. Ukraina väegrupp Krimmis alistati sisuliselt ühegi lasuta, see lakkas olemast ning ligi kolmandik selle isikkoosseisust siirdus Venemaa Föderatsiooni relvajõudude teenistusse.

Võitlus Ida-Ukrainas

Kahjuks ei piirdunud Venemaa Föderatsiooni juhtkond 2014. aastal vaid Krimmi annekteerimisega. Kiievi võimude vastased rahutused puhkesid ka Donetsk ja Luganski oblastis, kus suur osa elanikkonnast toetas valimistel Janukovõtšit ning mille majandustegevus oli tihedalt seotud Venemaaga. Ukraina võimude heidutamiseks ja separatistide tegevusvabaduse tagamiseks koondas Venemaa Uk-

Ukraina armee võitlejad tulistavad reaktiivmiinipildujatest Grad separatistide positsioone Ida-Ukrainas Debaltseve lähistel.
8. veebruar 2015

raina piiridele märtsi alguses 50 000 – 60 000 sõjaväelasest koosneva väegrupi.

On tõenäoline, et rahutuste peamised ässitajad tegutsesid vastavalt Venemaalt saadud juhtnõõridele. Kasvav „vabatahtlike“ vool Venemaa Föderatsioonist Ida-Ukrainasse võimaldas Moskvale pikka-mööda sõjategevust eskaleerides kasvatada survet Ukrainale. Just olukorra muutumine järk-järgult ja pikkamööda aitas kaasa sellele, et maailma tähelepanu hakkas Ukrainas toimuvale mujale nihkuma.

Separatistid – või „üleštõusnud“, nagu Venemaa juhtkond neid nimetab – suutsid aprillis-mais hõivata Luganski ja Donetsk oblasti võtmealad. Ukraina relvajõud ja siseministeeriumi üksused olid sel ajal sedavõrd halvas seisus, et ei olnud võimalised osutama separatistidele tõhusat vastupanu. Hinnanguliselt suutis Ukraina oma jõustruktuuride baasil formeerida vaid 5000–6000 võitleja suuruse väegrupi. 11. mail toimusid Ida-Ukraina separatistide kontrollitud aladel „referendumid“, kuid

neid Venemaa Föderatsioon ei tunnustanud ega kiirustanud ka Ida-Ukraina annekteerimisega.

Samuti sammhaaval muutus ka Venemaa poolt „üleštõusnutele“ tarnitava relvastuse iseloom: aprillis-mais ilmusid Ida-Ukrainasse lähimaa õhutõrjeraketid; juunis liikusid üle piiri esimesed tankid T-64 ja reaktiivmiinipildujad BM-21 Grad; juulis olid Ukrainas juba õhutõrjekompleksid Buk ning 2014. a lõpus tuli Ukrainast andmeid 240 mm liikurmiinipildujate 2S4 Tjulpan kasutamisest Donetsk lennujaama kaitsjate vastu. „Üleštõusnute“ varustust sai oma nahal tunda ka OSCE missioon, kelle vaatlusdroonide tegevust häiriti 2014. a novembris tänapäevaste elektroonilise võitluse seadmetega. Kui alguses püüti tarnida relvastust, mis oli olemas ka Ukraina relvajõududel, ja väita, et see on „üleštõusnute“ poolt sõjasaagiks saadud, siis hiljem pole Venemaa Föderatsioon sellele enam palju tähelepanu pööranud ja separatistid on saanud ka selgelt Vene päritolu varustust.

Hoolimata kõigist probleemidest ja Venemaa jätkuvast, piiri tagant lähtuvast heidutustegevusest suutsid Ukraina relvajõud ja vabatahtlike üksused mai lõpus, juuni alguses ikkagi üle minna vastupealetungile, mis augusti keskpaigas ohustas juba kogu separatistliku enklaavi eksistentsi. See sundis Venemaa Föderatsiooni esimest korda otseselt võitluse sekkuma. Vene relvajõudude regulaarüksuste sissetung peatas Ukraina vägede edenemise ja sundis Ukraina juhtkonda 5. septembril 2014 Minskis vaerahu sõlmima. Venemaa püüdis jätkuvalt esitada oma rolli toimivas ainult vahendajana „ületõusnute“ ja Ukraina võimude vahel (küll aga asetati Minskis allkirjastatud lepetega Venemaale hulk kohustusi ja viimane ka aktsepteeris need).

Kuum vaerahu

Järgnenud periood ei kujunenud Ukraina võimudele kuigi palju kergemaks, sest käiku läks kogu Vene survevahendite arsenal. „Ülestõusnud“ jätkasid peaaegu varjamatut sõjategevust ning suurendasid oma territooriumit ligi 500 km² võrra. Venemaa nõudis Ukrainalt mitme miljardi dollari suuruse võla tasumist tarbitud gaasi eest ning püüdis seejuures muuta Ukrainat ELile ebameeldivaks partneriks, nõudes ELilt garantiisid, et Ukraina võlg saab tasutud. Venemaa kehtestas mitmele Ukraina kaubale sisseveeokeelu. Katkematult jätkusid Ukraina vastu suunatud infooperatsioonid: Ukrainat kujutati fašistidest juhitud riigina, kelle relvajõud panevad Ida-Ukrainas toime inimsusevastaseid kuritegusid jms. Ühtlasi hirmutati niimoodi Ida-Ukraina elanikke Kiievist lähtuva ohuga.

See kõik aga ei aidanud Venemaa Föderatsioonil saavutada oma geopoliitilisi eesmärgesid soovitud ulatuses ja peatada Ukraina liikumist ELi suunas. Ukraina ülemraada ratifitseeris 16. septembril 2014 ikkagi ELi–Ukraina assotsiatsioonileppe. Küll aga saavutas Venemaa sanktsioonidega ähvardades assotsiatsioonileppe vabakaubandust puudutava osa jõustumise edasilükkamise kuni 1. jaanuarini 2016.

Pärast assotsiatsioonileppe ratifitseerimist Ukraina ülemraadas tegi Venemaa Föderatsiooni välisminister Sergei Lavrov mitu avaldust, teatades, et Ukraina blokiväline staatus on Euroopa julgeoleku

Separatistide tankikolonn Ida-Ukrainas, Luganski oblastis, Krasnõi Lutši linna lähistel, 28. oktoobril 2014

Separatistide kontrolli all oleva Donetsk'i linna bussijaam pärast Ukraina valitsusvägede tulelööki 11. veebruaril 2015.

Ukraina armee suurtükiväelased manööverdavad positsioonidele Mariupoli lähistel 21. oktoobril 2014.

Separatist kassiga ja langenud Ukraina sõdur. Vuglegirsk Donetskis, 7. veebruar 2015.

oluline osa ja Venemaa arvates peaks Ukraina selle säilitama. Ka see surveavaldus ei kandnud vilja ning 29. detsembril 2014 kirjutas Ukraina president Petro Porošenko alla seadusele, mis tühistas Ukraina kui blokivälise riigi staatuse.

Seega ei ole Venemaa suutnud ligi terve aasta väldanud kõikvõimaliku survestamisega muuta Kiievi seisukohti eurointegratsiooni osas ja mis veelgi dramaatilisem – nüüd on lisandunud ka Ukraina huvi liituda NATOga. Kujunenud olukorras oli vaid aja küsimus, millal sõjategevus uuesti ägeneb ja Minskis sõlmitud vaherahust ei peeta enam isegi formaalselt kinni. See leidis aset 2015. aasta jaanuaris, kui „ülestõusnud“ tegid hulga katseid vallutada Donetskis lennujaam, see neil lõpuks ka õnnestus. Järgnenud lahingud on aset leidnud Debaltseve, Mariupoli ja Stanitsa Luganskaja juures. Olukord on tõsine ja Ukraina üksused pidasid selle artikli kirjutamise ajal raskeid kaitselahinguid.

Kokkuvõte

Lõpetuseks võib öelda, et Venemaa Föderatsiooni „hiiliv“ kampaania Ukrainas on olnud küllaltki edukas lääneriikide reaktsiooni leevendamisel ja tõsisemate vastusammude edasilükkamisel. Vene tippjuhtide otsesed valed on andnud soovijatele võimaluse eitada Vene vägede kohalolu ja osalust sõjategevuses Ida-Ukrainas. Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonid karmistusid vaid pikkamööda ja alles juulis 2014 kehtestatud meetmed on Venemaa Föderatsiooni majandust juba tõsiselt mõjutanud. Maailma avalik arvamus tegi läbi tõsise muutuse ja pöördus märkimisväärselt Venemaa vastu pärast Malaysia reisilennuki (lend MH-17) allatulistamist „ülestõusnute“ poolt 17. juulil 2014. Kuid nagu juba öeldud – niimoodi tegutsedes pole siiski suudetud Ukrainat eurointegratsiooni kursilt kõrvale kallutada.

Olukord Ida-Ukrainas 15. veebruaril 2015, Minsk-2 vaherahu jõustumise päeval. Allikas: Ukraina Kaitseministeerium

Ukraina tulevik sõltub praegu väga paljus lääneriikide võimest ja tahtest Ukrainat toetada ja ohjata Venemaa Föderatsiooni agressiivset välispoliitikat. Tõenäoliselt ei suuda Ukraina 2015. aasta jooksul kontrolli alla saada Ida-Ukraina regiooni ja Krimmi poolsaart ning on selge, et majanduskrahi eest saab Ukrainat kaitsta vaid Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide abi. Ukraina võimalused kriisist väljuda kasvavad, kui lääneriigid hoiavad jõus Venemaa Föderatsiooni vastaseid sanktsioone.

Ukraina sündmused näitavad, et me peame õigusriigile kohaselt, kuid otsustavalt reageerima igasugustele katsetele tekitada kriisi meie riigis või meie liitlasriigis. Kriisiloomes võib nimelt olla vaid esimene samm edaspidi juba pidevalt eskaleerivas survevestamises, mis võib lõppeda otsese sõjalise agressiooniga. Tihedad suhted liitlastega, laiapõhjaline riigikaitse ja tugev demokraatlik riik loovad

head eeldused hübriidsõja tõkestamiseks. Meie riigi tulevik on meie endi kätes ja see, millises maailmas elavad meie järeltulijad, on suurel määral meie endi teha.

Eestlaste Kesk-Aafrika missioon

tõlgi silme läbi

See oli meie viimane patrull moslemi linnaossa. Yakkite silla ligidal läksime otsejoones sealse omakaitse valveposti juurde. Seal olid noored mehed, mõni neist ilmselt alla 18 aasta vana, kes vahetustega valvasid sellel moslemite ja kristlaste eraldusjoonel. Me olime neilt kunagi isegi ühe omavalmistatud püstoli ära võtnud, aga sellest hoolimata jäime sõpradeks, kui sellist sõna võis seal üldse tarvitada. Peamiselt kõhutunde ajal olime valmis uskuma, et nemad ei ole radikaalid ja tõepoolest ei organiseeri rünnakuid kristlaste kogukonna vastu ja nemad usaldasid meid. Kutsusid ise oma baasiks kutsutava maja sise- must kontrollima, ei tulnud relvadega rohkem tänavale, ehkki meie kahtlustasime, et küllap neil relvad ikka kusagil läheduses peidus on. Meie missiooni jooksul olime mitu päeva kõrvuti seal silla peal passinud, ilma et midagi oleks juhtunud. Nüüd, viimase patrulli ajal rikkusime oma senist tava ja viisime neile oma ülejäänud toidupakke. Alustasime tavaliselt: „Mis teil uudist on?“ – „Üleeile lasti sealt pikki kanalit meie suunas Kalašnikovist paar lasku. Ja siis eile leiti Castori kristlaste kvartalis keegi tapetud balaka, aga see ei olnud moslemite töö, vaid pigem kristlaste omavaheline tüli.“ Katkestasin ta jutu, sest omal viisil ei läinud seda enam vaja: „Teate, täna on meie viimane patrull siin.“ Abdoul, nende pealik, ei kuulnud mind: „Ja siis teate, prantslaste patrull varastas eile meie söögiraha ära.“ – „Mismoodi?“ – „Noh, nad tungisid luba küsimata meie baasi, et relvi otsida, aga teie ju olete näinud, et meil ei ole relvi. Ja siis lahkudes võtsid nad laua pealt kaasa meie nädala aja söögiraha.“ Seda juttu oli mul veidi raske uskuda. Teadsin, et prantslasi kahtlustati siin kõigis pattudes, aga taolist vargust ma neist ei oleks uskunud. Lubasin asja uurida, kui järsku Abdouli jutt katkes. Ta vaatas taskulambi heitlikus valguses korraga meid pinevalt: „Mismoodi teie viimane patrull?“ – „Meie, eestlaste, missioon lõpeb nüüd ja me läheme koju tagasi.“ Vaikus ja siis hakkasid nad kõik läbisegi rääkima: „Mismoodi te lähete koju tagasi?“

ILMAR RAAG

Leitnant

KAV kontingendi tõlk

Nii ei saa. Minge oma ülemuste juurde ja ütlege, et ainult teie pärast on siin praegu rahu. Teid me ju usaldame. Te ei saa ära minna ... Te ei saa ära minna.“ Tõlgin selle jutu meie rühmaülemale kapten Rattistele. Ta muigab mõrult: „Ütle neile, et meil endil võib ka seal varsti sõjaks minna. Me peame oma kodu kaitsma minema.“ Tõlgin. Abdoul jääb mõtlikuks. Siis palub ta meid oodata. Tõstab käes ülessirutatud peapesadega rinna kõrgusele ja loeb pomisedes araabiakeelse moslemi palve. Selle lõppedes ütleb ta uuesti prantsuse keeles: „Jumal õn- nistagu teid.“ See oli viimane kord, kui ma Abdouli elavana nägin.

Eellugu

80% ÜRO Julgeolekunõukogu algatatud rahutagami- sse missioonidest on toimunud just Aafrikas. Seda on nii palju, et iga üksik missioon ei suuda enam Euroopas meedia uudisekännist ületada. Osaliselt on selle taga ka vaimne segadus. Euroopa ei oska veel valida kesktee kahe äärmuse vahel, kus ühele poole jääb neokolonialism ja teisele poole pisaraid valav humanism. Euroopa riikide suhet rahuope- ratsioonidesse kirjeldas üks prantsuse ajakirjanik nii: „Prantsuse abipoliitika pendeldab kahe tondi vahel. Ühele poole jääb Rwanda, kus 1994. aastal liigse passiivsuse tõttu ei suudetud takistada ligi

Eesti jalaväerühma ülesanne oli tagada esmane julgeolek Bangui 3. ja 5. linnaosas.

800 000 inimese tapmist ja teisele poole jääb Mogadishu lahing 1993. aastal Somaalias, kus rahujõudude liigne agressiivsus tekitas kohaliku rahva hulgas väga vaenuliku reaktsiooni.“ Seda viimast episoodi teame peamiselt Hollywoodi filmi „Black Hawk Down“ ainetel, mille puhul tavavaataja isegi väga ei mõtle, kuidas seal näidatud sündmus mõjutas kohaliku rahva suhtumist rahulvalvajatesse, aga militaarakadeemilises kirjanduses käsitletakse seda juhtumit kui rahutagamise operatsioonide ühte suuremat läbikukkumist.

Mida tähendas Euroopale seekord sekkumine Kesk-Aafrikas?

Kesk-Aafrika vabariik iseseisvus Prantsuse koloniaalvalitsuse alt 1960. aastal. Selle riigi piirid joo-

nistasid endised kolonisaatorid ja nii elavad sellel umbes Prantsusmaa või Ukraina suuruse territooriumiga riigis väga erinevad hõimud, kes on pidevalt ka omavahel konfliktides. Nii on kuuest iseseisvusaja presidendist viiel korral võim vahetunud riigipöördega. Lisaks on tegu maailma ühe kõige vaesema riigiga, mille SKP on ligi 50 korda väiksem Eesti omast. Teoreetiliselt on KAVis naftat ja uraani, aga neid ei kaevandata, sest riigis ei ole ka taristut, et maavarasid eksportida. Ei ole raudteed, torujuhtmeid ega väljapääsu merele. Teoreetiliselt on riigis teemante, ent põhiline majandusharu on ikkagi puuvilla kasvatamine ja puidutööstus.

Ehkki KAVis oli kriise olnud pidevalt, toimus 2013. aastal midagi sellist, mida maailm ei saanud enam ignoreerida. Mõnda aega vindunud kodusõja tulemusena tuli 2013. aasta märtsis järjekordse riigipöördega võimule Séléka-nimeline koalitsioon, kelle valitsemise all sattus riik kaosesse. Tähtsusetikas oli fakt, et Séléka ühendas peamiselt moslemi-

Jalaväekompanii 1. jagu suundub patrulli 30. juunil 2014.

taustaga hõime KAVi põhjaterriitoriumilt. Arvuliselt oli neid vaid 15% kogu elanikkonnast, aga võimule saades alustasid nad kristliku enamuse suhtes väga vägivaldset poliitikat. Sama aasta sügiseks räägiti juba tuhandetest tapetutest. Samas olukord komplitseerus, sest Séléka vägivaldale vastukaaluks tekkisid üle maa kristlaste omakaitseüksused, kes kättemaksuaktsioonide käigus hakkasid valimatult tapma kõiki ettesattuvaid moslemeid. See kõik aga ainult suurendas põgenikearvu, mida nüüd loetleti juba sadade tuhandetega. Selles olukorras andis ÜRO Julgeolekunõukogu 5. detsembril 2013 mandaadi rahutagamisoperatsiooniks, mille raames saadeti Kesk-Aafrika vabariiki 6000 Aafrika Liidu ja 1500 Prantsuse sõjaväelast. Nende numbrite juures tasub tähele panna, et isegi kui meile on kõik järgneva tundunud Prantsusmaa operatsioonina, võib tegelik jõud ja initsiatiiv tulla siiski Kesk-Aafrika naaberriikidest. Lõpuks panid ju aafriklased välja kolm korda rohkem mehi kui eurooplased. Aafrika Liidu

missiooni nimeks sai MISCA¹ ja Prantsuse missiooni koondnimeks sai operatsioon Sangaris. Prantslased kopeerisid oma Mali operatsiooni mudelit, kus nad küll alustavad, ent seejärel eeldavad, et kogu Euroopa Liit ühineb nende tegevusega. Seekord läks see aga üle kivide ja kändude. Esimesena reageeris Eesti veel detsembris 2013, ent siis tuli paus. Järgneva poole aasta jooksul toimus kummaline mäng kahel tasandil. Poliitiliste deklaratsioonide tasandil kiitis Euroopa Liit heaks sõjalise missiooni KAVi ja räägiti jõudude kiirest pausimisest kriisikoldeks. Reaalselt aga ei suudetud seda missiooniüksust EUFOR RCA kuidagi formeerida, sest Euroopa riikide tegelik valmisolek panustada oli üsna väike. Selle tulemusena ei moodustatud seda üksust niivõrd vajadus-, vaid pakkumispõhiselt. Selleks, et poliitiline linnuke kirja saada, võeti vastu seda, mida liikmesriigid lõpuks poetasid. Võib-olla kõige ilmekam näide oli georglaste kaasamine Euroopa Liidu sõjalisse

¹ Mission internationale de soutien à la Centrafrique

Meie patrullide üldine käitumine ja meie sõnumid moodustasid sellise terviku, et meil oli sõpru nii kristlaste kui ka moslemite hulgas.

missiooni, kus nad moodustasid arvuliselt umbes 1/3 sõjalisest jõust. Sisuliselt pandi kokku kergejälä-väe pataljon, millel oli tugevduseks veel sandarmeid ja üks rühm Hispaania erivägedest.

Missiooni algus

Sellises olukorras maandus 10. mail Bangui lennuväljale lennuk Eesti jalaväerühma ja toetuselementidega. Meie, ESTPLA-18 ülesanne oli tagada esmane julgeolek Bangui 3. ja 5. linnaosas. Missiooni pikkuseks oli määratud neli kuud, mille kohta üks Afganistani kogemusega eesti ohvitser ütles: „Esimesed kaks kuud ei saa sa millestki aru, järgmise kahe kuu jooksul hakkad aru saama, mida tuleks teha ja siis on aeg koju tagasi minna.“ Laias laastus oli tal õigus. Aga oluline oli seegi, et juba kohapeal ei olnud meie jaoks enam küsimust, milliste poliitiliste tagamõtetega meid sinna saadeti, vaid kuidas oma tööd

paremini teha. Ei, ärge arvake, et need on puhtalt deklaratiivsed sõnad. Missioon on ju proovikivi ja ma ei salga, et tegelikult oldi ka põnevil.

ESTPLA saabumise hetkeks ei toimud enam tänavatel igapäevaseid tulevahetusi, kuid hommikuti leiti siin ja seal jälle mõni kuuliaugu või läbilõigatud kõri-ga laip. Kõige teravam oli vastasseis 3. linnaosa moslemite ja 5. linnaosa kristlaste vahel. Nendevahelised tänavad olid apokalüptiliselt tühjad ja kvartaleid poolitavat kanalit kutsuti pahaendeliselt surma koridoriks. Kummaline oli aga see, et rindejoonest eemal käis juba täiesti normaalne elu. Üks meie esimestest patrullidest langes ühe suurema tulevahetuse ajale. Me kõndisime tänaval, kus inimesed istusid kohvikutes või kauplesid, samal ajal kui vaid kvartalijagu eemal oli kuulda automaadivalanguid, mille sekka müristas ka 12,7 mm raskekuulipilduja. See viimane tegi mind närviliseks, sest päev varem olid eestlased arutanud, et Bangui vaesemates kvartalites ei tohiks me Browningust lasta, kuna kohalike

Eesti Kesk-Aafrika vabariigi kontingendi ühispilt 17. augustil 2014.

majade õhukesed saviseinad ei pea selle kuule kinni ja sisuliselt võiks üks valang rahulikult läbi kogu kvartali lennata. Ometi ei lasknud kohalikud eemal kostvast lahingust ennast üldse häirida. Reede-õhtune melu oli kui pidu katku ajal.

Pärast seda patrulli olid meeste näod tõsised. Sellise massi inimeste juures tundus praktiliselt võimatu, et tulevahetuse puhkedes kõrvalised inimesed viga ei saaks. Kui aga kogu see mass oleks vaenulik ...? Nagu üks ohvitser ütles, on rahva hulka tulistamine täiesti kasutu. Sama eduga võiks anda valangu herilase pessa – viga sa neile ei tee, aga vihaseks ajad küll. Olukorda muutis segasemaks seegi, et sisuliselt ei olnud EUFORil ühtegi konkreetset vastast, vaid selle asemel tuli karta stiihiliselt puhkevaid rahutusi ja ebamäärase identiteediga relvastatud üksusi, kes kord võitlesid oma kogukonna nimel ja järgmisel hetkel tegelesid nad lihtlabase kuritegevusega. Kohalikul politseil relvi ei olnud, kohalikust vanglast põgenesid kõik olulisemad kurjategijad, sest valvurid läksid vajalikul ajal „lõunat“ sööma, nii et vastutus lasus tõepoolest rahvusvahelistel rahuvalvajatel.

EUFORi õppetunnid

Kui tagantjärele loen, et EUFORi juhtide sõnul on peamised eesmärgid täidetud, siis kohapeal oli pidevalt tunne, et see rahu on vaid näiline. Seda tõestas seegi, et iga kahe kuu tagant on taas toimunud suuremad hukkunute ja haavatutega rahutused, seda ka pärast eestlaste lahkumist.

Kõrvaltvaatajale oli kõige kummalisem, et nii nagu EUFORi formeerimisel ei süvenetud operatsiooni tegelikesse vajadustesse, nii ei järginud ka kohapealsed sõjakooli õpikute juhtimisnõuandeid stabiliseerimisoperatsioonide läbiviimiseks. Järgnev kriitika võib olla seotud sellega, et ESTPLA kui rühma tasandile lihtsalt ei jõudnud informatsiooni sellest, mida EUFORi staabis tegelikult tehti, aga sellisel juhul oli tegu sisekommunikatsiooni nõrkusega, mis samuti kuulub sõjaväeliste üksuste surmapattude hulka.

Esiteks koostöö nõrkus. Nüüdisaegsed suured rahuoperatsioonid on enamasti läbi viidud suurte koalitsioonide koosseisus. Seal on väga erineva tasemega üksusi, aga lõppkokkuvõttes peavad nad moodustama ühise jõu. Meile öeldi esimesel briifil, et meie peamine ülesanne on toetada samal vastutusel alal tegutsevaid Aafrika rahuvalvajaid. See on nen-

de kontinent ja nemad peavad alati olema esirinnas. Praktikas kujunes aga välja nii, et EUFORi staap ilmselgelt umbusaldas MISCA üksusi, sest väga tihti saadeti meie üksused täpselt samasse punkti, kus nemad olid juba ees. Kuna kooskõlastus oli minimaalne, siis virtuaalselt me asetseme pidevalt sellistel positsioonidel, kus tulevahetuse puhkedes oleksime olnud ka üksteise laskesektorites. Missiooni edenedes kadus aga ka käskudest isegi viide selle kohta, et MISCA juhib operatsioone. Iroonia aga puhkes õide siis, kui kohalikud rääkisid augustikriisi ajal, et MISCAt nad usaldavad, aga EUFORi enam mitte.

Teiseks – töö kohaliku elanikkonnaga. Juba prantsuse teoreetiku David Galula ajast kehtib imperatiiv, et elanikkonna meelsus on taoliste operatsioonide raskuskese. Teoreetiliselt tähendanuks see suurema ressursi panemist strateegilisse kommunikatsiooni ja tsiviil-militaarkoostöösse (CIMIC), sest eesmärk oli ju ikkagi hoiakuid muuta, mitte lihtsalt relvadega tänaval passida. Reaalsuses kommunikatsiooniinimesi peaaegu ei olnud ja CIMICu finantseerimine oli allutatud väga aeglasele otsustamisele tegelikult olukorrast kaugel Euroopas. Kui ameeriklastel oli Afganistanis ja Iraagis kasutada väejuhatuse alluvuses erakorraline tsiviilprojektide raha, siis EUFORi takerdus eilsesse päeva kuuluva bürokraatia taha, mis lõppkokkuvõttes kahjustas ka meie mainet.

Lisaks ütleb teooria, et kuna taolistes kriisides on vastane asümmeetriline, siis peab tugevam luure kompenseerima vastase nähtamatust. See tähendab lisaressursside ja inimeste paigutamist luuresse. Näiteks Afganistanis leiti, et luurevõimekus tuleb pataljoni tasandilt tuua kompanii tasandile. Sarnaselt oli ka ESTPLA koosseisus oma luurevõimekus, mille tõttu kujunesid ka kõikidest patrullidest ommoodi luurepatrullid, kus koguti alati informatsiooni. Uuriti, mis on kohalike probleemid, keda kohalikud elanikud kardavad ja millised on nende peamised julgeolekuhirmud. Taoline töö viis muuhulgas lõpuks ka koostööle kodanikualgatuse raames käivitunud noorte infokeskustega. Meie töö oli ühtäkki rahu soovivate kodanike vahendamine. Seegi oli otsekui õpikust võetud tegevus, sest iga stabiliseerimisoperatsiooni läbiv mõte on arusaamine, et tuleb arendada kohaliku elanikkonna võimekust ühel hetkel juhtimine ühiskonnas jälle oma kätte võtta.

Just seepärast tekitaski meis hämmeldust, kui kohalikelt elanikelt kuulsime, et teiste üksuste patrullid räägivad väga harva kohalikega. Või mis veel hullem, meie rühm sattus kvartalitesse, kuhu kohalike sõnul teised üksused ei olnud iial tulnud patrullima. Võib-olla olid eestlased liialt julged, sest EUFORi koosseisus olev Prantsuse üksus keeras väga harva peateelt väikestesse tänavatesse. Nende hinnangul oli slummi majade vahele „ussitamaminemiseks“ vaja vähemalt kompaniisuurust üksust, samal ajal kui eestlased olid seal paar päeva varem käinud vaid ühe jaoga. Aga eestlaste käitumine kandis vilja, see pani ühel hetkel eesti sõdureid isegi irooniliselt muigama. Kui esimeste patrullide ajal saatsid meid veel umbusklikud pilgud, siis missiooni lõpupoole saatis päevasel ajal toimuvaid Eesti patrulle alati lasteparv, kes kõik soovisid valget meest tervitada. Seda tehti rusikaid kergelt kokku pannes. Kui vanemad ei keelanud oma lastel niimoodi teha, siis oli see kahtlemata hea märk.

Eestlased olid seekord Prantsuse juhtimise all ja ainus loogiline seletus toimunule näib olevat see, et tegelikult ei väärtustanud ka prantslased selle operatsiooni tähtsust. Võrreldes selle Strasbourgist kohale toodud kompaniiga, kellega me koos teinime, oli meil parem nii üksikvõitleja varustus kui ka soomukid. Prantsuse VBLidel on väga moodsaid uusi mudeleid, aga KAVi neid ei toodudki. Sarnaselt olid meie üksikvõitleja relvad alati varustatud punatäppsihiku ja muude „viledega“, aga meie Prantsuse relvavendade FAMASidel neid polnud. Ehkki me nägime ka teisi üksusi, kus relvad olid modifitseeritud. Relvastuse tagasihoidlikkuse loogiliseks jätkuks oli ka väljaõpe. Prantslased tegid kõvasti sporti, mingil hetkel kurtis üks sõdur meile, et nad tegelikult ei tea, mida nad patrullis teevad.

Kokkuvõttes jäi mulje, et EUFORi juhtkond kasutas oma jõude peamiselt passiivselt patrullimiseks, et takistada „pättide“ liikumisvabadust. See aga tekitas mitte ainult eestlastes, vaid ka teistes üksustes tunde, et me ei hoi a initsiatiivi. See on väga ohtlik tunne, sest seal samm edasi on motivatsiooni ja distsipliini kadumine. Aga märk oli seegi, et eestlased olid ainsad kogu EUFORis, kes vabal ajal tegelesid ka erialase väljaõppega. Seda öeldes ei taha ma kindlasti langetada üheselt hukkamõistvat hinnangut meie koalitsioonikaaslastele tervikuna, aga ka tilk tõrva

meepotis on suure mõjuga. Nagu pilt ühest prantsuse sõdurist, kes keset linna magas EUFORi baasi vahitornis naervate kohalike elanike pilkude all.

See missioon jättis väga kahetised tunded. Ühest küljest on EUFOR RCA näide sellest, kuidas Euroopa Liit ei tohiks sõjalist koostööd organiseerida. Teisest küljest ESTPLA-18 näitas Eesti sõdureid kõige ootamatumalt heade suhtlejatena ja ideaalilähedaste rahusõduritena. Kui ma mõtlen sellepeale, et 5. linnaosa vanem ütles meie lahkumisel, et „Eestlased on esimesed sõdurid, kelle lahkumise üle ta kurbust tunneb“, siis ilmselt tuli meil mõni asi siiski välja.

Lõpetuseks

Pärast viimaselt patrullilt naasmist olin veidi ülevas meeleolus. Hoolimata vahepealsetest kõhklustest ja frustratsioonist oli ometi tunne, et me olime midagi siiski saavutanud. Mõtlesin sellele, kuidas meie patrullide üldine käitumine ja samas meie sõnumid olid moodustanud sellise terviku, et meil oli sõpru nii kristlaste kui ka moslemite hulgas. Tol ööl sõnas-tasin endale ühe reegli suvalises konfliktis/sõjas käitumiseks: „Iga samm peab lähtuma printsibist, et sa pead suurendama oma liitlaste hulka. Kui kogu maa on täis sinu liitlasi, siis on tahe saavutatud ja rahu maa peal. Kui aga keskenduda ainult võitlusele vastasega, siis tekitad sa ilmselt tahtmatult vaenlasi juurde.“ Järgmisel päeval pakkisime asju ja ühtlasi kingiti kohaliku politsei erigrupile meist ülejäänud varustust, mida oli mõttetu Eestisse tagasi tuua. Valitses ülev meeleolu. Oli 20. august. Keset päeva aga anti Prantsuse meditsiiniteenistusele häire. Veidi hiljem kihutasid kaks nende rühma häire peale baasist välja. Läti rühm tõsteti QRF-staatusesse. Raadioside kaudu saime teada, et prantslastel on neli haavatut. Veidi hiljem anti teada juba kuuest haavatust. Käimas on lahingkontakt. Yakite sillal. Sealsamas, kus me alles eile olime oma sõpradega jumalaga jätnud. Öhtusel koosolekul selgus, et prantslastel on kokku 15 haavatut. Moslemite poole peal räägiti 4 surnust ja ligi 40 haavatust. Väidetavalt olid prantslased läinud silla peal kohaliku omakaitsega sõimlema. Võisin vaid aimata, et tegu oli väidetava rahavarguse teemaga. Igal juhul ei ole-

Missiooni lõpupoole saatis Eesti patrulle alati lasteparv, kes kõik soovisid valget meest tervitada rusikaid kergelt kokku pannes.

vat omakaitse lasknud prantslastel sealt läbi sõita. Sõimlemine arenes edasi käsikämluseks ühe mustanahalise Prantsuse sõduri ja kohalike omakaitsete vahel. Siis aga oli kusagilt moslemite tagareast viisatud granaat Prantsuse soomuki juurde. Rühma-ülem, üks jaoülem ja üks sõdur said kohe haavata. Võib vaid arvata, milline oli edasine ahelreaktsioon. Prantslased avasid tule, aga hetk hiljem kihis kvar-tal nende ees kui herilasepesa. Kusagilt ilmusid tööpoolest relvad ja lahing kestis kolm tundi. Järgmistel päevadel teatati taas, et moslemid keelavad EUFORil nende linnaosas tegutsemise.

Ma jälgisin teinekord mõne radikaalse Bangui moslemi Facebooki lehekülge. Jah, neil oli selline asi. Nüüd nägin seal fotot Bangui peamošesse toodud surnukehadest. „Meie langenud vennad“, nagu ütles foto juures olev kiri. Üks väikese kuuliauguga laipadest oli Abdouli oma. See oli seesama mees, kes meid alles hiljuti Allahi õnnistusega oli Eestisse tagasi saatnud.

Suurhangete aasta

Aasta 2014 läheb ajalukku selle poolest, et mitte kunagi varem taasiseseisvunud Eesti ajaloos pole kaitseväele hangitud nii palju nüüdisaegset relvastust ja tehnikat. 2013. aasta alguses kinnitas valitsus riigikaitse kümneaastase arengukava, mis näeb ette kaitseväele kolme uut liiki võime loomist – jalaväe lahingumasinad, kolmanda põlvkonna tankitõrjeraketisüsteemid ja iseliikuvad suurtükid. Kaks aastat hiljem võime uhkusega tõdeda, et kolmest kahe osas on meil hankelepingud sõlmitud ja tarded algavad juba sel aastal.

2014. aasta vaieldamatu suursündmus oli jalaväe lahingumasinade CV90 hankelepingu sõlmimine. See relvaost on erakordne juba ainuüksi hinna poolest – ligi 140 miljoni eurose hinnaga on see Eesti lähiajaloo suurim kaitsehange. Seni oli taasiseseisvunud Eesti suurim kaitsealane hange raketisüsteemi Mistral ost 2007. aastal ligikaudu 1,2 miljardi krooni ehk 70–80 miljoni euro eest.

Numbritest olulisem on muidugi sisu ja sisuliselt tähendab jalaväe lahingumasinade tulek Eesti kaitseväele hüpet uuele arengutasemele. Jalaväe lahingumasinade hankimisega paneb Eesti aluse soomusmanöövervõimele, mis viib Eesti kaitseväe võitlusvõime uuele tasemele, parandab oluliselt meie väeüksuste soomuskaitset ning suurendab tulejõudu lahingus. See tähendab uut lahingutaktikat kogu Eesti kaitseväele.

Kuidas see tehing sündis? Soomusmanöövervõime loomist on ette valmistatud aastaid. Tegu on pika protsessiga, kus on arvesse võetud nii piirkonna sõjalisi ohte, maastike iseärasusi, juba olemasolevat relvastust ja struktuure kui ka teiste suurte hangete sisu, mahtu ja ajaraami.

Soomusmanöövervõime töögrupp analüüsis põhjalikult seda, millised masinad on maailmaturul saadaval. Latt sai seatud üsna kõrgele, sest ajad, kus kaitsevägi ostab kokku vanarauda, on loodetavasti jäädavalt möödas. Vaadati üle uued lahingumasinad Puma (Saksamaa), Bionix (Singa-

RAUL KÜTT
kolonelleitnant
kaitseministeeriumi
hangete osakonna
juhataja

pur), K21 (Lõuna-Korea), ASCOD (Hispaania/Austria), Bradley M2A3 (USA), Warrior (UK), CV90 (Rootsi). Need kõik olid Eestile üle jõu käiva hinnaga, mistõttu vaatasime kasutatud lahingumasinade poole. Kasutatud lahingumasinadest oli Hollandi CV9035NLil parem hind ja suurem lahinguvõime kui USA Bradleydel. Saksamaa Marder ei kvalifitseerunud, sest on moraalselt vana (1970. aastatest), nõrga soomuskaitsega ja võetakse kohe relvastusest maha ning varuosi enam ei toodeta.

Esimese info, et hollandlased kavatsevad jalaväe lahingumasinad müüa, saime 2013. aasta septembris. Teadsime, et oma huvist tuleb kiiresti märku anda, sest sellist tehnikat nagu hollandlaste CV90 – vähekasutatud, tänapäevaseid, kõigile meie nõudmistele vastavaid soomukeid – müüakse harva. Võis kindel olla, et hollandlaste tehnika vastu tunnevad huvi teisedki riigid. Eesti reageeris kiiresti ja tagantjärele teame, et meil õnnestus teisi huvilisi edestada.

Läbirääkimised Eesti ja Hollandi projektimeeskondade vahel algasid 2013. aasta oktoobris ja kestsid kokku veidi üle aasta. Kohtusime omavahel üheksa korda ning rääkisime läbi tehingu kõik aspektid. Võib öelda, et kui hinnas kokkuleppele jõudsime, oli edasi juba lihtsam. 9. detsembril sõlmisid Eesti ja Hollandi kaitseministrid lepingu, mille alusel Eesti ostab 44 jalaväe lahingumasinat CV9035 ning kuus tanki Leopard 1 baasil ehitatud

29. juulil kaitseväge keskpõlvügoonil läbi viidud Javelini tankitõrjesüsteemi näidislaskmistel süvenes demonstreeritavasse relvastusse põhjalikult ka kaitseväge juhataja kindralleitnant Riho Terras.

toetusmasinat. Lisaks ostame lahingumooni ja varuosi. Kogu tehingu hind on 138 miljonit eurot.

Arvestades oma võimalusi ja vajadusi, oleme saanud väga moodsad masinad, mis tehnilise seisukorra poolest on ligilähedased uutele. Otse tehast ostes oleks üks jalaväe lahingumasin CV90 läinud meile maksma 6,5 miljonit eurot, nüüd aga saime vähekasutatud masinad oluliselt odavamalt. Kindlasti aitas siin kaasa Eesti ja Hollandi kaitsekoostöö kümneaastane ajalugu, mille vältel oleme saavutanud Madalmaade kolleegidega hea ja usaldusväärse kontakti.

Hollandlastega sõlmitud leping ei puuduta ainult jalaväe lahingumasinate müüki, vaid ka tuge Eestile oma soomusmanöövervõime ülesehitamisel. Hakkame vahetama infot soomusüksuste väljaõppe, taktika ja doktriinide, laskemoona ja muu asjus. Samuti nõustavad hollandlased meid selles, mis puudutab soomusüksustele vajalike harjutusalade loomist.

Kavas on ka ühised harjutused Eesti ja Hollandi väeüksuste vahel, millest esimene leiab aset juba tänava veebruaris. Kuna meil on samad soomukid, saab tulevikus ühist väljaõpet läbi viia ka nii, et saame vastastikku sõita õppustele ilma oma tehnikat kaasa võtmata, mis teeb teineteise juures harjutamas käimise lihtsamaks. Samuti on meil koos Hollandiga plaanis laskemoona ja varuosade ühishanked. Niisiis ulatub jalaväe lahingumasinate hange kaugemale tavalisest ostu-müügitehingust, tuues kaasa senisest palju tihedama liitlassuhte ja sõjalise koostöö selle riigiga.

On küsitud, miks me ostame jalaväe lahingumasinaid ja mitte tanke. Soomusmanöövervõime täielik väljaarendamine eeldab nii tanke kui ka jalaväe lahingumasinaid. Ehk lisaks tankidele peame jalaväe lahingumasinaid hankima nagunii. Riigikaitse arengukava koostamisel lepiti kokku, et esmalt arendatakse välja soomusmanöövervõime see osa, mis sisaldab mehhaniseeritud manööverüksust

Javelini tankitõrjesüsteemi näidislaskmise viisid kaitseväge keskpõlvüoonil läbi USA 173. õhudessantbrigaadi 1-91 ratsaväesalga B sõdurid.

jalaväelahingumasinatel, lahingutoetuse ja lahingu-teeninduse allüksusi. Tankiüksuse arendamise juurde tullakse tagasi järgmise arengukava koostamise käigus. Iga uue suurvõime kasutuselevõtt on omaette proovikivi, seetõttu on mõistlik liikuda edasi etapikaupa. Ka jalaväe lahingumasinate hankega oleme käivitanud mitu teist suurt protsessi nagu üksuste ümberpaiknemise ja uute harjutusalade ning taristu ehitamise.

2014. aastat jääb märkima ka teine suurhange – tankitõrjeraketisüsteemide Javelin ostmine. Javelinid on kolmanda põlvkonna tankitõrjeraketisüsteemid, mis viivad meie tankitõrjevõime täiesti uuele tasemele ning suurendavad oluliselt meie sõdurite tegevusvabadust lahinguväljal. Tegu on niinimetatud „lase ja unusta“ süsteemidega, ehk tankitõrjemeeskond saab kohe pärast raketi väljatulistamist positsioonilt lahkuda ega pea raketti enam juhtima. Javelinil on efektiivsem lõhkepea ning erinevalt praegustest süsteemidest saab seda välja tulistada

linnalahingus näiteks hoone seest, mis muudab süsteemi kasutamise märksa paindlikumaks. Praegu on Eesti kaitseväes kasutusel nn 2. põlvkonna tankitõrjeraketisüsteemid MILAN ja MAPATS, mis hakkavad nii moraalselt kui ka füüsiliselt vananema ning mille moderniseerimine oleks liiga kallis. Seetõttu kasutatakse neid oma eluea lõpuni ja vahetatakse järk-järgult Javelinide vastu.

Ka Javelinide ostmisele eelnes põhjalik turuanalüüs ning hankeni pidime tegelikult jõudma alles 2016. aastal. Kuid teravnenud julgeolekuolukorra ja meie liitlase USA tehtud soodsa pakkumise tõttu volitas valitsus juba 2014. a suvel kaitseministrit alustama ameeriklastega läbirääkimisi Javelinide ostmiseks. Hankeleping sõlmiti sama aasta novembris ja selle järgi ostab Eesti ligikaudu 40 miljoni euro eest 80 Javelini laskeseadet. Sellele lisandub piisaval hulgal rakette, mille kogus vastab meie plaanidele ja vajadustele nii väljaõppe läbiviimiseks kui ka sõjaaja-üksuste lahingumoonavarudeks.

9. detsembril Haagis Eesti ja Hollandi kaitseministrite vahel sõlmitud lepingu objektid, jalaväe lahingumasinad CV9035NL, siis veel Hollandi värvides.

Javelini ost Ameerika Ühendriikidelt on Eesti jaoks parima hinna ja kvaliteedi suhtega lahendus, sest USA pakutud relvasüsteemid on küll toodetud mõne aja eest, kuid neid pole kasutatud ja seetõttu on need väga heas korras. Pakutavate seadmete, sooliidse rakettidevaru ja väljaõppesimulaatorite hind on Eesti jaoks odavam kui otse tehasest hankides.

Nagu jalaväe lahingumasinade puhul, sisaldub ka selles lepingus väljaõpe ja ameeriklaste toetus võime arendamisele, sest Eesti kaitseväelaste jaoks on tegu uue võime ja uue tehnikaga. Esimesed Javelinid jõuavad Eestisse 2015. aasta suvel.

Kolmas märgusõna möödunud aastast on õhuseirevõimekuse kasv. Mullu jõudis Eestisse teine kolmedimensiooniline keskmaa-õhuseireradar Ground Master 403, mis seati tööle Otepääl Tõikamäe radaripostil. Sellega jõudis lõpusirgele radarihang, millega kaitseministeerium ja kaitseväge on tegelenud alates 2006. aastast ja mille käigus Eesti hankis kaks sellist radarit. Neist esimene töötab

Muhu saarel 2013. aasta kevadest.

Tegu on uue põlvkonna radaritega ja vaieldamatult tipp tehnoloogiaga. Prantsuse ja Ameerika Ühendriikide ühisfirma Thales Raytheon Systemsi ehitatud radarid on võimelised õhusõidukeid avastama kuni 470 kilomeetri kauguselt ja kuni 30 kilomeetri kõrguselt. Need on mobiilsed seadmed, mis tähendab, et neid saab ka ümber paigutada maastikule.

Koos varasemast ajast pärit Kellavere radari-ga katavad need kolm radarit Eestit ja lähiebruse õhuruumi ühtse radaripildiga. Sellega on Eesti õhuväge ja meie liitlased saanud oluliselt parema pildi Eesti õhuruumis toimuvast, tugevdades Eesti iseseisvat kaitsevõimet ja NATO kollektiivkaitset. Korralikku õhuseirepilti on vaja selleks, et Eesti kohal saaksid patrullida NATO hävitajad ja et vajadusel saaksid õhutõrjesüsteemid meid kaitsta. Ent see kõik aitab tagada ka tsiviillennuliikluse turvalisust, sest olukorras, kus meie idanaaber on oluliselt

27. jaanuaril 2015 avati Valgamaal Tõikamäel õhuväe radaripost, mis katab koos õhuväe teiste radaritega Eestit ja ümbritsevat õhuruumi ühtse radaripildiga.

suurendanud oma lennundusalast aktiivsust Läänemere kohal, aitavad õhuväe radarid paremini tuvastada rikkumisi ja ennetada ohtlikke olukordi.

Radarihanke teeb eriliseks ka see, et viisime selle läbi Eesti–Soome ühishankena, mille käigus Eesti ostis kaks ja Soome 12 samasugust radarit. Selle tulemusena võib öelda, et Eesti sai kaks radarit ühe hinnaga. NATO ja Euroopa Liidus räägitakse praegu palju targast kaitsest, ühishangetest ja võimete ühiskasutusest, kuid vähe on selliseid näiteid, kus need kontseptsioonid on ka praktikas toimunud. Eesti ja Soome ühine radarihanke on üks väheseid näiteid taolisest õnnestunud ühisprojektist.

Kokkuvõttes oli 2014. aasta hangetes kindlasti ajalooline, sest hangitud relvasüsteemidega astub Eesti riigikaitse suure sammu edasi ning CV90, Javelinid ja uus õhuseireradar jäävad kujundama Eesti riigikaitset aastakümneteks.

Soomusmanöövervõime loomine kujundab hankeplaani ka 2015. aastal, sest tänava tuleb han-

kida jalaväe lahingumasinade toetussõidukid. Tegu on soomusmasinatega, mis võivad täita erinevaid funktsioone nagu C2, luure, MEDEVAC, miinipildujasoomuk, logistika, tanki- ja õhutõrje. Need peavad olema roomikplatvormil sarnase maastiku läbitavusega nagu jalaväe lahingumasinadki. Kokku räägime 35 ühikust tehnikast, mis on kindlasti selle aasta suurim hanke. See näitab omakorda seda, et soomusmanöövervõime loomine on pikk protsess, milles oleme astunud alles esimesed, kuid juba üsna pikad sammud.

SAC

PAPA

03

CAT

Strateegilise transpordi maht neljakordistus

2014. aasta oli kaitseväe transpordilogistikutele proovikivi, mis mahult ja eripäralt ületas oluliselt kõik varasemad aastad. ISAFi (*International Security Assistance Force*) missioon Afganistanis oli lõpusirgel, mis tähendas väga lühikese ajaga suurt mahtu varustuse ja varude kokkupakkimist ning kodumaale tagasitoomist. Samal ajal alustati osalemisega EUFORi (*European Union Force*) missioonil Kesk-Aafrika vabariigis. Lisaks mõlemale suureoperatsioonile tuli tagada jätkusuutlik transpordialane toetus väiksematele, kuid kindlasti mitte kergematele välisoperatsioonidele, rahvusvahelistele õppustele ning Eestisse saabuvatele või Eestist läbiliikuvatele liitlasüksustele, mille maht möödunud aastal samuti oluliselt kasvas.

Võrreldes 2013. aastaga üle nelja korra ning varasemate aastatega veelgi enam suurenenud veomahtude kasv ei tähendanud ainult töökoormuse suurenemist, vaid ka rutiinseks saanud protseduuride ümbertöötamist. Vajadustele tuli läheneda varasemast uue nurga alt, kuna veomahud olid kordades suuremad, ajalised piirangud väiksemad ning poliitilise ja julgeolekulase olukorra muutus ei olnud meile vajalikes transiidiriikides enam pikalt prognoositav. Selles olukorras tekkis vajadus oluliselt suurendada koostööd meie partneritega liitlasriikide seas ning veelgi enam – tuli ka leida uusi partnereid, kellel oli meiega sarnased huvid ja vajadused. Koostöö liitlastega ei tähendanud ainult teineteise vedudega toetamist ning transpordivahendite jagamist, vaid ka väga suurel hulgal olulise informatsiooni ja kogemuste vahetamist.

ISAF Redeployment – kaitseväe suurim logistiline välisoperatsioon

ISAFi missiooni lõpetamine Lõuna-Afganistanis oli logistikutele kindlasti üks 2014. aasta suurem

TOOMAS PÄRNPUU

leitnant

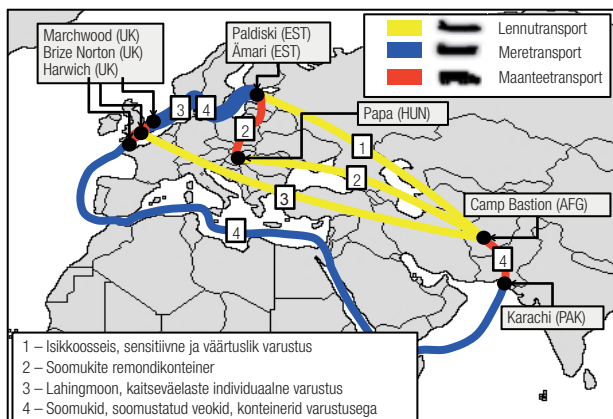
toetuse väejuhatuse

liikumis- ja veoteenistus

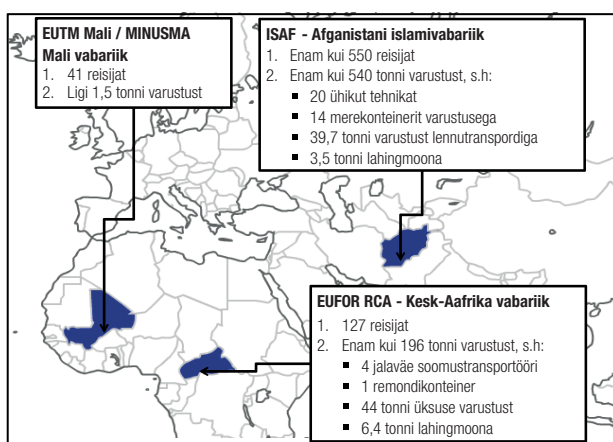
raskuspunkt. Operatsiooni ettevalmistamine algas 2012. aasta alguses Afganistanis oleva varustuse ja varude analüüsiga. Tegu oli protsessiga, millele olid seotud Afganistanis teenivad logistikaüksused mitme rotatsiooni jooksul, andes eneselegi märkamatult oma panuse Afganistani missiooni lõpetamise ja varustuse tagasitoomise plaanidesse.

Afganistanis olevat varustust ja laovarusid hinnati majanduslikul põhimõttel ehk tagasi toodi ainult see, mille transpordi maksumus ning vajadusel ka hooldus- ja remondikulu oli väiksem kui Eestist uue soetamise kulu. Erand oli sõjaline varustus nagu relvastus, lahingutehnika ja sideseadmed, mille puhul analüüsiti ainult nende tehnilist seisukorda ehk edasist kasutusvõimalust koduriigis. Kogu analüüsi kõige keerulisem osa oli kindlasti lahingumoon, mille puhul tuli kogu operatsioonialal oleva laskemoona ja lõhkematerjali kõlblikkust lennutranspordiks hinnata kasti või karbi täpsusega. Varustus ja varud, mida ei olnud majanduslikult otstarbekas tagasi tuua või mis olid tehniliselt amortiseerunud, tuli hävitada operatsioonialal.

Kuigi varustuse hävitamine võib tunduda esmapilgul vägagi lihtsa tegevusena, siis tegelikult oli hävitamisprotsess keeruline, aeganõudev ning väga rangelt reguleeritud. Varustuse, tehnika, relvastuse ja lahingumooni hävitamiseks kehtestatud reeglid olid põhjalikud, et tagada keskkonnasõbralik vägede väljaviimine ning vältida missioonil osalevate riikide

Afganistanist varustuse tagasitoomise transpordikanalid 2013–2014 aastal.

Kaitseväe kolme suurema missiooni – Afganistani, Kesk-Aafrika vabariigi ja Mali veomahud 2014. aastal.

maha jäetud varustuse kasutuselevõttu vastaste poolt. Seetõttu oli varustuse jätmine kõrbesse või ohtlike ainete maasse kaevamine rangelt keelatud. Analüüsi tulemusena ehk tagasitoodava ja operatsioonialal hävitatava varustuse grupeerimise tulemusena määrati tagasitoodava varustuse veomahud. Määratud veomahtude põhjal sai koostöös Suurbritannia ehk meile juhtriigi logistikutega koostada Eesti kontingendi tagasitoomise plaan, mis koos varustuse analüüsiga moodustas ka põhiosa 2013. aastal koostatud ISAFi missiooni lõpetamise plaanist.

2014. aasta alguses, kogu planeerimise ja ettevalmistuste alase eeltöö lõppedes, alustasime Eesti kontingendi tagasitoomise ehk missiooni lõpetamise aktiivse faasiga. Selleks komplekteeriti logistikaüksus ehk rahvuslik toetuselment, NSE-17 (*National Support Element*), mis jäi ISAFi missioonil ka viimaseks Eesti logistikaüksuseks. Kapten Riho Juuriku juhtimisel lendas NSE-17 Afganistani 2014. aasta aprilli alguses, et jätkata NSE-16ne alustatud

Kontingendi soomukite maha laadimine Kesk-Aafrika Vabariigis C-17 transpordilennukist 26. mail 2014.

missiooni lõpetamist ning Eesti kontingendi koju-toomist Lõuna-Afganistanist Camp Bastion väli-baasist. Et NSE-17 põhiülesanded erinesid oluliselt eelkäijate omast, komplekteeriti viimane logistikaüksus ka vastavalt uutele vajadustele. Ressursi kokkuhoiu mõttes võeti kattuvate erialade spetsialistid nagu remonditehnikud üle NSE-16 koosseisust ning lisandunud erialade esindajad nagu transpordispetsialistid ja inventeerijad saadeti operatsioonialale Eestist. Kahe logistikaüksuse seekordne üleandmiste aeg oli varasematest ka pisut pikem selleks, et kontingendi kokkupakkimisel kasutada ära maksimaalset suurt tööjõudu.

Ühekuulisel perioodil, kui alal viibisid vana kontingent ja uus logistikaüksus, kulus logistikutel aeg enamjaolt varade inventeerimisele, üleandmisele ja dokumenteerimisele. Viimane jalaväeüksus sai seevastu pakkida kokku oma üksuse varustuse, sõdurite individuaalvarustuse ning pakkuda logistikaüksustele abi laagrialade demonteerimisel. Kuna missiooni lõpetamiseks planeeritud ajaraam oli ambitsioonikas ning operatsioonialal viimase kaheksa

6. juulil jõudsid Helmandist koju kolm viimast kaitseväelast – logistikut, kelle ülesanne oli Afganistanis kasutatud varustuse ettevalmistus transpordiks ning Eestisse saatmine.

aasta jooksul üles ehitatud ja pidevalt täiendatud Eesti logistikaala ehk Camp Krati likvideerimiseks prognoositud töömaht oli üsnagi suur, oli ka jalaväekompanii toetus laagri kokkupanekul logistikutele hädavajalik.

10. mail 2014 lendas Lõuna-Afganistanist tagasi kodumaale viimane lahinguüksus ning operatsioonialale jäid ainult logistikud ülesandega demonterida eestlaste laagri alad, kokku pakkida ja saata tagasi Eestisse kogu varustus. Kõik tegevused olid ajaliselt planeeritud selliselt, et säiliks alategevuste loogiline järjekord ning omavaheline seos. Näiteks üks ajakriitilisem tegevus oli soomukite hooldus ja ettevalmistamine transpordiks, et jõuda juuni alguses väljuvale laevale, kuhu oli kaubaruum soomukite tarbeks eelnevalt broneeritud. Sellest tulenevalt lükkus hilisemaks varuosade ja tööriistade pakkimine ning remondihalli demontaaž. Sama toimus ka transpordi- ja kaubakäituvahenditega ehk veokid ja tõstukid, mida vajati kohapeal missiooni lõpetamiseks kas hävitati või saadeti kodumaale viimasena. Missiooni lõpetamise kontekstis vähemolulise

heaoluvastuse ja sellega seotud taristu kokkupakkimise või hävitamisega alustati esimesena.

Varustust pakkisid või viibisid selle tegevuse juures kodumaal sama valdkonnaga tegelevad spetsialistid, kelle ülesanne oli anda eksperthinnang, kas konkreetseid varustuselemente on võimalik kodumaal edasi kasutada ning milline oleks vajadusel selle elemendi remondikulu. Kohapeal läbiviidud tehnika hoolduse käigus vahetati välja kõik asendamist vajavad detailid. See välistas amortiseerunud varuosade kojutoomise ning vähendas tehnika hooldustööde aega Eestisse saabumisel. Lisaks pakkimisele ja hävitamisele kogu varustus ka inventeeriti ja dokumenteeriti. Seega oli varustuse koju saabumisel olemas selge ülevaade, mis toodi tagasi, millises seisukorras see on ning kuidas on see pakitud.

Kui mahult kõige suurem tegevus oli laagriala kokkupanek ning varustuse ettevalmistamine transpordiks, siis ilmselt kõige keerulisemaks kujunes transpordi korraldamine. Transpordi osas oli plaani kohaselt kolm põhilist veomoodust. Esimene ja kõige mahukam oli kombineeritud maismaa- ja

Eestlaste logistikaala Camp Kratt anti 30. juunil 2014 üle sellisena, nagu ta 2006. aastal saadi – tühjana.

meretransport, mille raames tehnika ja merekonteinerites varustus viidi Pakistani, laeti sealt Suurbritannia militaarlaevale, millega see Suurbritanniasse toimetati, kust kaitseväge tsiviilpartnerid omakorda koju tagasi toodava varustuse meritsi Eestisse toimetasid. Teine põhiline veomoodus oli Eesti osalus strateegilise transpordivõimekuse programmis SAC (*Strategic Airlift Capability*), mille puhul tehti Eestisse kaks lendu C-17-tüüpi transpordilennukiga toomaks koju isikkoosseis ja see varustus, mida julgeoleku kaalutustel ei saanud transportida läbi Pakistani. Kolmas põhiline veomoodus oli Suurbritannia õhuväge lennutransport Inglismaale ning sealt edasi Eestisse juba kaitseväge tsiviilpartneritega. See moodus osutus vajalikuks lahingumoon ja muu ohukauba tagasitoomisel. Hoolimata koostatud transpordiplaani detailsest täpsusest ei lähe sõjalistel operatsioonidel asjad alati plaanipäraselt. Peamisteks tagasilöökideks sai just poliitiline ja julgeolekualane olukord Afganistanis, kust tehnika ja merekonteinerid maismaakonvoiga teele saadeti ning Pakistanis, kus kogu konvoiga saabunud varustus laeva laeti. Probleeme oli nii julgeoleku tagamisega Afganistanis, mille käigus sattus meie

varustuskonvoi korra ka rünnaku alla, kui ka tollidokumentide vormistamisega Pakistanis, mille tulemusena jäi osa meie varustusest planeeritud laevast maha. Lõpptulemus oli kaitseväge tehnika ja varustuse jaoks siiski positiivne ja ilma kaotusteta.

Praeguseks kui Eesti kontingendi tagasitoomine Lõuna-Afganistanist on lõppenud, võib kokkuvõttes lugeda kaitseväge senist suurimat logistilist välisoperatsiooni edukaks. Kaks aastat varem alustatud planeerimine ja ettevalmistamine ning aasta varem jalaväeüksuse tegevuseks mittevajaliku varustuse ja tehnika tagasitoomine võimaldasid 2014. aastal püsida missiooni lõpetamise ajaraamis ning tuua varustus tagasi liigsete lisakuludeta. Eestlaste logistikaala Camp Kratt anti 30. juunil 2014 üle sellisena, nagu me selle 2006. aastal saime ehk tühja platsina. Eesti lipp langetati Camp Bastioni välibaasis 5. juuli 2014 hommikul ning kolm viimast logistikut lendasid Afganistanist koju sama päeva õhtul.

EUFOR RCA – ettevalmistused kojutulekuks vahetult pärast operatsioonipiirkonda jõudmist

EUFOR RCA ehk Kesk-Aafrika vabariigi missiooni ettevalmistamine ja täideviimine erines logistilises osas oluliselt eelnenud Iraagi ning Afganistani missioonidest, sest Kesk-Aafrika missioonil polnud meile vajalikku logistilist ja transpordialast toetust pakkuvat juhtriiki. EUFOR RCA puhul pidi Eesti sarnaselt suurriikidega hakkama saama iseseisvalt – leidma koostööpartnerid nii tsiviillettevõtete kui ka liitlasriikide seas, lisaks sõlmima operatsioonialal iseseisvalt vajalikud lepingud kohapealsete teenusepakkujatega. Kõige selle tõttu kasvas oluliselt kaitseväge transpordialane koostöövõrgustik liitlasriikidega. Koostööd tehti nii riikidega, kes toetasid oma transpordivahenditega EUFOR RCA missioonil osalevaid riike kui ka riikidega, kes ise sellel missioonil osalesid, et vahetada väärtuslikku infot keh tivast reeglistikust, saadaolevatest transpordivahenditest kui ka juba omandatud kogemustest.

Eesti kontingendi missioonipiirkonda saatmisel olid kriitilised märgusõnad ajaline piiratus ning ebaselgus kohapealsest logistilisest võimekusest. Seega pidime valmistuma halvima stsenaariumi järgi ja võtma operatsioonialale kaasa rohkem varustust, et vajadusel võimalikult iseseisvalt hakka ma saada. Transpordi osas tuli ajapiirangu tõttu valida need veovõimalused ja vedajad, kes olid lühema etteteatamisega võimelised sellesse piirkonda vedu tegema. Nii langesidki ära mitu tsiviillettevõtet, kes ei suutnud soovitud ajaaknas vedu korraldada ning lõplik valik jäi meile appi tulnud liitlasriikide õhutranspordi kasuks. Tulenevalt sellest pidi kaitseväge tegema aga järeleandmisi väljalennuaegades vastavalt vedajatepoolsetele muudatustele. Näiteks lükkus jalaväerühma (ESTPLA-18) väljalennuaeg korduvalt edasi tehnilistest ning diplomaatilistest probleemidest tingitud muudatuste tõttu. Olukorra muutis keerulisemaks ka asjaolu, et ainus arvestatav ja usaldusväärne ligipääs operatsioonialale oli õhutransport. Lisaks polnud sihtkohas Bangui lennujaamas kütuse tankimise võimalust ning maanduda sai ainult päevasel ajal, sest kohalikel elanikel oli

komme pimedal ajal lennurajal magada. EUFOR RCA missioonile toimetati isikkoosseis, varustus ja relvastus Rootsi toetusel SAC-programmi C-17-tüüpi transpordilennuga. Neli soomustransportööri SISU XA-180 toimetati operatsioonialale Suurbritannia toetusel kahe C-17-tüüpi transpordilennuga.

Erinevalt varasematest rahvusvahelistest operatsioonidest algas EUFOR RCA missiooni puhul missiooni lõpetamise planeerimine vahetult pärast kontingendi jõudmist operatsioonialale. Üksuste kojutoomise ajaks ei olnud transpordi seisukohast poliitiline ja tehniline olukord Kesk-Aafrika vabariigis ning naaberriikides oluliselt muutunud. Endiselt oli ainus arvestatav transpordimoodus õhutransport ning endiselt ei saanud Bangui lennuväljal tankida ega öisel ajal maanduda. Meile tuli appi Saksa kaitseväge, kes toetas erinevaid riike nende isikkoosseisu ja varustuse viimisega operatsioonialale. Et sellel ajal toimusid täislastis transpordilennud ainult Aafrika suunal, võimaldas Saksa kaitseväge meil ära kasutada tühjad tagasilennud Euroopasse. Saime tuua meie soomukid transpordilennukiga Antonov 124 tagasi otse Eestisse. Muu varustus jõudis sama tüüpi lennukiga Saksamaale, kust see transporditi tagasi koju juba maanteed pidi. Kogu isikkoosseisu tagasitoomiseks kasutasime Prantsuse õhujõududele kuuluva lennuki Airbus 310 tühja tagasilendu Euroopasse. EUFOR RCA missiooni tagasitoomise muudab huvitavaks ka asjaolu, et transport sõltus paljudest riikidest, neist sponsorriik oli Saksamaa, transportteenuse pakkujad Prantsusmaa õhuväge ja tsiviillettevõtted ning teenuse tarbijad Eesti ja Itaalia. Taoline kombinatsioon eeldas vägagi põhjalikku ettevalmistust ning omavahelist koordineerimist, et pidada kinni lennugraafikutest ja planeeritud tähtaegadest.

Lisaks otsesele transpordi korraldamisele andis EUFOR RCA missioon kaitseväge transpordilogistikele palju vajalikke kogemusi. Esmakordselt tuli tegeleda vajalike diplomaatiliste ülelennu- ja maandumislubade ning piiriületuslubadega piirkonnas, mille töökultuur erineb meie omast oluliselt. Selleks, et täita vajalikud veterinaarnõuded Eestis ja Euroopas tuli meil samuti esmakordselt iseseisvalt teha kogu tehnika ja varustuse biopesu. Need ja ka paljud teised missioonil saadud kogemused võimaldavad meil olla aga tulevaste operatsioonideks puhul palju teadlikumad ning paremini ette valmistatud.

САУНА
ВХОД В САУНУ
ЗАБРАТНО

Viska leili:

Camp Bastion – Viimsi mõis

Üheksa aastat tagasi alustati Eestist umbkaudu viie tuhande kilomeetri kaugusel ühe sauna ehitamist, kuhu kui mitte lavale, siis vähemalt lähedale sattus neljakohaline arv inimesi, aga teada said sellest saunast veelgi rohkemad ning saavad ka edaspidi. Juttu on Camp Bastionis Eesti kaitsevälasi, liitlasi ja külalisi võõrustanud saunast, aga mitte ainult.

Eestlaste kultuuris on saun olnud pikka aega tähtsal kohal ja seda mitte ainult pesemispaigana. Saun oli koht, kus puhkas ka hing, aga ka koht, kus nägid ilmavalgust uued inimesed. Tõsi, siinkirjutajale ei ole teada, et tänasel päeval keegi saunas sündinud oleks. Ammugi ei juhtunud seda Camp Bastioni saunas ega ka teistes Helmandisse ehitatud saunades. Aga kuidas see kõik tänase päevaga seotud on? Paljuski, sest nii nagu esiisade aegu, siis ei olnud ka Helmandisse ehitatud saunad pelgalt hügieenitoiminguteks mõeldud kohad, vaid kätkesid endas palju enam. Vähemalt neile, kellele saunas käimine meeltemööda on.

Alljärgnev lugu keskendub ühele vast kõige tuntumale ja rohkeim külastajaid saanud saunale – Velesannale ja selle edasisele saatusele, aga mainimist väärt on ka teised Afganistanis teeninud Eesti kaitsevälaste ehitatud saunad. Veidi utreerides võib öelda, et seal, kus peatuvad pikemalt Eesti kaitsevälased, on esmatähtsad kaks asja – saun ja internet. Teisalt pole siin ka midagi eriskummalist, kui võtta arvesse, et need kaks asja on siin, Eestis, nii loomulikud. Siinkirjutajatele on teada järgmised saunad, mis kaitsevälased Afganistani ehitasid (nimekirja võib tagasiside korras täiendada): Camp Bastion, Now Zad, patrullbaas Wahid, kontrollpunkt Limbang, kontrollpunkt 17, patrullbaas Pimon ja eriuksuslaste saun Ida-Afganistanis. Aastal 2012 ehitatud konteinersaun, mis võeti kasutusele patrullbaasis Pimon, tegutses operatsiooni lõpu poole Camp Bastionis. Kõik need mainitud saunad ehitasid eestlased ise ja igal saunal oli teatud omapära, nii et võrrelda neid pole mõtet.

ARVO JÕESALU

kapten

kaitseväe peastaabi

strateegilise kommuni-

katsiooni osakond

Vast kõige tuntum saunadest, nii kaitsevälaste kui ka Helmandit külastanud rohkem ja vähem tuntud tsiviilisikute hulgas, oli Camp Bastionis asunud Velesann. Kui siinkirjutaja esimest korda Helmandis teenis, siis küsis Võru Instituut, et kuidas kaugel Afganistanis asuv saun kannab nime, mis on kirjutatud, nagu nad ise ütlesid, „puhtas lõunaeesti keeles“. Vastust polnud nii lihtne saada, sest paljudki asjad on suulise pärimuse tasemel ehk siis pidi inimeste käest küsima. Velesanna identiteet ulatub juba 15 aasta taha, kui Bosnias teenis Baltsquadron. Nimelt avastas üksuse ülema asetäitja kapten Sven Pool laagrist palgihunniku, mis kunagi oli olnud soomlaste saun. Taanlaste käest palke endale küsides tuli selleks nõusolek kapten Pooli sõnul kohe. Ülejäänud oli juba ehituse vaev. Ehitamine tehti ülesandeks kontingendi mehaanikutele, kellest paljud olid pärit Lõuna-Eestist. Kuna nad üksteise suheldes kasutasid tihti väljendit veli, siis sauna valmides sain see nimeks Velesann. „Nii lihtne see oligi,“ ütles kapten Pool nimelugu kommenteerides. Kuid läheme ajas mõned aastad edasi ja mõned tuhanded kilomeetrid ida poole.

Kapten Pool oli seekord teenimas Helmandi provintsis NSE-3 ülemana. Eelmine rotatsioon oli alustanud sauna ehitamist, kuid selleks ajaks valminud asi vajas täiustamist. Taaskord vedas sauna ehitamist Lõuna-Eestist pärit mees. Kuna Eestist oli kaasa toodud Helmandis nii haruldast ehitusmaterjali nagu puit, siis tehti saunale ka terrass koos varikatusega. Terrass on pakkunud varju lugematul ar-

Märtsis 2008 ehitas NSE-4 sauna Estcoy-5 baasi Now Zadis. Pildil veebel Tarvo Tamme.

vul kaitseväelastele ja selle pinkidesse on talletatud lõputult vestlusi ja mälestusi. Aga ka tundide viisi vestlusi, lauamänge, tõiseid arutelusid ja vaidlusi või siis Bastionit külastanud muusikute esinemisi. Kõik need mälestused toodi originaalkujul tagasi Eestisse ja see oli juba omaette logistiline operatsioon. Saun oli vaja tuua Eestisse sellisena, nagu see oli Camp Bastionis. Etteruttavalt olgu öeldud, et kõik tuli Eestisse nii, nagu see oli aastaid olnud, kui välja arvata teatud modifikatsioonid nagu lisissepääs ühes nurgas ja uus laud, mis valmis 2013. aasta suvel.

See mõte, et Velesann peab tulema Eestisse tagasi ning saama Sõjamuuseumi püsiekspositsiooniks, tekkis mõnel kaitseväelasel ja muuseumi töötajal juba neli aastat enne ISAFi operatsiooni lõppu. Tõsi, toona ei teatud, et operatsioon lõppeb 2014. aastal, aga mõte jääb samaks. See mõte ei oleks teoks saanud ilma paljude inimeste isikliku panuse ja viimase NSE töö tulemusena, sest ühe aastaid kasutuses olnud ja merekonteinerisse ehitatud

sauna transportimine viie tuhande kilomeetri taha ei ole lihtne ülesanne ja see viis tuhat kilomeetrit on linnulennult, sest konteiner saunaga liikus mööda maad Helmandist Pakistani ja sealt edasi juba mere ritsi Eruroopasse. Kõik see oleks olemata ilma viimaste Helmandis teeninud logistikute panusega.

Pikad aastad intensiivset kasutamist oli saunale oma jälje jätnud. Täpsemalt küll merekonteinerile, mille sisse saun ehitati. Nii tuli konteinerit enne transporti lappida, kuid päris merekõlblikuks seda ikkagi ei saadud. „Seetõttu saime lõpuks briti spetsialistidelt loa saata see merekonteiner kui taara,“ ütles viimase Helmandis teeninud logistilise toetuselemendi ülem kapten Riho Juurik. „Ehk siis kõik, mis sees oli, võis jääda, kuid midagi juurde ladustada ei tohtinud.“ Omaette ettevõtmine oli sauna ette ehitatud terrassi ja varikatuse lahti ühendamise ja veoks ette valmistamine. Kõik elemendid tuli lahti ühendada nii, et need jääks terveks ja oleks võimalik saun Eestis uuesti üles ehitada. Selleks märgistasid logistikud kõik terrassi-

1. juunil 2009. aastal tähistati Velesanna terrassil Afganistanis lähetuses viibiva peastaabi ülema kolonel Neeme Väli sünnipäeva.

lauad ja ka katuseplekid. Kapten Juuriku sõnul tegeles sauna demonteerimisega pea kogu NSE-17 koosseis, kuid suurem koormus langes remondigrupile, kes pidi tegelema nii vajalike remonttööde kui ka terrassi demonteerimisega. „Kokku tegeles saunaga umbkaudu kümme inimest ning aega võtsid ettevalmistustööd ligi nädala,“ meenutas kapten Juurik. „Lisaks osales sauna taastamisel Sõjamuuseumis paar vabatahtlikku kaitseväelast, seega kogu teekonnaga kokku oli seotud umbkaudu 15 inimest.“

Camp Bastionist läbi Karachi ja sealt Ühendkuningriiki, kus mööda maad sadamat vahetati, jõudis sauna 2014. aasta sügisel Paldiskisse. Vahepeatus järel Suur-Sõjamäel jõudis sauna lõpuks Eesti Sõjamuuseumisse Viimsis. Praeguseks on sauna taastatud algsel kujul. Paljude teiste oluliste elementide seas jõudsid Eestisse ka sauna ees olnud tuhatoosid ja muud väiksemad elemendid, mis aitavad taasluua eestlaste laagrit Camp Bastionis. Selle väikesemõõdulise NSE ala (või uuemal ajal Camp

Krati) südameks saab see sama saun.

Sõjamuuseumi direktori Hellar Lille sõnul on plaanis saun ja sellega kaasnev väljapanek avada 2015. aasta kevadel, kui kolmandat korda tähistatakse veteranipäeva. Aga miks just saun? Etteruttavalt olgu öeldud, et saun jagab angaari soomusmasinate ja suurtükkidega. „Sõjaajalugu pole ainult relvade ja lahingute lugu, olulised on ka muud aspektid, näiteks sõjameeste elu-olu sõjapiirkonnas, millega Sõjamuuseumi külastajad selle sauna abil tutvuda saavad,“ selgitab Sõjamuuseumi direktor sauna olulisust ja lisab, et tema teada pole mujal sõjamuuseumites midagi sarnast. „Soome sõjamuuseumis igatahes pole ja millistel teistel rahvastel peale soomlaste ja meie see veel olla võiks?“ lisas Lill.

Tööd muuseumis igatahes juba käivad ja nendesse panustavad lisaks muuseumitöötajatele ka paljud Afganistanis teeninud veteranid. Milline väljapanek välja hakkab nägema, saab lugeja loodetavasti juba pärast veteranipäeva ise järele vaadata.

2012. aasta suvel andis Belka sauna ees lisakontserdi.

Avamisootel Velesann Eesti Sõjamuuseumi rasketehnika angaaris.

Kakskümmend aastat visadust

Väide, et 2014 oli murranguline aasta Eesti õhuväe jaoks, ei üllata ilmselt enam kedagi. Meie ise, õhuväelased, teadsime juba ammu, milleks me võimelised oleme ja mis on meie ülesanded Eesti riigi kaitsel. Meie radarid ja õhukaitse juhtimiskeskus on olnud alliansiga liitumise päevast saadik, juba üle kümne aasta, ööpäevaringses töös NATO ühendatud õhu- ja raketikaitse süsteemis NATINAMDS (NATO *integrated air and missile defence system*). Ämari lennubaasis on tegutsenud meie oma lennundus ning oleme mitme õppuse raames vastu võtnud arvukalt liitlaste lennuvahendeid. Siiski on NATINAMDSi rahuaja põhikomponentide; seirevahendite, juhtimise ning õhuturbehävitajate opereerimine ühtse tervikuna siinsamas Eestis midagi erilist. Alates 2014. a maikuust on see reaalsus, kuid see kõik ei sündinud üleöö.

Mõistmaks paremini Eesti õhuväe taasisutamise aegadel valitsenud tegelikku olukorda, küsisin meenutusi väljastpoolt vaataja silmade läbi. Eelmise aastasaja lõpus oli meid siin õhuseiresüsteemi väljaehitamisel sagedasti nõustamas USA õhuväe kolonel Tom Cooley. Suhtlesin temaga hiljuti Facebooki vahendusel ja sain temalt väga huvitava ning paljuütleva meenutuse Eesti õhuväest, esitan selle siin muutmata kujul:

I say in an early AF HQ office in 1995ish with Theo Kruuner, Valeri Saar, and Ensign _____(?). Those three guys were the Estonian Air Force. Col Saar told me then – „we have no air forces, no defense systems, no funds to buy equipment, and no people. The first thing we will do is recruit young people in the universities, and teach them English. With this base, we can communicate our vision and our plan to all who will listen.“ And that’s exactly what he did. This was your AF beginning.

Eesti praegusele õhuväele panid aluse paar visionääri, toonane õhuväe juhtkond, kes ammu enne teisi mõistsid liitlastega koostöö mõõdapääsmatust Eesti riigikaitses. Nad hakkasid peale täielikust nul-

JAAK TARIEN
kolonel
õhuväe ülem

list ega lasknud ennast häirida ärapanejatest ja irvitajatest. Ilma selle 20 aasta taguse visioonita ning sama kaua kestnud visa arendustööta ei oleks meil praegu radareid, Ämarit ega liitlaste õhuturvet ning võib-olla oleksime ilma millestki veel olulisemast. Nimelt juhtis eelmainitud kolonel Tom Cooley siin 1995. aastal analüüsimeeskonda, kelle soovitude alusel valis USA valitsus 1997. aastal välja 10 riiki, kes kutsuti osalema õhuseirevõime arendusprogrammis RAI (Regional Airspace Initiative). Need 10 riiki said USA abina endale esimesed õhukaitse juhtimiskeskused ASOC (Air Sovereignty Operations Center). Ämaris avati ASOC 1999. aastal. Huvitav ajalooline fakt on, et esimese kahe laienemisringiga said NATO liikmekutse just needsamad 10 riiki, sh ka Eesti. 2014. a täitus Eestil 10 aastat alliansi liikmelisust ning arutati pikalt ka teemal, tänu kellele või millele Eesti ikkagi liitumiskutse sai. Lisaksin nendes aruteludes juba kokku pandud auväärsele nimekirjale tagasihoidlikult ka Eesti õhuväe.

2014. aastal sai Tõikamäel valmis viimane meie viiest radaripostist, saavutamaks radarikatteala, mida juba aastal 2000 soovitas Eestile NATO õhukaitse analüüsimeeskond (NATO Analytical Air Defence Cell). 30. aprillil 2014 saabusid Ämari lennubaasi neli Taani kuningliku õhuväe F-16 hävitajat koos 45liikmelise tugimeeskonnaga teostamaks Eestist NATO õhuturbemissiooni. 12. mail täitsid nad oma esimese lahinguülesande, tuvastuslennu

Euroopa lennukitööstuse uhkus Eurofighter Typhoon tõusmas Ämari lennubaasi stardirajalt.

Venemaa Föderatsiooni õhusõidukite vastu rahvusvahelises õhuruumis Eesti riigipiiri läheduses. Sealt alates on Eesti riigipiiri suveräänsuse tagamiseks tehtavad liitlaste lennud Ämarist saanud normiks.

Pea kaksikümmend aastat sihikindlat tööd on toonud meid siia, kus oleme – meil on õhuvägi, mille teenistujad on ööpäevaringselt tegevuses Eesti suveräänsuse kindlustamiseks. Me teeme oma tööd minimaalsete ressurssidega, targalt ja efektiivselt, koos liitlastega. Kuhu saab õhuvägi siit edasi minna, ehk mida rohkemat saame me Eesti riigi kaitseks ära teha? Õhuväe jätkusuutlikkuse tagamiseks on hädavajalik lennundust arendada. Meie lennundus on seni tegutsenud põhiselt teiste võimete ülalhoidmiseks – lennuväljapersonali valmisoleku tagamine liitlaste vastuvõtuks, sihitajate väljaõpe õhuturbe lendude juhtimiseks, radarite kalibreerimine, lisaks ka tsiviilteenistuste abistamine metsatulekahjude kustutamisel või politsei toetus VIP-eskordil. Oleme võtnud praegu meie kasutada olevatest lennu-

vahenditest maksimumi, nende tehnilised parameetrid piiravad meid andmaks rohkemat lennundustoetust kaitseväge teistele üksustele.

Praegused Eesti õhuväe edulood – õhuseire ning õhukaitse juhtimine, õhuturve Ämari lennubaasis ning õhk-maa tulejuhid – ükski neist ei oleks saanud teoks ilma meie oma lennunduskompetentsita. Me oleme jõudnud murrangupunkti, kus kolm eelmainitud võimet on Eesti julgeolekule väga tõhusat toetust andmas, kuid neid tagav võime – lennundus, on jäänud väljasuremisohu. Meie lennukid ning helikopterid vananevad ning nende tööhoidmine on küsitav juba lähemate aastate perspektiivis. Kuigi näiliselt on õhuväe panus Eesti riigi kaitseks seotud ainult liitlaste toetamisega, siis lähemal vaatlusel saab selgeks, et ilma oma lennunduskompetentsita ei suudaks me tagada toetust ka sõprade lahinglennundusele meie kaitsele. Lennduse hääbumine oleks õhuväe lõpu algus ja seda peame endile otsuste tegemisel selgelt teadvustama.

NATO peasekretär Anders Fogh Rasmussen Ämari lennubaasis 9. mail 2014.

Sellest mustast perspektiivist ajendatult tehti 2014. aasta detsembrikuus otsus võtta Eesti õhuväes peatselt kasutusele Ameerika Ühendriikide annetusena saadavad kaks taktikalist transportlennukit C-23B Sherpa. Vahetades välja praegused transpordilennukid An-2, annavad uued lennukid meile võime tagada veoste ja inimeste transport Euroopa piires. Võrreldes An-2ga tuleb juurde instrumentaallennu võime, ehk me saame sõltumata ilmast kohale toimetada suurema veose kiiremini ja kaugemale. Sherpade kasutuselevõtmine on suur samm meie lennunduse viimisel kompetentsi hoidmise faasist riigikaitsele vajaliku võime tagamise faasi.

Kas Eesti õhuvägi hakkab kunagi ka oma lahingulennundust arendama? Nagu sellistel puhkudel ikka, määravad vastuse suuresti ressursid. Väikeriigina ei suuda Eesti ettenähtavas tulevikus ülal pidada lahingulennuväge, mis täiemõõtmelises sõjas kardetavale agressorile – Venemaa Föderatsioonile arvestatavat vastupanu võiks osutada. Täna-

päeva sõjas määrab ülekaal õhus ka maapealse lahingu saatuse ja sõja puhkemise korral sõltub Eesti lahinguvõime täiel määral oma õhuruumi liitlaste toomisest. Niinimetatud hübriidsõda, mida Venemaa Föderatsioon kasutab Krimmis ja Ida-Ukrainas, hägustab kunagi väga selgena tundunud piiri rahu ja sõja vahel. Sellises hägusas kriisi algfaasis on väga oluline piirkonnas valitsevast olukorrast reaajas täpse info omamine – sõjateaduses peidetud kolmetähelise lühendi ISR taht (*Intelligence, Surveillance, Reconnaissance* – eesti keeles lihtsalt luureandmete kogumine). Enamasti on ISR kogumiseks kasutusel õhusõidukid, kas tavapäraselt piloodiga kabiinis või tänapäeval tihti inimkaotuse riskide vältimiseks ka kaugjuhitavad. On vale arusaam, et mehitamata lennudevahendid on odavamad. Samaväärse luureinfo kogumiseks ja/või samasugust tuletoetusjõudu andva drooni hind on enamikel juhtudel kallim mehitatud lennudevahendite hinnast ja nende opereerimine distantsilt ka rohkemaid inimesi nõudev.

Ämari lennujuhtimiskeskus.

Eestile oleks otstarbekas mitmeotstarbeline lennuk, mis suudaks katta osad õhuväe praeguse lennunduse rollidest ning pakkuda ka väga head ISR-võimet mistahes kohast Eesti vabariigis ja mitmekümnekilomeetri kaugusel selle piiridest.

Reaktiivlennukitest tunduvalt odavama käitamiskuluga turbopropellerlennukid suudavad täita praegu meie renditavate L-39ga tehtavat õhutorbe sihitajate ja õhk-maa tuletoetusjuhtide väljaõpet. Palju tähtsama lisandväärtusena on nende lennukite võime kanda tänapäevaseid täppisjuhitavaid õhk-maa relvi ning ka nüüdisaegseid ISR-sensoreid koos otse-link saateseadmetega. Reaalajas maapeal asuvate otsustajateni jõudev hea resolutsiooniga optilise või infrapunakaamera pilt mitmekümne kilomeetri raadiuses on eduka kriisireguleerimise võti. Kindlasti annaks selline infokogumise võimekus panuse ka igapäevasesse piiriturvalisusesse koostöös politsei- ja piirivalveametiga. Näiteks Eston Kohveri röövimise hetkel ei oleks Vene agentide ka-

sutatud suitsugranaadid seganud ISR-lennukil olukorda jälgimast ning salvestamast. 2009. aastal USA Euroopa õhuväe (United States Air Forces in Europe (USAFE)) tehtud uuring Balti riikide lennunduse vajadustest soovitas arendada just eespool kirjeldatud lennundust, mis tagaks rahuaja ning kriisi sõjalised vajadused, jättes intensiivse õhusõja pidamise funktsioonid endiselt liitlaste kanda. Selliste võimetega väikeste käitamiskuludega lennukid toodetakse üha enam just nende mitmekülguse ning mõõduka hinna tõttu. Tuntumatest võiks esile tõsta Embraer Super Tucano ja Beechcraft AT-6 Texani.

Nagu ikka, on kõikide otsuste tegemisel vaja hoolikalt läbi kaaluda ressursid ja riigikaitsele prioriteetidid. Riigikaitse on kompleksüsteem, mida ei arendata paari aasta, vaid pigem aastakümnetega. Eesti õhuvägi on valmis andma Eesti riigi kaitseks veel palju enam kui me juba teeme ööpäevaringse õhutorbe toetamise, NATINAMDSi operatsioonide ja õhk-maa tulejuhtidega.

Septembri lõpus Eesti õhuruumis toimunud 19. Balti õhuturbeharjutusel harjutasid koostööd Portugali, Kanada, Saksamaa, Soome ja Rootsi hävituslendid.

Taktikaline transpordilennuk C-23B Sherpa – Ameerika Ühendriikide kingitus Eesti õhuväele.

Eesti õhuväe 95. sünnipäeva suurejooneline õhu-show

Eestis on varemgi toimunud lennu-*show*'sid, kuid möödunudsuvine oli kahtlemata kõigist kõige suurejoonelisem. 20. juulil 2014 tähistati Eesti õhuväe 95. sünnipäeva¹ ning selleks puhuks korraldatud lennu-*show*'le oli kutsutud palju esinejaid. Kutsutute seas oli ka Briti kuningliku õhuväe vigurlennugrupp Red Arrows. Et üksusel polnud võimalik tulla juuli lõpus, aga üksus soovis Eesti õhuväele kindlasti teha omapoolse kingituse,² korraldati brittide esinamiseks õhu-*show* esimene osa jaanilaupäeval, 23. juunil Tallinna lahe kohal. Nõnda siis toimus õhuväe sünnipäeva lennu-*show* lausa kahes jaos.

Jaanilaupäeval Tallinna lahe kohal ning 20. juulil Ämari õhuruumis toimunud suur lennu-*show* oli eeskätt suur proovikivi osalevatele lenduritele, andes võimaluse paljudele pilootidele oma kõrgpilootaažioskusi näidata. Õhu-*show* mõlemal osal kokku lendas ligi nelikümmend pilooti, nende hulgas hulk maailmatasemel õhuakrobaate. Ka 20. juulil Ämaris toimunud õhu-*show* teises osas esines terve üksus – Poola õhuakrobaatika meeskond Orlik.³ Lisaks lendasid siin paljud teisedki lennuvahendid – belglaste, hollandlaste ja taanlaste hävitajad F-16, Rootsi õhuväe hävitajad JAS 39C Gripen, poolakate MiG-29, Eesti ja Leedu õhuväe kergehävitajad L-39, Eesti piirivalve kopter AW-139 ja lennuk L-410, Eesti õhuväe kopterid R-44 Eesti lipuga ning kerge-transpordilennuk An-2 langevarjuritega. Ämaris kommenteeris vaatajaile lende Eesti õhuakrobaatika suurmeister kolonel Arvo Palumäe.

Suvine õhu-*show* ei olnud eriline sündmus vaid osalenud pilootidele. See pakkus erakordset

ALAR LAATS

õhuväe teabespetsialist

vaatepilti ka tuhandetele pealtvaatajatele. *Show* ei ole ju *show* ilma publikuta. Lennu-*show* 23. juunil toimunud esimesele osale tehti palju reklaami ning tulemuseks oli Pirita teele kogunenud rahvahulk, mis mõneti meenutas laulupidu. Ämari *show* puhul oli õhuvägi reklaami osas teadlikult tagasihoidlik, sest polnud selge, kui palju külalisi suudab lennubaas mahutada. Paraku alahindas õhuvägi siiski baasi värvate läbilaskevõimet ja lennuvälja mahutavust ning ülehindas Eesti maanteede läbilaskevõimeid, sest tipphetkedel ulatus autode järjekord Ämarist Keilani.

Möödunud aastane õhu-*show* oli eriline proovikivi korraldajatele – nii suurejoonelist õhuüritust ei olnud Eesti õhuvägi kunagi varem ju korraldanud. See nõudis põhjalikku ettevalmistust ja hoolsat läbiviimist. Õhuvägi pakkus nii lennukite tehnilist toetust kui ka vajalikku lennuväljateenindust, külalistele majutust, transporti ja toitlustust. Lennubaasi külastas umbes kümme tuhat pealtvaatajat. Õhuvägi tuli toime nii neile info jagamise ja meditsiinilise abi pakkumise kui ka korra kindlustamisega. Märkimist väärib, et kogu keeruline lennujuhtimine õhu-*show* ajal oli Eesti õhuväelaste õlgadel. Muidugi vastutas õhuvägi ka kogu lennuohutuse tagamise eest. Suurürituse planeerimist ja läbiviimist tuleb hinnata seda enam, et see toimus pea üheaegselt kaitseväge perepäevade planeerimise ning läbiviimisega Ämaris. Ning samal ajal tuli toetada ka Ämaris

¹ Kuigi Eesti õhuvägi moodustati 21. novembril 1918. aastal, siis Eesti vabariigi sõjaministri kindralmajor Sootsi käskkirja kohaselt (käskkiri nr 142, 13.04.1923) tähistatakse seda sünnipäeva 20. juulil.

² Briti lennuväe instruktorid etendasid olulist rolli Eesti õhuväe sünniloos. Piltlikult võiks kuninglikku õhuväge lausa Eesti õhuväe ämmaemandaks nimetada.

³ Poola ja Eesti õhuväe sidemed ulatuvad eelmise sajandi kahekümnendatesse aastatesse. Viimastel aastatel on kontaktid aga eriliselt tihenunud.

Poola pilootide meistiklass.

Poola lennuakrobaatika meeskond Orlik lennukitel PZL-130.

Belgia õhujõudude F-16.

baseeruvat Taani kuningliku õhuväe õhuturbeüksust.

Last but not least – mullusuvine lennu-*show* ei olnud pelgalt meelelahutus vaatajaile ning enese proovilepanek pilootidele ja Eesti õhuväele. Kahtlemata oli see kaheosaline õhu-*show* ka oluline strateegilise kommunikatsiooni sündmus, olles nähtav ja märkimisväärne episood sellest Eestile nii olulisest suuremast loost, mille kohaselt oleme NATO liikmed, osanikud tema mures ja rõõmudes ning mille kohaselt ka NATO osaleb meie mures ja rõõmudes. Rootsi ja Soome õhuvägede esindajate osalemine viitab sellele, et meie sõprade ring ulatub ka väljapoole NATOt. Ämari õhuruumis ja Tallinna lahe kohal toimunud õhu-*show* oli meie liitlaste ja sõprade kingitus Eesti õhuväe üheksakümne viiendaks sünnipäevaks ning on märk nii neile, kellele Eesti iseolemine on oluline, kui ka neile, kellele see on vastumeelt.

Nõnda siis oli mullusuvine lennu-*show* eriline sündmus osalenud pilootidele, eneseteostus meie

Poola õhujõudude MiG-29.

õhuväele, pakkus ülevaid vaatepilte pealtvaatajatele ning oli ka märk meie julgeoleku soliidsest vundamendist ja partnerlusest.

Ühendkuningriigi vigurlennuüksuse Red Arrows üheksa Hawk T1-tüüpi lennuki manöövrid Tallinna lahe kohal 23. juunil 2014.

Õhuväe 95. aastapäeva tähistamise lennushow meelitas Ämari lennuväljale huviliste hordid – hinnanguliselt 10 000 inimest.

Merevägi praegu ja tulevikus

Mereväe identiteet taasiseseisvumise järgses Eestis on olnud alalise diskussiooni objekt. Et riigi huvide tagamiseks merel on vajalikud riigi funktsioonid kohati ebaratsionaalselt jaotunud ning avaliku sektori sisemine konkurents ressursside pärast valitsemisalade vahel on traditsiooniliselt tugev, ei ole mereväe roll olnud alati üheselt mõistetav. On olnud hetki, kus mereväe tulevik on rippunud sõna otseses mõttes juuksekarva otsas. Nüüdseks on need ajad loodetavasti pöördumatult möödas. Mereväel on selge visioon oma tuleviku ja rolli osas.

Viimasel kümnendil on mereväe nägu kujundanud miinitõrje. Sõjaline võime, mida sageli on nimetatud nišivõimeks, mille kasulikkust iseseisva esmase sõjalise riigikaitse kontekstis on sageli küsimuse alla seatud, kuid mille abil on merevägi end NATO ja partnerite silmis korduvalt tõestanud. Saavutatud tunnustus ei kuulu ainuüksi mereväele. Regulaarne panustamine NATO alalistes mereüksustes on aidanud kaasa Eesti liitlaskohustuste täitmisele, avalikkuse silmis mitte sama nähtavalt kui osalemine missioonidel Iraagis ja Afganistanis, kuid kollektiivkaitse arhitektuurilises raamistikus on saavutatud muljetavaldav.

Miinitõrjevõime arendamisel on merevägi 15 aasta jooksul forsseeritult läbi teinud arengu, milleks teistel riikidel on olnud aega pea 50 aastat. Me alustasime miinitraalerite ja esimese põlvkonna miinijahtijatega ning oleme nüüdseks jõudnud tänapäevaste, kolmanda põlvkonna miinitõrjelaevadeni. Me oleme oma organisatsiooni edukalt integreerinud nüüdisaegsed mehitamata miinitõrjesüsteemid ning kavatseme taoliste kõrgtehnoloogiliste lahenduste osakaalu lähitulevikus suurendada. Me oleme suutnud oma mõneti pealesunnitud kvantitatiivse väiksuse pöörata tugevuseks, kuna see on võimaldanud meil taktikaliselt eksperimenteerides kujundada asjade tegemisel oma näo ja stiili. Tuginedes *less is more* põhimõttele oleme oma väheseid ressursse õppinud kasutama paindlikult, teinetei-

STEN SEPPER
mereväekapten
mereväe ülem

sest sõltumatult, väiksemate piirangutega ja see on võimaldanud meil merel saavutada palju enam kui traditsiooniline miinitõrje kontseptsioon ette näeb.

Pea kümme aastat ideetasandil sahtlipõhjas oma aega oodanud ja suuresti väliste tegurite mõjul 2011. aastal käivitatud mereväe põhikursus KVÜÕA ja TTÜ EMARA baasil on osutunud vastupidiselt paljude kriitikute arvamusele edukaks. 2014. aasta suvel lõpetas mereväe põhikursuse esimene lend noori ohvitseri, kes on asunud teenistuskohedale laevastikus. Selle kursuse abil oleme saavutanud ohvitseride järelkasvu osas sõltumatu välisriikide õppeasutustest ja saanud võimaluse kujundada meie vajadustele vastav monoliitne, ühise hingamisega ning samu väärtushinnanguid jagav ohvitserikorpus mereväes. Paralleelselt oleme käivitamas allohvitseride väljaõppesüsteemi, tuginedes mereväe põhikursuse ettevalmistamisel omandatud kogemustele.

2014. aasta tõi endaga kaasa mitu proovikivi. Jõustus kehtiva riigikaitse arengukava raames läbiviidav kaitseväge struktuurireform. Reformi jõustamisele eelnes pea kaks aastat väldanud ettevalmistus- ja analüüsifaas, mille käigus otsisime praegusele ja eelkõige tulevasele mereväele parimat organisatsioonilahendust. Jõustunud struktuurimuudatus, mille ehtasime üles funktsionaalse jaotuse põhimõttele, rakendades sõjalise juhtimisstruktuuri osas sihtorganisatsiooni põhimõtteid, loob meile avaraid võimalusi, annab juurde mär-

Rahvusvaheline tuukrioperatsioon Tallinna lahel 15. septembril 2014.

kimisväärselt enam konkreetset, süsteemset ja paindlikkust ning võimaldab meid ümbritsevas keskkonnas asetleidvatele muutustele kiiremini ja efektiivsemalt reageerida. Kahtlemata on käesolev struktuurimuudatus võrreldes eelnevatega mereväe osas radikaalsem ja sunnib mereväe isikkoosseisu vaimselt ümber orienteeruma, kuid tulevikku silmas pidades on sellist muutust meile kõigile vaja.

Sündmused Krimmis ja Ida-Ukrainas ning nendele järgnenud fundamentaalsed muutused Euroopa julgeolekukeskkonnas kutsusid esile NATO-poolse loomuliku vastureaktsiooni. Osana rakendatavatest meetmetest suurenes NATO mereline kohalolek Läänemeres, millesse andis oma vahetu panuse ka merevägi. Alates 2014. aasta aprillist on mereväe miinijahtija olnud NATO 1. alalise miinitorjeksuse (SNMCMG1) koosseisus. Selline panustamine ei olnud planeeritud, eeldas mereväelt kui organisatsioonilt kiiret reaktsiooni ja paindlikkust ning reprioriseerimist. Me saime sellega hästi hak-

kama. Otsustusprotsessis tehtud valikud NATO-suunalise panuse suurendamiseks piiratud ressurside tingimustes sundisid meid vähendama oma sõjalist koostööd Balti kaitsekoostöö raamistikus. Praeguseks oleme peatanud oma osaluse BALTRONi mereüksustes, kuid praktiline koostöö väljaõppe, harjutuste ja kaitseplaneerimise valdkonnas jätkub vähemalt endises, et mitte öelda suurenevas mahus.

Lisaks suurendatud mahus panustamisele NATO suunal oleme täiendavalt osalenud koos liitlaste ja partneritega erinevatel harjutustel merel ning edukalt koostööd teinud. Kevadsuvel Eesti merealadel Tallinna lahe piirkonnas koos SNMCMG1ga läbiviidud ajalooliste lõhkekehade kahjutustamine, sügisel Saaremaa rannikul Balti riikide merevägede tuukriüksuste poolt ja sellele järgnevalt Tallinna lahel Eesti ning Ameerika Ühendriikide tuukriüksuste koostöös läbi viidud samalaadne tegevus osutusid äärmiselt edukateks. Taaskord õigustasid end tänapäevased tehnilised lahendused ehk suure

17. oktoobril toimus Tallinna lähel mereväe miinijahtija Admiral Cowani ja Hollandi mereväe eskaadri ühisõppus.

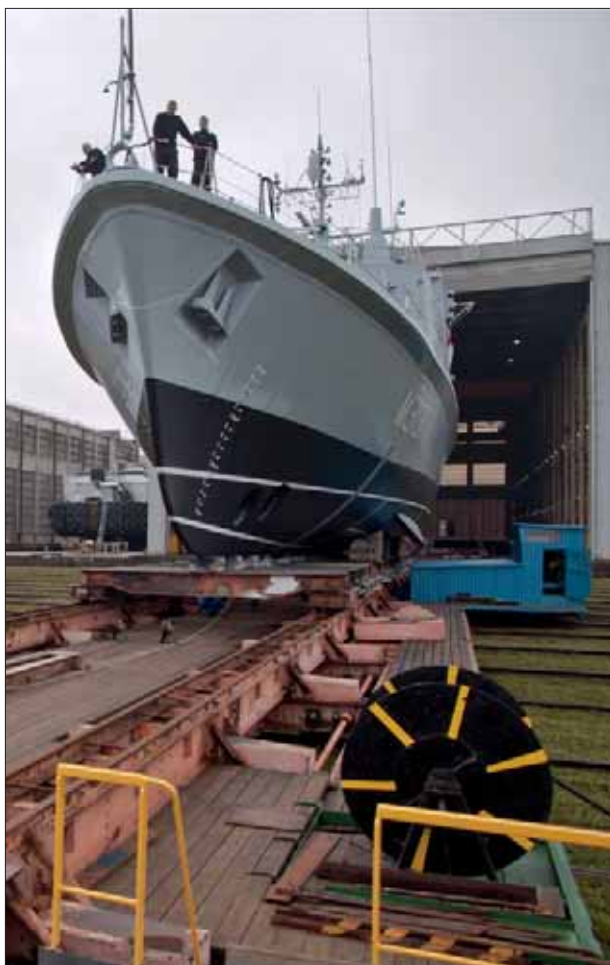
resolutsiooniga sonareid kaasavad mehitamata sensorikandjad, mille abil avastati ajaloolist lõhkematerjali eelkõige rannikumere rannaäärsetest madalatest vetest. Ajaloolistest lõhkekehadedest tulenevate riskide maandamine võib näida ressursi raiskamisena, kuid selline tegevus muudab meie elukeskkonda realselt turvalisemaks ning annab samas osalevatele üksustele hindamatu praktilise kogemuse.

Mereväe aastatepikkuse tegevuse ja NATO-suunalise paindliku reaktsiooni üheks tunnustuse väljundiks saab kindlasti lugeda septembris 2014 toimunud NATO mereosaväe (MARCOM) ülema, viitseadmiral Hudsoni visiiti Eestisse. See andis veelkord kinnitust, et mereväe valitud suund ja prioriteedid on arvestades meie praeguseid piiranguid olnud adekvaatsed. Nimetatud visiidi käigus käsitleti ühtlasi mereväe võimalikku suuremahulisemat ning nähtavamamat panust SNMCMG1 koosseisus lähiaastail, mis seisneb üksuse ülema ja staabi väljapanemises. See on proovikivi, millest merevägi

ei saa keelduda ja mis kinnistaks veel enam meie pühendumist kollektiivkaitsele.

Muudest lähiaastate sündmustest rääkides peab kindlasti märkima, et NATO mereline kohalolek Läänemerel peab suurenema. Suurenevad harjutuste mahud nii liitlaste kui ka partnerite osavõtul ning harjutuste sagedus, tiheneb kahepoolne koostöö merel Ameerika Ühendriikidega. Nähtavamaks muutub eelpositsioneeritavate varustuslaevade kohalolu Eesti rannikumeres ja ankrualadel, sagenevad liitlaste laevastikuvisiidid Eestisse. 2015. aastal on mereväe korraldada Läänemere üks suurimaid ajalooliste lõhkekehade süsteemsele kahjutustamisele keskenduvaid tegevusi Open Spirit 2015, mis toob Eesti merealadele kokku pea 25 miinitõrjealust.

Võimearenduse osas materialiseerub alates 2015. aastast kehtiva riigikaitse arengukava raames ette nähtud Sandown-klassi miinijahtijate võimeuendusprogramm, mille käigus parandatakse oluliselt selle laevaklassi sooritusvõimet tänapäevaste

10. oktoobril naases Admiral Cowan pärast hooldusremonti Balti laevaremondi tehases teenistusse.

sensorite, lahingujuhtimissüsteemide ja mehitamata sensorikandjate mahukama kasutuselevõtu abil. Tõhustuma peab informatsioonivahetus mereolukorra teadlikkuse suurendamiseks erinevate koostööformaaside kaudu, olgu selleks siis panustamine kollektiivkaitse raamistikus NATO tuvastatud merepildi loomisse, regionaalne koostöö SUCBASi raamistikus või riigisisene ametkondadevaheline koostöö mereseire valdkonnas.

Rääkides praegustest kitsaskohtadest, siis jätkuvalt on sügavat muret, et mitte öelda hirmu tekitav riigi funktsioonide ja ressursside killustatus merel ning merepimeduse (*sea blindness*) hästivarjatud transformatsioon mere eitamiseks. Sisuliselt on pea 1/3 riigi territooriumist ja selle olulisus riigi toimimise orgaanilise osana unustatud ning see ei näi kedagi häirivat. Võttes arvesse, et mitu Eesti suuremat kaubanduspartnerit asuvad Skandinaavias ning kaubavahetus toimub geograafilistel ja majanduslikel põhjustel jätkuvalt meritsi, siis tõenäoliselt oleks

Hollandi mereväe eskaadri ja mereväe miinijahtija Admiral Cowani ühisõppus Tallinna lähel 17. oktoobril 2014.

Eesti mereühenduste katkemise mõju riigile küllaltki häirivate tagajärgedega.

Praegu on riigil kolm laevastikku, mida opereerivad vastavalt veeteede amet, politsei- ja piirivalveamet ning merevägi. Merel tegutsevad valitsemisalade allasutused ei keskendu oma tegevustes üldjuhul riigi huvidele, vaid püüavad kuidagi toime tulla oma asutuse kitsaste valdkondlike ülesannetega. Rahuaja ülesannete täitmine toimib piiranguid arvestades reservatsioonidega rahuldavalt. Samas on riigi kohalolek merel peaaegu olematu ning suveräänsus merealadel pigem deklaratiivne. Olukord merel on piltlikult väljendudes rahulikult hirmutav. Laiemas kontekstis puudub süsteemne, teadmispõhine ja teadlik lähenemine riigi funktsioonide teostamisele merel. Puudub tervikkäsitlus.

Ühtse juhtimise puudumine ja killustatus merel ei võimalda sõjalist merekaitset süsteemselt arendada. Sõjaliseks merekaitseks vajalikud fundamentaalsed alusfunktsioonid on realiseeritud väljaspool

Mereväe 96. aastapäeva pidulik rivistus Miinisadamas.

kaitseministeeriumi valitsemisala. Praegune olukord merel riigi julgeolekupoliitiliste eesmärkide saavutamiseks muutunud ja (tõenäoliselt ebasoodsas suunas) muutuv julgeolekukeskkonnas ei ole kindlasti rahuldav ega ka jätkusuutlik.

Senised katsed merekaitse ja laevastiku teemadel sisulist arutelu tekitada on luhtunud, kuid sellise diskussiooni tekitamine on mereväe seisukohalt eluliselt oluline. See on üks suuremaid intellektuaalseid ja organisatoorseid proovikive, mis meid mereväelastena nähtavas tulevikus ees ootab.

Lõpetuseks tuletan meelde allveelaeva Kalev vapikirja: „Julgelt, kindlalt, rahulikult.“ Loodan, et meil kõigil ja eriti mereväelastel on edaspidi jätkuvalt julgust rääkida asjadest, millest on vaja rääkida; kindlust oma seisukohtade eest seismisel ning argumenteerimisel merekaitse vajaduse osas ning rahulikku meelt, millega seista vastu mööduvatele tagasilöökidele, mis meid meie ühisel teekonnal tabavad.

Eesti eriväelaste kogemused koostööst USA erivägedega

Eesti eriooperatsioonide võime loomisse on välispartnerina kõige enam panustanud USA. Juba 2003. aastal, kui NATO staapides suhtuti pessimistlikult Eesti ideesse luua omaenda väike eriooperatsioonide üksus, oli just USA see riik, kes saatis Eestisse oma spetsialistid, kelle osavõtul toimunud seminariga pandi paika üldine visioon eriüksusest Eestis. Nendest visioonidest innustatuna võttis Eesti endale väevõime arendamise kohustuse ning toonase luurepataljoni koosseisus hakati valdkonnaga intensiivsemalt tegelema. Paraku sai võimearendus lõplikult hoo sisse alles 2008. aastal, kui toonane kaitseväge juhataja Ants Laaneots kinnitas üksuse struktuuri ja rahastamise kava. Seetõttu markeeribki eriooperatsioonide väejuhatuse oma sünnipäevana just 8. maid 2008. aastal, mil vastav käskkiri allkirjastati. Kuid ka selle kuupäevani jõudmiseks oli vaja paljude Ameerika eriväelaste visiite alates kindralitest ja lõpetades spetsialistidega, et eriooperatsioonide rolli ja vajadust mõistetakse ka sellise suurusega riigis nagu Eesti.

Kirjutise eesmärk ei ole aga kirjeldada rasket algust eriooperatsioonide väevõime arendamisel, vaid rääkida kogemusest, mida oleme saanud oma USA kolleegidega koos tegutsedes. Järgnev jutt põhineb eriooperatsioonide operaatorite kogemustel.

Tulenevalt rahvuslikest ja rahvusvahelistest vajadustest on Eesti oma kaitsevälise eriüksuse väljaarendamisel lähtunud NATO doktriinist AJP-3.5. Samas on AJP-3.5 mõneti väga missioonikeskne ja üldine kontseptsioon, Eesti valmistab ette aga pigem USA roheliste barettide tüüpi eriüksust, mitte Delta-tüüpi löögiüksust. Enamik Eesti eriväelasi läbib erialakursused USAs, mis iseenesest on hea baas teineteisemõistmisele ja koostegutsemisele USA eriväelastega. Sarnased tegutsemise põhimõtted ning side- ja relvasüsteemid, aga ka sarnased protseduurid aitavad kiiresti meie ja USA meeskondi kokku harjutada ning koos tegutseda. Afganistani missioon, kus USA eriväelaste meeskond elas ja tegutses

RIHO ÜHTEGI
kolonelleitnant
kaitseväge eri-
operatsioonide üksuse
ülem

koos meie meeskonnaga, on selle suurepärase näide. Meeskondi hakatakse selliseks puhuks koos treenima üldjuhul võimalikult vara, kuid mõnikord kohutavad nad siiski alles esmakordselt missioonieelsel õppusel (inglise keeles *premission training* – PMT), kus koos täidetakse erinevaid ülesandeid suunatud rünnakute, eriluure ja sõjalise toetuse valdkonnas. Selle õppuse käigus „kompavad“ mõlemad pooled tavaliselt oma uut partnerit. Siinkohal mõjutavad tulemust kõikvõimalikud komponendid. Üks operaator on kirjeldanud missioonieelsel õppusel toimunut nii:

„Läbitud teemad, laskeharjutused käsitulirelvadest erinevates lasketiirudes ja laskemajas, olid meie jaoks suur asi. Selle jooksul veendusid partnerid, et me ei olegi päris „maalt ja hobusega“. Samuti oli ka vas laskmine miinipildujast, millele me saime oma poolsed soovitusel anda, kuna meeskonnaülem on varem miinipildujarühmas teeninud. Koostöö valdas vähemtähtis ei ole ka asjaolu, et kogu miinipildujate laskemoon oli pärit Eestist, seda tervele sihtüksusele, mitte ainult eestlastele.“

Nii loksuvadki juba missioonieelse õppuse käigus paika rollid koondmeeskonna sees ja see on väga oluline, sest tavaliselt täidavad pooled neid rolle kogu järgneva missiooni vältel. Loomulikult mängivad oma osa erinevad taustsüsteemid. Eesti eriväelaste renomee on Ameerika partnerite hulgas üsna hea, mistõttu neid üldjuhul teisejärgulistes

Eriväelaste treeningud on nii füüsiliselt kui ka psüühiliselt väga pingutavad.

rollidesse ei suruta. Samas on selge, et kuna Afganistanis teeniti USA eriooperatsioonide sihtgrupi koosseisus, siis ülematega suhtles rohkem ameeriklasest meeskonnaülem. Samas jätsid ameeriklased meeleldi eestlaste kanda suhtlemise Afganistani üksuseülematega, kuna väga kiiresti saadi aru, et meil on afgaanidega lihtsam leida ühist keelt. Kui mõni ühe või teise meeskonna erialaspetsialist oli teise meeskonna omast kogenumatum, siis vastutust ja ülesandeid ei jagatud kohe võrdselt, vaid kogenuma koormus oli üldjuhul suurem ning ta õpetas ja lihvis käigult kogenumatuma teadmisi. Sellist risttreeningut on vaja ka muudel puhkudel, näiteks teineteise varustuse relvasüsteemide ja tehnika käsitlemise oskuste omandamiseks, kuna operatsioonide käigus tuleb seda kõike omavahel jagada.

Tavaliselt kasutatakse missioonipiirkonnas niinimetatud segameeskonna praktikat, kus operatsioonidel ja ülesannete täitmisel moodustatakse segameeskond mõlema partneri (s.o Eesti ja USA)

spetsialistidest. See tähendabki aga, et mõlemad pooled peavad teist usaldama ja tundma end võrdseks. Üldjuhul see nii ongi, kuid samas on ka selge, et USA erivägedel on Afganistanis palju pikem kogemus ning seetõttu on meil tihti neilt seal rohkem õppida kui neilt meilt. Lisaks on eriooperatsioonid väga delikaatsed, mistõttu kannavad nii mõnedki juhised ja korraldused templit „US SECRET ONLY“ (ainult USA saladus) ja nii ei valda Eesti pool kogu informatsiooni, mida võiks vaja minna. Sellistel puhkudel on selge, et olukorda juhivad Ameerika partnerid. Sama probleem võib mõnikord ette tulla ka mõne uue seadmega, mida Ameerika eriväelased kasutavad ja mida pole lubatud teistele näidata.

Aga alati pole me USA eriüksuste noorema venna rollis. Tuleb märkida, et ka ameeriklaste eriüksuste koosseis on praegu väga kirju. Viimaste aastate jooksul on märkimisväärselt suurendatud eriüksustesse värbamist, mistõttu on mõnikord ameeriklaste operaatorid meie operaatoritest ro-

21. mail Floridas Tampas erivägede varustuskonverentsi ajal toimunud demoharjutuses osalesid 17 riigi eriväelaste hulgas ka eestlased.

helisemadki. Eriti hästi on seda vahet tunda olnud näiteks meie õppustel Kevadtorm, kus ühiselt harjutatakse tavatut sõjapidamist (inglise keeles *unconventional warfare* – UW). Vanemad USA eriväelased valdavad teemat üldiselt hästi, kuid nooremaid tuleb sellistel puhkudel juba õpetada ja instrueerida. Kasutan siinkohal taas ühe meie võitleja väljaöeldud sõnu:

„Ettevalmistuste käigus viisime ameeriklastele ka tunnid läbi, kuidas kaitseliitlased tegutsevad, mis on miinivaritsus jne. Vanemate olijate puhul see kandis kohe vilja, noorematel oli raskem harjuda valdkondadega, mis ei ole „Ranger Handbookis“ kirjas. Seetõttu võis tulemust, kui nad hakkasid asja sisu mõistma, töövõiduks nimetada.“

Ameeriklased on ise tunnistanud, et viimastel aastakümnetel on hakatud tänu opereerimisele Iraagis ja Afganistani unustama eriooperatsioonide tegelikku sisu ning selles vallas on neil pigem meilt õppida kui meile õpetada. Tihti on USA eriväelased

rääkinud, et nad on keskendunud liialt missiooni-põhistele asjadele ning on seetõttu unustanud tavalise metsas tegutsemise, orienteerumise ja muud tegevused, mida nad meiega Eestis koos teha saavad. Üks ameeriklaste meeskond ütles otse, et neid asju, mida meie teeme siin iga päev, tegid nemad viimati Q-kursuse ajal (eriväelaste kvalifikatsioonikursus USAs).

Meile teadaolevalt on USAs vaid üks õppuse formaat, mis käsitleb tavatut sõjapidamist. Seda tingib ühelt poolt eriväelaste massiline tootmine Afganistani-taolise missiooni jaoks ja teiselt poolt USA bürokraatia, mis ei võimalda paindlikult ja kiiresti väljaõppevaldkondi ümber teha. Üks Eestis käinud USA erivägede meeskond imestas kord, kuidas me oleme saanud planeerida ja koordineerida SERE (üleelamine ja ellujäämine) harjutusi nii suurel maaalal (100 km pikkune põgenemiskoridor, erinevad eramaad, külad jne). Nad ütlesid, et USAs nad tõenäoliselt sellist harjutust väljaspool oma treening-

Kõik eriväelased mõistavad tavatu sõjapidamise võlu ja tahavad sellega tegeleda võimalikult palju.

alasisid üldse teha ei saa. Esiteks ei suudeta koordineerida tsiviilpoolega kõikide alade kasutamist ning teiseks hakkavad osalevad võitlejad n-ö sohki tege- ma – kasutavad tsiviiltransporti, kohtuvad sõprade- ga, et süüa saada jne. Üsna sarnane probleem meie varasema Erna võistlusega, kas pole?

Tavatu sõjapidamine on aga tõelise eriväelase jaoks unistuste operatsioon. Kõik eriväelased, kes on algsest Rambo-mentaliteedist välja kasvanud ja mõistavad tavatu sõjapidamise võlu, tahavad selle valdkonnaga tegeleda võimalikult palju. Sellega saabki seletada meie rahvusliku õppuse Kevadtorm ääretut populaarsust USA eriväelaste hulgas, sest erioperatsioonide väejuhatuse viimaste aastate Kevadtormil keskendunud just tavatu sõjapidamise harjutamisele. Taaskord tsiteerin üht meie meeskonnaülemat, kes ütles pärast eelmise aasta kevadist õppust nii:

„Metsas, olles kaitseliitlastega kokku saanud, tundsid rohebaretid ära oma iidse kutsumuse. Seda

toonitas isegi laagris käinud USA erivägede patal- joniülem.“

Nii ongi nüüdseks välja kujunenud, et Eesti eri- väelased pole USA partneritele enam ammu „min- gid mehed metsast“. Informatsioon liigub eriväelaste kogukonnas üsna kiiresti ja eestlaste maine on päris hea. Teatakse, et eestlased on töökad ja põhja- likud ning nõuavad seda ka oma partneritelt. Ameeriklased, kes viivad väljaõpet läbi mitmes maailma eri paigas, on Eestis käies ise korduvalt toonitanud, et suhtuvad Eesti eriüksuse meeskondadesse kui võrdsetesse. On öeldud ka seda, et kui nii mõnegi teise riigi üksustesse suhtuvad nad kahtlustava eel- arvamusega, siis meie puhul tunnevad nad, et neil on teinekord rohkem meilt õppida kui meil neilt.

Järgmistel aastatel on meil plaanis koostööfor- maati veelgi laiendada ja siduda meie Kevadtormil toimuv erioperatsioonide õppus rahvusvaheliste õppustega, et harjutada koostööd veelgi laiemas eri- väelaste kogukonnas. Koostöö harjutamine erine-

Tavatu sõjapidamise harjutamise võimalused on muutnud õppuse Kevadtorm ääretult populaarseks ka USA eriväelastele.

vate riikide eriväelastega on väga oluline, sest sellest võib reaalsetes tingimustes sõltuda operatsioonide tulemus, mis omakorda võib mõjutada väga olulisi poliitilisi protsesse. Nagu eelnevast jutust võib juba aru saada, on eriüksuste puhul partnerlus kõige eedam selle sõna otseses mõttes, kus mitme meeskonna koostöö puhul ei määrata tihti neile ühte juhti, vaid ülesanded jagatakse ära. Selline organisatsioon toimib tänu paindlikkusele ja väljaõppele. Ehk nagu üks Eesti eriväelane on öelnud koostööst Ameerika eriväelastega:

„Reaalselt on see ikka hämmastav kooslus, kus mitu sarnast punkti on koos ja tegelikult ei ole ühtset üleemat, aga ikkagi saadakse hakkama (see nõuab muidugi ka kainet mõtlemist ning aeg-ajalt oma ego alla surumist).“

Mõiste: Tavatu sõjapidamine on põrandaaluste organisatsioonide, toetajate või partisanide kaudu või koos nendega läbi viidav sõjaline tegevus, et võimaldada vastupanuliikumisel või mässulistel valit-

susele või okupatsioonivõimudele survet avaldada, teda häirida või ta kukutada.

Väliseestlase ajateenistusest kaitseväes

Oli 2. juuli ja ma istusin bussis teel Tallinnast Võrru. Põhja-Ameerika oli väga kaugele seljataha jäänud.

Bussis ei olnud suurt kära, aga sügav rahu samuti ei valitsenud. Mõni saatis sõnumeid lähedastele, kes oli tulevase ajateenijaid Tallinnast ära saatnud ja keda nad nüüd mõnda aega ei näe. Mõnel olid kõrvaklapid kõrvas ja nad kuulasid muusikat, ehk aimates, et selleks tegevuseks lähitulevikus palju võimalusi ei leia. Üksikud ajasid omavahel vaikselt juttu. Õhus oli ärevust – me teadsime, et elu, mis meid pataljonis ootab, on meile täitsa uus, tundmatu ja võõras. Vahest pooled meist ootasid seda ja pooled ehk põdesid eesootavat.

Muidugi, hiljem selgus, et ajateenistus ei olegi teine maailm, et kõik ei ole tegelikult nii võõras, kui algul tundub. Aga see bussisõit ja esimesed päevad pataljonis oli vast ainuke hetk, mil ma tõesti tajusin kerget kõhklust – kas oli ikka õige otsus ajateenistusse tulla?

Erinevalt tüüpilisest eesti mehest oli Kallel ja minul tõesti vaba valik: teenida või mitte teenida. Me mõlemad sündisime Torontos kolmanda põlvkonna väliseestlastena. Meil mõlemal on eesti juured nii ema kui ka isa poolt ja õppisime eesti keelt emakeelena vanematelt ning edasi Toronto Eesti koolis (viimane on tavalise kooli kõrval korra nädalas toimuv kool, kus õpitakse peamiselt Eestist tulnud õpetajatelt eesti keelt, ajalugu, maateadust, koorilaule ja rahvatantsu). Tänu sellele oli meie keeleoskus meievanuse väliseestlase kohta hea.

Aga see oli keskmise *eestlase* kohta kindlasti puudulik. Väliseestlastel on mitu kuuluvust. Paljud võtavad küllaltki aktiivselt osa kohalikust eesti kogukonnast, kus nad saavad vaheldumisi nii eesti kui ka inglise keeles – ja tihti kerges segakeeles – ennast väljendada. Kui parajasti ei tule eestikeelne sõna või väljend pähe, siis lähed ilma väiksemagi kõhklusega üle inglise keelele – kõik saavad ju niikuinii aru. Või siis teed otsetõlke eesti keelde – ega kuulaja ka tea suurema osa ajast, kas see tõlge vastab õigekeele-

VEIKO PARMING
kapral

KALLE AMOLINS
reamees

reeglitele või mitte. Suuremas pildis ei ole asi laiskuses või ükskõiksuses, pigem inertsis.

Kalle ja mina tahtsime suuremat katsumust keele suhtes. Me tahtsime viibida keskkonnas, milles me oleme sunnitud eesti keeles rääkima. Enamgi veel, me tahtsime lähedasemat sidet Eestiga. Suurem osa väliseestlasi, kes on Eestis pikemalt peatunud, on teinud seda kas ülikooli vahetusaasta või töö raames, ent me teadsime, et ka ajateenistus on variant. Meie otsust mõjutas tugevalt ka asjaolu, et ajateenistus on kodanikukohustus.

Me mõlemad tulime sellele üsna sarnasele järeldusele iseseisvalt. Mina olin magistrantuuri lõpetamas Massachusettsi tehnikaülikoolis Bostonis ja otsisin järgmist proovikivi. Õnneks mul oli Bostonis (Eestis sündinud) eestlastest sõpru tekkinud, kes oskasid mulle rääkida – nii positiivses kui ka negatiivses valguses – oma kogemustest ajateenistuses. Suvel, siis kui ma olin juba kuu aega teeninud, võttis

Miinipilduja patarei 1. rühma 1. jagu lahinglaskmistel Sirgalas.

minuga ootamatult ühendust Kalle, keda huvitasid mu senised kogemused. Septembri lõpuks oli temagi Eestis. Ei pruukinud ju sugugi nii juhtuda, et me samas allüksuses teenime, aga ametnikud teadsid öelda, et „seal on juba üks Toronto eestlane, saada-me ka teid sinna“.

Olles teinud otsuse ajateenistusse tulla, jäin ma päris kindlaks, et olin valinud õige suuna. Ma ei lasknud end heidutada ka mitme noore mehe kommentaaridest arstliku komisjoni eesruumis ajateenistuse mõttetuse kohta. Siis olin veel vabaduses. Aga alles bussis istudes sai selgeks, et teist teed enam ei ole.

Meenuvad esimesed päevad teenistuses, kui kohanesime uue keskkonnaga. See, kuidas kaasvõitleja mu juuksed tuimalt ära ajas ja peeglisse vaadates mõtlesin: „ma näen tõesti kole pätt välja“. See, kuidas nooremallohvitser õpetas esimest korda korrektset vooditegemistehnikat. Või see, kui esimesel päeval üritas ajateenija instruktori tähelepanu

saada pisut familiaarselt: „Mandel!“, mille peale ta sai lühikese, aga tabava noomituse: „Veebel Mandel, teie jaoks.“

Kalle meenutab: alguses meid pandi ringi seisma, igalühel seljakotid ja isiklikud asjad jalgade ees maas. Siis öeldi, et tuuakse narkokoerad ja on veel viimane võimalus tunnistada, kas neil on keelatud aineid kotis või on nad neid tarbinud. Surmvaikus. Teadsin küll, et mul ei ole miskit karta, aga siiski tekkis ebamugav tunne. Lõpuks koerad tulidki ja peatusid pikemalt ühe kuti juures. Ma ei tea, kas või millega ta oli hakkama saanud, aga pärast seda ma teda enam ei näinud.

Sõduri baaskursus (SBK) läks kohati aeglaselt, kohati kiiresti. SBK suurim väärtus oli see, et õppisime kohanema. Isiklike vabadusi oli vähe ja see võis tekitada stressi. Kolm kuud ei saanud pataljonist välja, aega iseenda jaoks oli vähe ja liikumisvabadus pataljoni sees oli piiratud. Metsalaagrid olid teretulnud: siis sai kasarmurutiinist välja ja

Ühispilt Kuperjanovi pataljoni miinipildurite rännakult – kapral Parming vasakult esimene, helkurvestiga.

kuigi ülesandeid ei olnud vähem, sai vabadel hetkedel metsa all päikese käes puhata. Stressi vähendas mõistmine, et me kõik olime samas olukorras ... ja eks aeg-ajalt keegi meist rääkis, kuidas tema isa pidi omal ajal teenima kaks aastat kusagil Uuralite taga pere nägemata ja nutitelefonita. Siis ei tundunud meie elu kuidagi raske.

SBKs õppisime muidugi sõduri põhioskuseid, näiteks relva käsitlemist, rividrilli ja taktikalist liikumist. Et Kalle ja mina olime mõlemad Torontos olles Eesti skautluses aktiivsed olnud, oli laskmine ja metsas elamine meile juba tuttav. Saime siiski kiiresti aru, et kaitsevägi on paar raskusastet kõrgemal („skaudid steroididel“ on Kalle väljend). Näiteks valguserežiim öisel ajal. Ükskord (see oli juba NAKis) ma üritasin kottpimedal ööl minna kaevikust tagasi alale, kuhu olime paigutanud oma seljakotid ja kus pool jagu parajasti magas. Valdavalt kehtis reegel, et peab liikuma lahingpaarides, seekord oli aga lubatud positsiooniala sees üksi ringi liikuda. Ilmselt va-

lisin vale orientiiri, sest ma kõndisin 45 minutit ringiratast seda kohta otsides. Paar korda sattusin kogemata kõrvaljao kaevikute taha, need juba naersid minu üle: „Jälle sina? Milles hämming?“ Hämming oli tõesti. Lõpuks leidsin pooljao üles, sest õnneks oli keegi hakanud norskama. Too öö oli nii pime, et ei näinud omaenda väljasirutatud kättki.

Teinekord olin määratud jaoülemaks ja läksin igaõhtusele käsuandmisele. See laager oli koos teise kompaniiga ja üks teise kompanii jaoülematest ei olnud õigel ajal õiges kohas. Teda üritati raadiovõrgus kätte saada. Jaoülem vastas häbenedes, et oli pimeduses ära eksinud ega leidnud enam teed juhtimispunktini. Öeldi, et võta kompass välja, ütle, mis suunas sa liigud. Järgnes paus – viis sekundit, siis viisteist. Lõpuks kuuldi jälle kaotsiläinud jaoülemat, veelgi aremalt: „Em ... kas 00 peab olema suunatud põhja?“ See ajas meid kõiki naerma ja nooremohvitseri uskumatuses endamisi vanduma. Saades vastuseks oma järgmisele küsimusele, et jaoülem näeb

Vasakult: Kuperjanovi pataljoni tagalakompanii ülem leitnant Allar Eesmaa, reamees Kalle Amolins, kapral Veiko Parming ja major Ülo Isberg tagalakompanii ülema kabinetis 21. aprillil 2014.

viie tee risti, andis nooremohvitser kaarti vaatamata juhised laagri leidmiseks.

Alguses eksisime päris palju, aga selle pärast ei saanud meelt heita. (Kui hiljem eksiti, siis mitte ettevalmistamatuses, vaid lihtsalt magamatuses – näiteks ükskord oli pool rühma juba käsutatud positsioonidele, kui kostis raadiost: „See hästi maskeeritud vastane ei ole üldse liikunud ... Võimalik, et tegu on kännuga.“)

Vahepeal selgus mulle, et ajateenistus ei erinegi nii väga koolist. Ma mõtlesin selle peale küllaltki palju, kuna minu käest küsiti (eriti tsiviilelus), miks magistriskraadiga mees tahab minna ajateenistusse. Mida sul veel õppida on? Kui ajateenistus erineb koolist, siis rohkem vormis kui funktsioonis. Tõsi, ajateenistuses on vähe klassiruumis istumist (kuid natuke ikka on, eriti alguses). Aga probleemide lahendamist on kogu aeg. Ajateenistuses peab harjuma sellega, et esimesed katsed võivad ebaõnnestuda. Kui on üle aja piisavalt palju ebaõnnestunud, aga

sellest omakorda tekkinud piisavalt selged õppetunnid, siis juht ja mehed õpivad ebaõnnestumist mitte kartma. Drillitakse, proovitakse teist korda, kolmandat korda. Meeskond õpib koos töötama. Juht õpib taktikalisi olukordi ära tundma, õpib alluvate tugevaid ja nõrku külgi ning sõdureid paremini rakendama.

Ma arvan, et ma sain sõjaväes rohkem kriitikat kui kunagi varem, aga peaaegu kogu aeg konstruktiivselt. Instruktorid ei olnud aldid ütleva, et kõik läks hästi, tublid olete. Mainiti küll silmapaistvalt häid aspekte (mis omakorda omandasid suurema tähtsuse), aga enamiku ajast pühendati möödalaskmistele tähelepanu juhtimisele. Oli selge, et instruktorid soovisid meie jaoks edu ja kui vead ei tulenevad ükskõiksusest ega olnud ohtlikud, siis sõnum jõudis üldjuhul rahulikult ja heasoovlikult kohale.

Proovikive oli igasuguseid: füüsilisi, taktikalisi, vaimseid. Oli ka ootamatuid olukordi. Vahepeal jäin haigeks ja arst keelas ära paar järjestikust metsa-

laagrit, öeldes et kosudes ei tohi liialt pingutada. See kasarmus istumine, siis kui teised on metsas, oli üldse üks jubedamatest asjadest. Ega ma ometigi sõitnud kodust 6000 km kaugusele Eestisse selleks, et moppida põrandaid ja istuda telefonivalves! Tundsin, et ma ei täida ülemate, kaasvõitlejate ega ka iseenda ootusi. Hiljem sain aru, et ka see oli õppetund: ülemad olid küll mõistvad, ent ma ei saanud kelleltki kaastunnet oodata. Pidin distsiplineeritult järgima arsti nõudeid, motivatsiooni kõrgena hoidma ja siis naasma täie jõuga õppustesse.

Mida suuremad olid proovikivid, seda magusam oli ka nende ületamine. Rännakute lõpetamine tekitas suurepärase tunde. Raskematel aegadel olid väga tänulik kaasvõitlejatele abi ja toetuse eest. Kõlab küll ilusa klišeeana, aga tegelikult sunnivad asjaolud üksteist abistama, kuna taipad kiiresti, et üksi ei saa. Näiteks üks kaasvõitleja andis rännakul mulle enda veepudelist juua, kuigi seegi oli peaaegu tühi; teine aga võttis kindad käest ja lasi mul neid kanda, kuna minu omad olid läbimärjad ning käed külmetasid. Mina omakorda tassisin teiste relvi ja varustust, kui nad rännakul ära väsisid. Nii see käis – ikka üksteist toetades.

Ajateenistusest ei saa oodata lõbu ja rõõmu, ühesõnaga *fun'i*. See ei ole asja eesmärk. Kui aga leppida sellega, et teatud asjad on nii, nagu nad on, üritada anda oma parim ja õppida nii palju kui suudad, siis leidub piisavalt ka humoorikaid hetki. Kalle meenutab: „Ükskord kevadel jäi jao veoauto DAF metsa alla kinni. Me proovisime tundide viisi seda välja kangutada, aga see muudkui uppus sügavamale ja sügavamale – lõpuks oli juba nii, et keskmine mees oli DAF-ist kõrgem. Vahetult enne pimedat õnnestus veok siiski välja tõmmata. Teinekord olin puhastuspatrullis. Kuulsime häält ja võtsime madalaks ... Siis märkasin, et meie ees ei ole vastane, vaid paar päris suurt metssiga! Unustasime taktikalise olukorra ja kütsime tagasi laagri poole nii kiiresti kui jalad kandsid.“

Kokkuvõttes saime aru, miks eestlased ülekaalukalt toetavad kohustuslikku ajateenistust. Kui Kevadtormi viimasel päeval kuulsime sõnu „olukord – seis, seis, seis,“ tundsin suurt rõõmu – mitte ainult selle pärast, et saab varsti vabadusse, või et saab varsti ennast kasarmus normaalselt pesta, vaid ka selle pärast, et üks väga positiivne faas meie elus oli

lõpuni jõudmas. Teenistust ei saa lihtsasti iseloomustada – igapäevaelus on nii rõõmsaid hetki, nagu siis, kui õppisin 2 m kõrgusest iiri lauast üle saama (võti on tehnikas, mitte pikkuses); kui ka ebameeldivaid hetki, nagu orienteerumisvõistlus, mille käigus ma otsisin 45 minutit punkti, mis oli meie kaartidele valesti märgitud (ma olin üsna tige – olin pärast kahte võistlust kompaniis teine; üldvõitja sai lisapuhkuse). Igaüks ei saa mööda ebameeldivatest hetkedest. Kes aga paneb ennast proovile, tuleb välja tugevamana. Mõni õppetund sai kohe selgeks ja ma usun, et teised ilmutavad end hiljem, veel mitme aasta pärast.

Ka keele suhtes oli selget arengut tunda. Ajateenistuse pluss meie jaoks oli see, et meid ei hinnatud õigekeeleoskuses (ainult ühe korra tegi teisest kompaniist nooremallohvitserist hindaja keelelise tähelepaneku – sõna *tank* mitmus on ometi *tankid*, mitte *tangid!*), kuid ikka esines olukordi, näiteks raadiot kasutades, kus sõnad tulid välja pisut kohmakalt ja ebatäpselt. Meie keeleoskus arenes selle tõttu, et eesti keel ümbritses meid kogu aeg. Kunagi pärast teenistuse lõppu küsiti, kas kaitseväes õpitud keel on külge jäänud ka. Teist vastust ei saanudki anda kui „just nii!“.

Parasportlaste edukad sooritused Londonis

2013. aastal külastas Ühendkuningriigi prints Harry Ameerika Ühendriikides Colorados haavatud USA sõduritele juba 2010. aastast korraldatavat parasportdivõistlust Warrior Games ja tal tärkas idee tuua taolised mängud ka Euroopasse. Tõsi küll, see ei olnud päris värske mõte, sest juba sama aasta sügisel toimusid Saksamaal Warendorfis CISMi korraldatud kergejõustiku võistluste raames väikesed paraspordi mängud. Nüüd aga asus mängude korraldama Briti kuningakoda.

Mängude nimeks sai Invictus Games, mis tuleb viktoriaanliku luuletaja William Ernest Henley (1849–1903) ühest kuulsamast autobiograafilisest poemist „Invictus“ (ladina keeles võitmatu). Poet põdes tuberkuloosi, mille tüsistusena amputeeriti tal 1875. aastal jalg. Olukord oli sedavõrd tõsine, et teda ähvardas ka teise jala amputatsioon, kuid tänu arstide pingutustele jäi see siiski alles. Haiglas taastudes kirjutas ta poemi „Invictus“, mis on oma olemuselt ood inimese vastupanuvõimele. See poem sai ka Invictuse mängude hümniks.

Paraspordi mängude patroon oli prints Harry ja osalema kutsuti riigid, kes olid brittide lähimad liitlased Afganistanis: Ameerika Ühendriigid, Kanada, Holland, Taani, Prantsusmaa, Itaalia, Georgia, Afganistan, Austraalia, Uus-Meremaa, Saksamaa ja Eesti. Kokku osales mängudel üle 400 sportlaste.

Invaspordi võistluse korraldamine on mõistatavalt oluliselt keerukam kui tavaliste spordivõistluste läbiviimine. Keerukus algab juurdepääsudest, invatranspordist kuni võistluskategooriate moodustamise ja tulemuse mõõtmise problemaatikani välja. Olgu siinkohal näiteks toodud, et aladel, kus võistluskategooriad moodustuvad sportlaste keha kaalu alusel, tuleb otsustada, kas jalaprotees on osa inimese kehast või mitte. Invictus Gamesi korraldajad otsustasid, et see on osa inimese kehast ja tuleb kaaluda koos sportlasega – mõnel teisel võistlusel aga on kategooriaid moodustatud kaaludes sport-

ANDRES SIPLANE
*kaitseministeeriumi
kaitseväeteenistuse
osakonna nõunik
Eesti võistkonna juht
Invictuse mängudel*

lasi ilma proteesideta. Neid nüansse teadmata on raske võistlusteks valmistuda, sest puudub täpne ettekujutus, kelle võistlustelemusega tuleb ennast võrrelda.

Samas tuleb paraspordi võistluste kohta ütelda ka seda, et siin on sportlaste algse võimekuse ja seisundi ebavõrdsus oluliselt suurem kui tavaspordis ja seega pole suures osas tegu niivõrd konkurendi, kuivõrd iseenda ületamisega. Kui näiteks ujumises oli kategooria ülaltpoolt põlve topeltamputantidele, siis keegi kõndi pikkust täiendavalt mõõtma ei hakanud ... kuigi on loogiline, et pikema kõndiga on parem ujuda. Aga mida teha siis, kui üks kõnt on pikk ja teine lühike? Ja kui amputeeritud on ka üks sõrm? ... ja kuidas hinnata füüsilise suutlikkuse jääki sõduritel, kelle vaimse tervise häire on mõjutanud nende füüsilist võimekust?

Tänu paar aastat tagasi Londonis toimunud paraolümpiale oli brittidel neid mängude mõnevõrra lihtsam korraldada, sest Stratfordi olümpiakeskuse spordirajatised olid juba ehitatud invanõudeid arvestades. Päris mitu briti paraolümpiakoondise liiget olid tollal ka endised sõjaväelased ning nüüd said nad võimaluse Invictusel uuesti oma kuningriiki esindada.

Invictuse mängudel võisteldi kergejõustikaladel (kuulitõuge, kettaheide, odavise, sprint ja teatesprint), ratastooli ragbis, ratastooli korvpallis, istevõrkpallis, ujumises, rattasõidus, vibulaskmises,

15. septembril naasis kuueliikmeline Eesti võistkond Londonist esimestelt haavatud kaitseväelaste spordimängudelt Invictus Games.

sõudeergomeetrial ja jõutõstmises. Et ürituse peaspponsor oli Land Rover / Jaguar, korraldati nende autodega ka maastiku- ja asfaldikatseid, aga need kvalifitseerusid reklaamiüritusteks ega olnud ametlikus võistlusprogrammis. Pealegi võitis Jaguar F-Type sõidukiga asfaldikatse ülekaalukalt prints Harry, kellel ilmselt on selle auto juhtimisel kõige suurem kogemus.

Eesti koondis koosnes kahest kuulitõukajast, kahest ujujast, ühest sõudjast ja ühest jõutõstjast – kokku kuuest sportlasest. Oli see nüüd hea või halb uudis, aga mängudeks valmistudes tõdesime, et me ei ole suutelised osalema võistkondlikel aladel. Oleme siiski väike riik ja meid on vähe. Seda kesken-dunumalt aga saimegi treenida individuaalaladeks.

Eesti võistkonna liikme, sõudeergomeetrial võistelnud nooremveebel Agor Tettermanni sõnul oli üritus tema jaoks oluline eeskätt kahel põhjusel. Esiteks on see signaal, et haavatuid ei ole unustatud ja teiseks on oma riigi eest võistlemine nii kõrgel ta-

semel auasi. Omalt poolt lisan, et koalitsioonipartnerite haavatute kokkusaamised on nende rehabilitatsioonile ja toimetulekule vajalikud. Nagu ameeriklased ütlevad: *we fight together, we heal together* (me võitleme koos, me terveneme koos).

Invictus Games tõi nii võistlustele kui ka üleüldse haavatute kohtlemisse täiesti uue kvaliteedi. Lisaks sportlastele olid mängudele kutsutud ka sportlaste pereliikmed. Ühelt poolt andis see sportlastele täiendavat toetust tribüünilt ja teisalt edastas peredele olulise sõnumi, et neid pole unustatud ja neid toetatakse. Samuti andis see haavatutele võimaluse väljaspool treeninguid ja võistlust veeta oma perega kvaliteetaega.

Lisaks haavatute peredele kutsuti kohale ka liitlasriikide kaitseministrid, kaitseväge juhatajad ja personaliülemad. Viimastele korraldati mängude raames haavatute rehabilitatsiooni teemaline seminar.

Meie võistkonna liikmed võitsid Invictuse mängudel kokku kolm medalit. Veebel Jaane

Ujumises esindas Londoni mängudel Eestit kapral Tarmo Lepik.

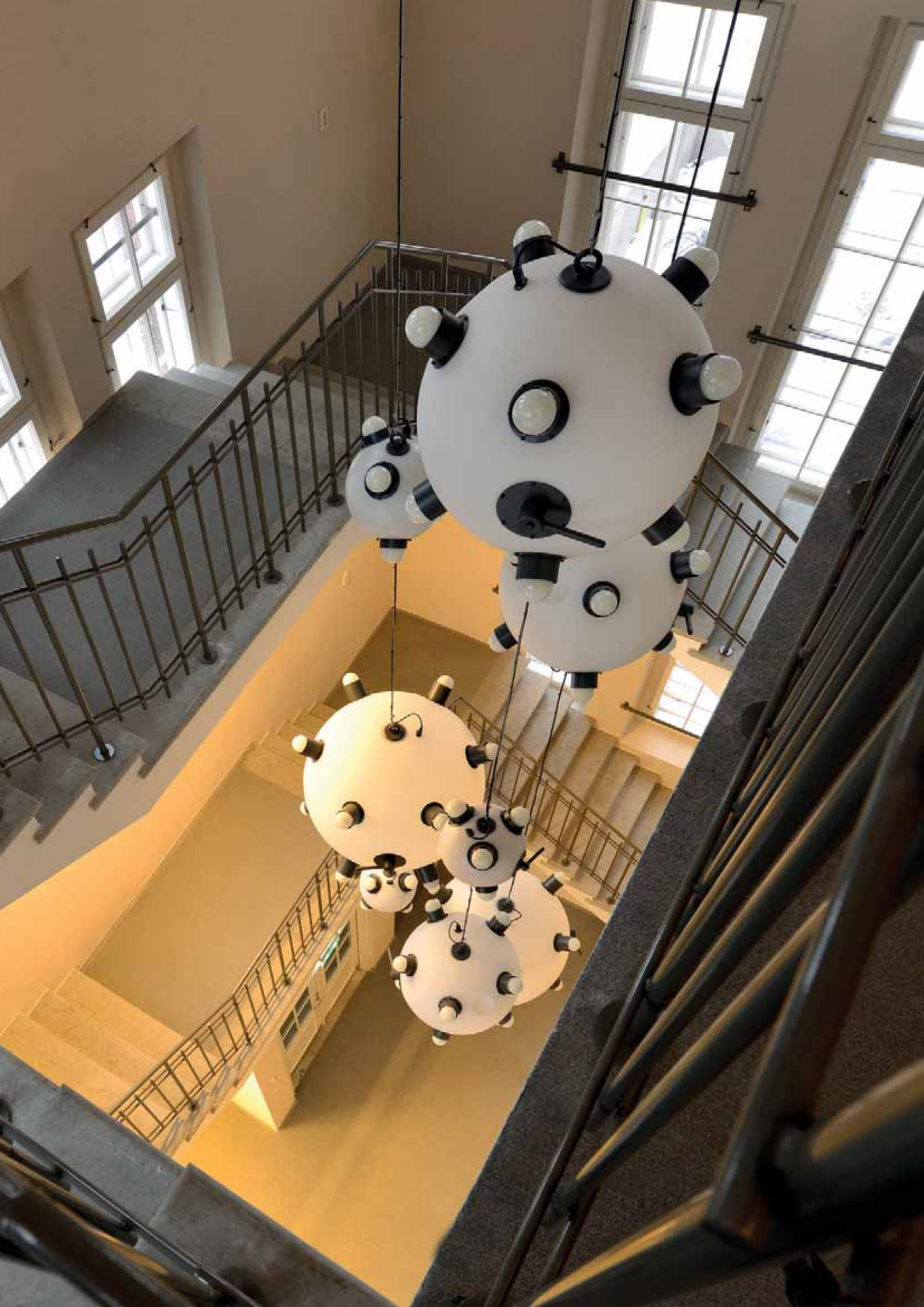
Engel saavutas kuulitõukes teise koha heite pikkusega 7.45 m, vanemseersant Toomas Mikk saja meetri vabaujumises kolmanda koha ajaga 1:10:82 ning kapral Raigo Roots jõutõstmises teise koha tulemusega 128 kg. Seega naasis iga teine meie sportlane Londonist medaliga, mis on rahvusvahelises võrdluses edukaim tulemus.

Lisaks haavatutele on taolised võistlused olulised ka kogu ühiskonnale tervikuna teadvustamiseks avalikkusele, et sõjaväelased on toonud ohvreid vabaduse nimel ja neid tuleb tunnustada. Militaarparaspordi esiplaanile tõstmine kõige kõrgemal tasemel on abiks ka ülejäänud paraspordi arengule ja laiemas mõttes ühiskondlikule sidususele.

Invictuse mängude korraldusse oli aktiivselt kaasatud ka meediasektor. Panustati nii sotsiaalkui ka tavameediale. Rahvuslikud meeskonnad pidid juba mitu kuud enne mängu tootma promomaterjale: tekste, tsitaate, pilte, klippe jne. Tänu meie kiirele reageerimisele ja Postimehe fotograafi

Liis Treimanni abile muutus meie võistkond brittide järel üheks enim osundatud ja tsiteeritud võistkonnaks. Saime ennast kajastada nii BBCs kui ka ajalehtedes ning loomulikult Invictuse korraldajate pressiteadetes.

Kindel on see, et parasport on järjest rohkem päevakorras nii kaitseväes kui ka ühiskonnas tervikuna. Järgmised Invictuse mängud toimuvad 2016. aasta varasügisel seni veel täpsustamata asukohas (teoreetiliselt oleks neid ka Eestis võimalik korraldada). Tulevaste mängude korraldajal ei ole aga kerge, sest lattu on kõrgel – Londonis toimunud mängude avatseremoonia taseme ületamiseks tuleks ilmselt kaasata merevägi, sest ratsa- ja kahurvägi, lennukid ja helikopterid olid juba kaasatud. Kahtlemata tiivustavad esimestelt Invictuse mängudelt Londonis saadud võistluskogemused ja emotsioonid meie sportlasi veel paremini valmistuma ja oma riiki väärikalt esindama.

Punase maja

uus ja väärikas elu

Riigikaitse arengukava 2013–2022 rakenduskava kohaselt laiendati 2014. aastal sõjaväelinnakuid Tallinnas Miinisadamas, Tapal, Jõhvis, Võrus ja Ämaris, et tagada kõigile ajateenijatele tänapäevased olme tingimused. Tänu sellele sai üks väärikas tsaariaegne militaarhoone uue kasutuse – Miinisadamas¹ renoveeriti kasarmuks sadama territooriumil asuv ajalooline miiniladu, mida tuntakse Punase maja² nime all.

Hoone rekonstrueerimise projekti tegi inseneribüroo Estkonsult OÜ 2013 kevadel, ehitushanke võitja NCC Ehitus AS alustas töödega augustis 2013 ja valminud objekt võeti vastu 19. detsembril 2014.

2015. aasta märtsis kolib sinna Rahumäe suletavast linnakust vahipataljon.

„Teid ootab ees kui mitte maailma, siis Euroopa parima merevaatega kasarmu. Tapal, Virus või Võrus võidakse sellest vaid unistada,“ ütles kaitseväge juhataja, siis veel kindralmajor Terras 9. jaanuaril Rahumäel vahipataljoni 87. aastapäeva rivistusel, viidates Miinisadama ajaloolises hoones valminud kasarmule, kus teenistustingimused on senistest märgatavalt paremad.

Punane maja kui tsaariaegse militaararhitektuuri särav näide on esimene kaitseväge hoone, mis rekonstrueeritud/restaureeritud vastavalt Tallinna kultuuriväärtuste ameti poolt 2008. aastal koostatud muinsuskaitse eritingimustele¹. Nende kohaselt tuleb rekonstrueerimise käigus säilitada, restaureerida ja eksponeerida kõik arhitektuuriajalooliselt väärtuslikud detailid ja konstruktsioonid. Muinsuskaitse eritingimuste koostamisel kasutati baasmaterjalina Tallinna Miinisadama hoonete mälesti-

¹ Miinisadam on kandnud erinevaid nimesid. See ehitati kui Imperaator Peeter Suure Sõjasadam, seejärel kandis ka nimesid Uus Sadam ja Sõjasadam. Vabadussõja ajal ja hiljem tähistas nimi Miinisadam praeguse Lennusadama piirkonnas olnud sadamat.

² Punane maja ehitati algselt laohooneks, see ei ole kunagi kasarmu olnud. Punased kasarmud olid praeguse Erika tänava ääres Arsenali kõrval asuvad I maailmasõja ajal sõjalaevade isikkoosseisu majutamiseks ehitatud hooned.

LAURI VAHTRE
*kaitseministeeriumi
strateegilise kommuni-
katsiooni osakonna
nõunik*

se tunnustele vastavuse eksperthinnangut² ja kaitseministeeriumilt saadud hoone inventeerimisplaane. Eksperti hinnangul polnud varem keegi seda mereäärset miinide komplekteerimiseks ja ladustamiseks kasutatud hoonet projektipõhiselt remontinud ega restaureerinud.

Miinisadamas on säilinud ainus tsaariaegne sõjasadama hoonestus Eestis ja sel on Eesti sõjaajaloo ja Tallinna rannahoonestuse seisukohalt väga suur väärtus. Esinduslik militaar-arhitektuurne kompleks paikneb suletud territooriumil ja on ilmselt seetõttu varem arhitektuuriajaloolaste vaateväljast eemale jäänud. Miinisadama hoonestus on funktsionaalselt seotud Lennuangaaride ja Patarei kindlusega ja ta on nendega samas väärtusklassis. Tallinna kultuuriväärtuste ameti ettepanekul tunnistati 2014. aastal miiniladu, aku- ja torpeedokoda ning katlamaja koos korstnaga riiklikuks mälestiseks. Kolme hoone mälestisena säilitamine ja rekonstrueerimine on kooskõlas ka kaitseministeeriumi taotluse alusel 6. novembril 2013 Tallinna linnavalitsuse algatatud Miinisadama ja selle lähiala detailplaneeringu koostamisega, mille eskiisi töötas välja OÜ Artes Terrae.

Nii Punase maja kui ka kahe teise restaureeritava objekti käekäik on olnud tihedalt seotud kogu Miinisadama looga, seetõttu on lühike ehitusajalooline ülevaade igati asjakohane.

Ajaloolise miinilao uus elu – detsembris valminud kasarmus hakkavad elama vahipataljoni ajateenijad, seal on ka nende õppeklassid ja varustuselad. Samuti paiknevad hoones mereväe tuukrite tööruumid.

Sõjasadama, merekindluste ja laevatehaste kiire ehitamine Tallinnas algas pärast Vene–Jaapani sõda, mille käigus Venemaa jäi ilma pea kogu oma sõjalaevastikust.

6. juunil 1912 otsustasid Vene mereministrium ja riigiduum, et uue plaanitava laevastiku baasi laiendamiseks tuleb Tallinna rajada Imperaator Peeter Suure nimeline sõjasadam ning Tallinna ja selle ümbrusesse Peeter Suure Merekindlus.

Balti laevastiku jaoks plaaniti ehitada 53 suuremat sõjalaeva ning selles merekaitsekavas oli lisaks laevaehitusele ette nähtud ka laevateede sulgemine miiniväljadega. Peeter Suure sõjasadam loodeti valmis saada 1917. aastaks. Plaani kohaselt pidi sadamal 1916. aastaks olema süvendatud ja muuliga kaitstud akvatoorium, mis oleks võimeline vastu võtma kõigi klasside sõjalaevu ja abilaevastikku; lisaks töökorras avarii- ja jooksvate remontide dokid ja töökojad, sõjavarustuse ning kütuselad, laadimis-lossimisseadmed.

12. juulil 1912 toimus Peeter Suure Sõjasadama nurgakivi asetamise pidulik tseremoonia, milles osales ka keiser Nikolai II kaaskonnaga. Siis alustati sõjasadama ehitamist, mis hõlmas praeguse Miinisadama, Hundipea sadama, Paljassaare sadama ja Katariina kai. I maailmasõja ajal ehitustööd aga peaaegu peatusid, lõpetati vaid hädapärased. Miinilao tarbeks ehitatud Punase maja hoone valmis vaid osaliselt, tal puudus isegi korralik katus. Saksa vägede lähenedes pöördus tähelepanu peamiselt varade sadamatesse kokku kuhjamisele ja nende väljaveole. Vene vägede lahkumise järel miiniladu üle vaadates leiti seal täielik korralagedus – üks suur ruum täis miine, sellesama ruumi kõrval vedelemas läbisegi igasuguseid lõhkeaineid: dünamiiti, püroksüliini, lõhkepadruneid, lahti kistud kastid jne. 1918. a kasutasid ka sakslased Punast maja põhiliselt miinilaona, kus hoiti lisaks erinevat laskemoona ja lõhkeainet.

Kaitseväe juhataja sõnul on valminud kasarmu kui mitte maailma, siis kindlasti Euroopa parima merevaatega kasarmu.

11. novembril 1918 võttis sadama sakslastelt üle Eesti Kaitseleit ja detsembrist läks see koos ehitistega üle Eesti merejõududele, mille koosseisus Punane maja oli mereväebaasi või Sõjasadama (õieti kaitseväe varustusvalitsuse korteriosakonna) alluvuses ja kandis nime „Sõjasadama kolmekordne telliskivist ait“. Tema käekäik oli tihedalt seotud kogu Miinisadama looga – selles hoones komplekteeriti jätkuvalt miine ja seati neid veeskamisvalmis, parandati ning komplekteeriti miinitraale.

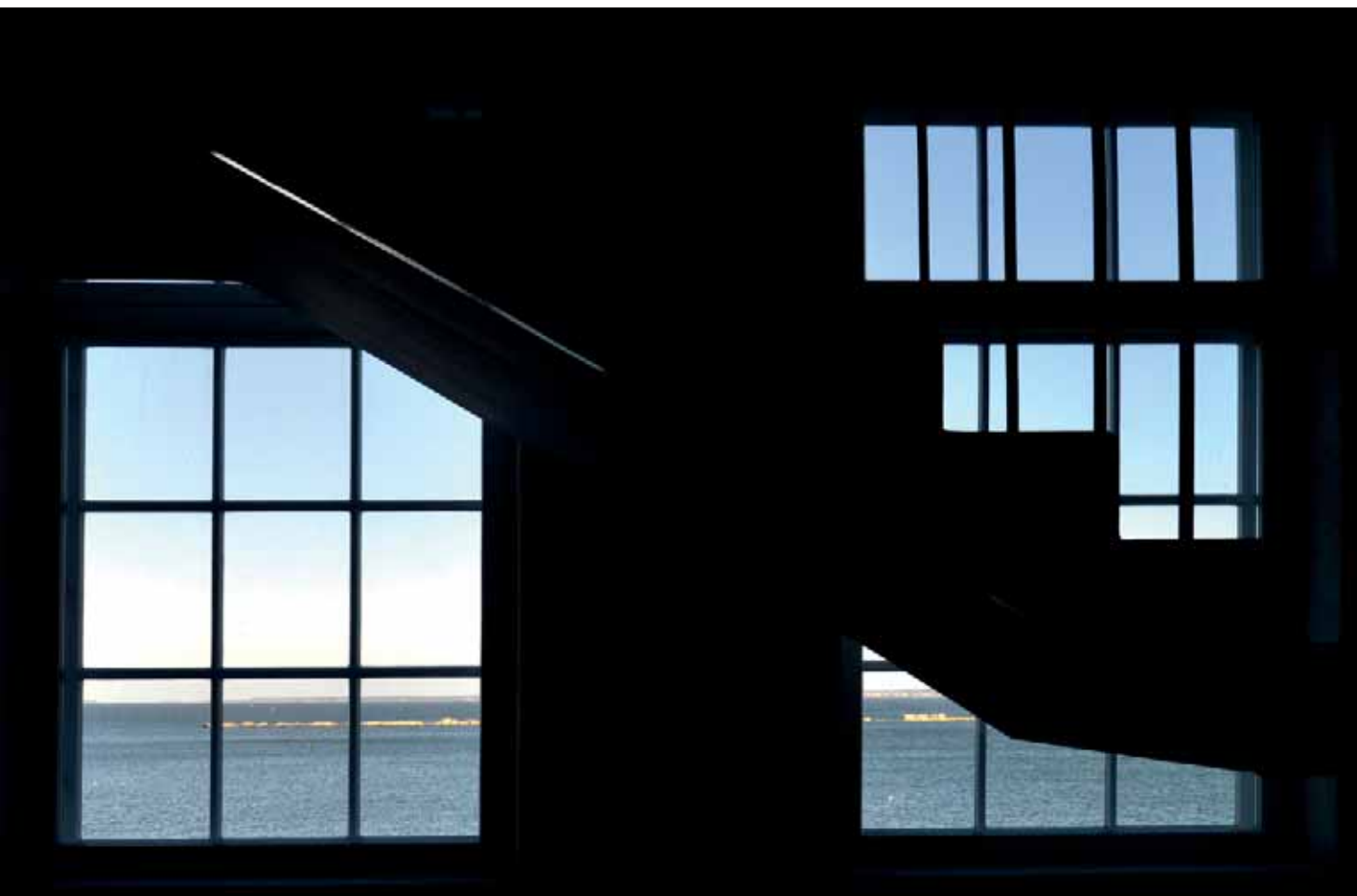
Esimesed suuremad summad Miinisadama, sh ka Punase maja ehituseks ja remondiks leiti alles 1922. a riigieelarvest. 1. aprillil 1927 moodustati merejõudude baas ja Sõjasadam iseseisvate üksustena, kuid alles 1934. aastaks suudeti lõpetada kõige olulisemad tööd Sõjasadama väljaehitamisel: ehitati lõplikult välja sadamakaid, ehitistesse toodi aurutorustik, veemagistraal ja elekter, ehitati kaks raudteeliini, remonditi ja sisustati hooned, sh laeva-remonditöökoda, torpedode ja akude töökoda,

laod, suurtüki-, miini- ja mehaanika õppeklassid, spordisaal ja pesumaja. 1940. aastal koosnes Eesti mereväe merejõudude baas üld-, miini-, torpedo-, suurtüki-, tehnika- ja majandusjaoskonnast ning Sõjasadamast koos abilaevastikuga.

1940. aastal anti Sõjasadam üle „ajutiseks kasutamiseks Punalipulisele Balti laevastikule“. Selle kohta 25.06.1940 merejõudude baasi likvideerimise komisjoni koostatud aktis³ on kirjas, et „Punane maja on Sõjaväe Varustusvalitsuse valdusesse kuulunud betoonlagede ja papiga kaetud katusega heas korras hoone, mille pikkus on 141 m, laius 18,8 m, maht 40 090 m³. Ehitusaastad 1915–1917“. Samal päeval anti Balti laevastiku esindajatele üle ka 13. ruumis paiknenud miini-torpedotöökoda inventar.

31. augustil 1994 lahkus Miinisadamast viimane Venemaa Föderatsiooni sõjalaev ja Eesti taasloodud merevägi võttis sadama täielikult üle. Punase maja esimese korruse töökodade seadmed

³ 498, 12, 411, 22–41; 527, 1, 1183.

ja tööpingid olid demonteeritud või lõhutud, teisel korrusel olnud õpperuume sai pärast mõningast remonti kasutada staabi vajadusteks ning laoruumideks, kolmanda korruse ruumid olid aga niivõrd igasugust prahti täis, et nende puhastamiseks kulus mitu aastat.

Möödunud kahekümne aasta jooksul on Punase maja ruumides jõukohaselt remonditud ning seal on paiknenud:

- mereväe laod
- eluruumid, kus algaastatel elasid teenistujad, kellel Tallinnas eluruumi polnud
- mereväebaasi ja miinilaevade divisjoni ülemate ja staapide tööruumid
- mereväekool
- tuukrijaam
- kaitseväge peastaabi arhiiv

Valminud Punane maja on vaid esimene pääsuke, peagi järgnevad talle ülejäänud kaks restaureeri-

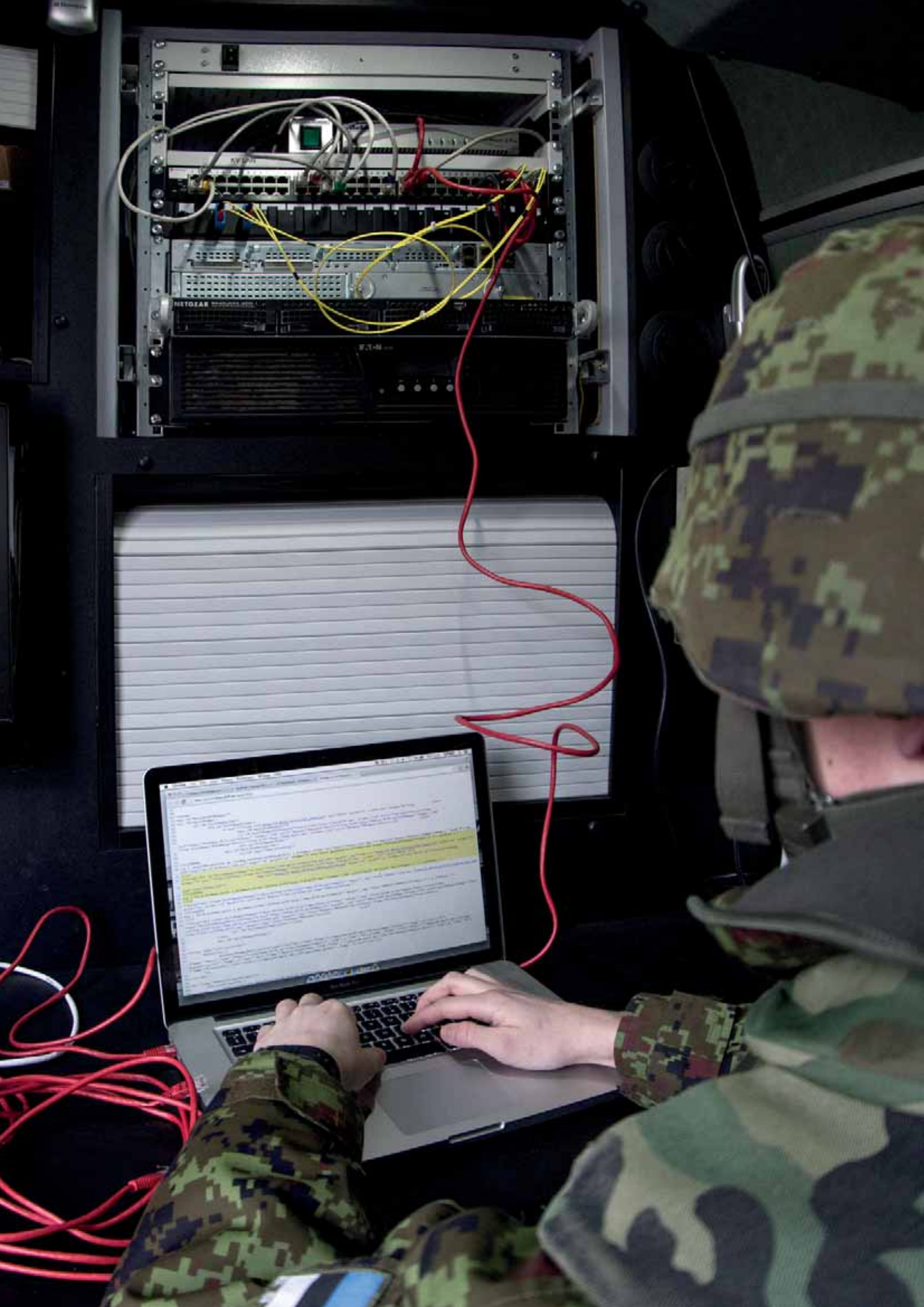
tavat objekti. Detailplaneeringu kehtestamisel aga korrastub kogu Miinisadama linnak – väärtuslikud hooned säilitatakse, amortiseerunud, linnapiltili sobimatud ja ebaloogilise paigutusega rajatised aga kaovad. Uute hoonete planeerimisel ühtlustub piirkonnas hoonestuse rütm, suureneb kõrghaljutuse osakaal, mereväebaasis tekib juurde töökohti ja ruumipinda tegevuse laiendamiseks.

4. märtsil 2015 avati Miinisadamas vahipataljoni uus kasarmu, kus hakkab elama 340 ajateenijat.

Kasarmu avasid vahipataljoni ülem kolonelleitnant Kaido Sirman (vasakul), kaitseminister Sven Mikser ja kaitseväge juhataja kindralleitnant Riho Terras.

Kaitseväe küberharjutusväljak

Küberjulgeolek on kõige kiiremini arenev julgeoleku-ala, mis on seotud pea kõigi meie riigi ja ühiskonna-elu valdkondadega. Eesti jaoks on väga oluline pida-da sammu arengutega selles vallas ja seetõttu alga-tati 2011. aasta juunis Eesti kaitseväe küberharjutus-väljaku (*Cyber Range*, varasem küberlabor, nüüdne küberharjutusväljak) projekt. Eesti küberharjutus-väljaku eesmärk on arendada, luua ja tagada kü-berkaitsealased võimekused, mis toetavad Eesti kü-berjulgeoleku arengut ja tagavad võime toetada nii Eesti kui ka rahvusvahelisi õppusi, koolitusi ning teisi küberkaitsealaseid projekte.

Mida küberharjutusväljak endast kujutab?

Tegu on riist- ja tarkvaralise kooslusega, millele an-navad hinge seda kasutavad inimesed. Sisuliselt on tegu virtuaalse lasketiiru või harjutuspolügooniga, kus saab kogu maastikku vastavalt oma soovile ku-jundada ja ümber korraldada ning kus laskemoo-naks on nullid ja ühed ning relvadeks programmid ja ka muud vajalikud oskused. See on virtuaalne keskkond, mis võimaldab ehitada ja simuleerida info- ja telekommunikatsioonisüsteeme koos vajali-ke võrguühendustega ning kus saab katsetada, har-jutada või läbi mängida olukordi, mida ei ole mõist-lik läbi mängida päris võrkudes.

Nii nagu ei harjutata laskmist elavsihtmärkide pihta linnatänavatel, ei harjutata ka küberlahingut võrgus, millest otseselt sõltub riigi ja selle asutuste igapäevane toimimine.

Eestis on küberharjutusväljak ühtlasi ka kogu-kond ettevõtetest, organisatsioonidest ja inimestest, kes tegelevad küberkaitsega ning tahavad kaitsta Eesti e-eluviisi. Et küberruumis riigipiire pole, tun-neme üha suurenevat vajadust tihedama rahvus-vahelise koostöö järele. Vähem oluline ei ole aga ka Eesti kui küberteadliku riigi maine küsimus ja

UKO VALTENBERG

kapten

staabi- ja sidepataljoni

S2K küberlabori ülem

on hea meel tõdeda, et oleme jätkuvalt küberturbe valdkonnas eestvedaja. Eesti maine järjepidevaks hoidmiseks ning parandamiseks tuleb valida selged fookused ning ühtlustada sõnumid, kuna kõikidesse koostöövormidesse kaasumiseks Eestil ressursse pole. Praegu on üks selline fookus Eesti kaitseväe küberharjutusväljak, mille toel on edukalt ellu vii-dud mitu rahvusvahelist küberkaitse õppust.

Küberkaitse on saanud osaks NATO ja ELi poliitikast ning nende lähenemisest õppustele ja rahvusvahelisele koostööle. Märkimisväärselt on kasvanud riikide huvi Eesti küberturbe korraldamise vastu, sõlmitud või väljatöötamisel on riikidevahe-lised koostöökokkulepped küberjulgeoleku vallas.

Eesti kaitseväe küberharjutusväljaku osalus on rahvusvaheliste õppuste ja riigisiseste koolituspro-jektide toetamisel olnud edukas, mistõttu on suure-nemas huvi küberharjutusväljaku vastu ning nõud-lus harjutuste ja koolituste läbiviimise toetamisel nii rahvusvahelisel kui ka riiklikul tasandil.

Küberharjutusväljaku kasutus

Rahvusvaheliste küberõppuste toetamine – käesoleval ajal on kaitseväe küberharjutusväljaku peamine ra-kendus kahe rahvusvahelise küberõppuse toetamine õppuste tehnilise keskkonnaga – NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCD COE) õp-

pus Locked Shields (LS) ja NATO küberõppus Cyber Coalition (CC). Mõlemad õppused on selgelt kübersuunitlusega, õppuste planeerimisel kasutatakse laborit ca 4 kuu vältel 20% koormusega ja õppuste läbi viimisel ca 1 kuu vältel 100% koormusega.

Kursused – CCDCOE tehnilised kursused viiakse praegu läbi taristul, millel vanust rohkem kui viis aastat ning mida ei ole otstarbekas uuendada. Lähiajal muutub otstarbekaks kursuste üleviimine küberharjutusväljaku keskkonda. Tallinna tehnikaülikooli (TTÜ) õppeaine „Infosüsteemide häkkimised ja kaitse“ praktiline osa viiakse läbi küberharjutusväljaku taristul alates 2013. aasta sügisest. Lisaks on peetud läbirääkimisi infotehnoloogia kolledžiga e-õppe platvormi juurutamiseks küberharjutusväljaku taristus.

Tarkvara arendus ja testimine – selle valdkonna tegevus toimub üldjuhul produktsioonikeskkonnast eraldiseisvas keskkonnas, mis eeldab eraldi riist- ja tarkvara. Nii valitsemisala kui ka muude riigiasutuste jaoks võib küberharjutusväljak olla testkeskkond. Küberharjutusväljaku taristus on võimalik laiaulatuslikult tarkvara testida, simuleerides nii erinevate kasutajate kui ka seadmete käitumist. Lisaks tarkvara testimisele on võimalik küberharjutusväljaku komponentide abil testida ka riistvara (peamiselt koormustestid).

Küberharjutusväljaku eesmärk

Lisaks õppustele CC ja LS on NATOl mitu tehnoloogilise koosvõime õppust, mille üks osa küberkaitse juba on, näiteks Coalition Warrior Interoperability eXploration, eXperimentation and eXamination eXercise (CWIX), Cyber Endeavour, milles aga ei ole seni kasutatud küberharjutusväljakut. Lisaks traditsioonilised õppused, milles on seni väike küberkomponent, näiteks Steadfast Jazz. Küberharjutusväljaku kasutamine kõigil nendel õppustel on NATO üks peamine küberkaitsealane eesmärk.

Lisaks koostööle NATO suunal on praegu üks küberharjutusväljaku töösuund Euroopa Kaitseagentuur (EDA), mis kaasab ka mitte-NATO riike, näiteks Austriat. Euroopa Liidus on mitu organisatsiooni, kes tegelevad küberalase väljaõppega ning

kelle profiili sobiks ka küberharjutusväljaku kasutamine, näiteks European Network and Information Security Agency (ENISA), kes korraldab õppust Cyber Europe. Samuti võib küberharjutusväljak leida rakendust bilateraalsete koostöövormide näol riikidega, kellega Eestil on tihedamad suhted, näiteks Soome, kellega tehakse kaudselt koostööd alates 2013. aastast läbi CCD COE harjutuse LS.

Riigisiselt ei ole küberharjutusväljakut seni õppustel kasutatud, peamiselt just piiratud tööjõu tõttu, kuna õppuse stsenaariumite ettevalmistus küberharjutusväljakul on mahukas töö, mida tuleks teha oma põhitöö kõrvalt ning mille puhul on käärideks vaba ja pädeva personali olemasolu (sõnadekombinatsioon nagu vaba ja pädev IT-personal ühes lauses on Eesti mõistes võimatu). Peamine võimalus siinkohal on olemasolevate õppuse taristute mitmekordne ärakasutamine, näiteks LS ja CC kohandatud stsenaariumite läbimängimine Eesti ametkondadega. Ainult Eestile suunatud õppuste jaoks on ressursi parimal juhul ühe õppuse korraldamiseks paari aasta jooksul ning ka see eeldaks mitme asutuse ja organisatsiooni tihedat koostööd (kaitsevägi, Kaitseväe Liidu küberkaitse üksus, riigi infosüsteemi amet jne).

Lisaks ametkondade treenimisele on oluline osa ka akadeemilisel IT- ja küberalasel väljaõppel, mida praegu viiakse peamiselt läbi Tallinna tehnikaülikoolis, Tartu Ülikoolis ja CCD COE-s. Senised interaktiivsed õppeained on toimunud CCD COEs, juba moraalselt vananenud serveripargil või TTÜ vastavates keskkondades. Praeguseks on plaani võetud esimeste õppekeskkondade üle toomine kaitseväge küberharjutusväljaksusse, tulevikus võib taoliste õppekavade arv suurened (riikliku küberjulgeoleku strateegia kavandi järgi lisandub seitse tehnilist õppekava). ENISA on loodud mitu ekspertide õppeharjutust, mida võiks potentsiaalselt küberharjutusväljakul läbi viia. Lisaks eeltoodule võib küberharjutusväljakut kasutada ka lihtsa test- ja simulatsioonikeskkonnana läbitungimistestide (*penetration testing*), koormustestide jms läbiviimiseks.

Peale ametkondadevahelise koostöö on tegu ka platvormiga, mis edendab avaliku ja erasektori vahelist küberkaitsealast koostööd. Küberharjutusväljak koondab enda ümber ettevõtteid, organisatsioone ja inimesi, kes tegelevad küberkaitsega ja tahavad kaitsta Eestit. Kokkuvõtlikult võiks öelda, et

Juunis toimus Tallinnas kõrgetasemeline küberkonflikti konverents Cycon 2014 enam kui 450 kübereksperdi osavõtul.

Eestis on küberharjutusväljak ühtlasi ka kogukond ettevõtetest, organisatsioonidest ja inimestest, kes tegelevad küberkaitsega ning tahavad kaitsta Eesti e-eluviisi.

Küberharjutusväljaku saavutused

2012

- Küberharjutusväljak tegevuseks valmis
- Analüüs kaitseministeeriumile NATO küberkaitse õppuse Cyber Coalition toomiseks Eestisse

2013

- NATO CCD COE õppus Locked Shields
- NATO õppus Cyber Coalition
- Osalemine EDA küberharjutusväljaku projektis
- Keskkond TTÜ küberkaitse magistrantide praktiliseks harjutamiseks

2014

- NATO CCD COE õppus Locked Shields
- NATO õppus Cyber Coalition
- Keskkond TTÜ küberkaitse magistrantide praktiliseks harjutamiseks
- Koostöölepe NATOga (Eesti küberharjutusväljaku baasil ehitatakse NATO küberharjutusväljak)
- Koostöölepped erinevate riikidega

2015

- Projekt küberolümpia kõrgkoolidele koostöös TTÜ, ITK ja erasektoriga
- Koostöö NATOga jätkub
- Koostöö EDA küberharjutusväljaku projekti raames jätkub
- NATO CCD COE õppus Locked Shields
- NATO õppus Cyber Coalition
- Keskkond TTÜ küberkaitse magistrantide praktiliseks harjutamiseks
- CCD COE koolituskeskkondade üle toomine kaitseväge küberharjutusväljakesse

RIKKALIKKU KAUBAVALIKUT SAAD NAUTIDA VAID VABAL MAAL

IGAÜKS SAAB TOETADA VABADUSE TAGAMIST

- Meie reservväelased on tugevaimad siis, kui
- perekond toetab õppustel osalemist
 - tööandjad teevad töölt ära olemise lihtsaks
 - õppejõud aitavad kompromisside leidmisel
 - sõbrad aitavad vajadusel argiasjadega
 - vanad teenistuskasulased hoiavad ühendust
 - ühiskond mõistab, et reservväelased tagavad meie vabaduse

SIIL
Ombudsman

www.facebook.com/vi2015

RESERVVÄELASED ON SELLE VABADUSE ALUSTALA

Õppuse Siil teavituskampaania kasutab uusi võimalusi

Õppus Siil koondab 2015. aasta maikuus Kirde- ja Põhja-Eesti metsadesse üle 13 000 reservväelase, aja-teenija, kaitseväelase ja kaitseliitlase. Tegu on nii Eesti kui ka Baltimaade suurima õppusega, millel osalejatest ligemale poole moodustavad reservväelased.

Ligi 7000 reservväelase kaasamine tähendab, et õppus puudutab arvestatavat osa Eesti ettevõtetest, pere- ja sõpruskondadest. Seetõttu tuleb tavapärasest suuremal hulgal tööandjatel õppuse ajaks pisut töökorraldust muuta, perekonnad peavad arvestama ühe liikme kuni 12päevase kodust ära olemisega ja üliõpilastel tuleb kevadine õpingukava ning eksamid viia vastavusse õppekogunemisel käimisega.

Et see kõik toimuks sujuvalt ja tõrgeteta, on oluline korraldada kevadisele õppusele pikalt eelnev ja avalikkust informeeriv teavitus, mis viiks sõnumi Siilist üle Eesti laiali. Kaitseväe teavituskampaania eesmärk on, et iga Siiliga nii otseselt kui ka kaudselt kokku puutuv inimene oleks õppusest teadlik ning saaks sellega juba eelnevalt arvestada.

Traditsioonid ja uudsus käsikäes

Siilile eelnev kampaania on ajaliselt jaotatud kaheks – esimene etapp keskendus 2014. aasta teisele poolele, teine faas käivitub aga 2015. aasta märtsis-aprillis, vahetult õppuse eel.

Sihtrühmade järgi jaguneb kampaania aga kolmeks: reservväelastele, nende lähedastele (elukaaslased, sõbrad) ja laiemale avalikkusele suunatud info. Seetõttu võiks iga eestlane leida Siili kampaaniast endale midagi olulist.

Kuna õppusele kutsutavad reservväelased ja nende lähikond on valdavalt noored inimesed, on kampaania orienteeritud suuresti kanalitele, kust noored infot saavad. Seetõttu on lisaks traditsioonilisele alalehele kaitseväe oma kodulehel (www.mil.ee/siil)

TRAAVI KAROTAMM
nooremleitnant
kaitseväe peastaabi
strateegilise kommuni-
katsiooni osakond

ee/siil) loodud ka õppuse Siil leheküljel Vikipeedias ja arendatud Siili kohalolu ka Facebookis (www.facebook.com/siil2015).

Lisaks veebipõhistele lähenemistele näidati novembris 2014 Eesti suuremates kinodes filmide ees kahte reklaamklippi, mis tutvustasid õppusega kaasnevaid hüvesid. Üks neist tõi esile looduses viibimisest tingitud rahuliku ja tervistava õhkkonna, mida igapäevaselt rakkes ja argistressis olev inimene hädasti vajab; teine aga esitles igavat ja rutiinset elu elavale inimesele võimalust leida Siililt pisut vürtsi. Klippide filmimisel kasutasime nii praeguseid reservväelasi kui ka Siili järel ajateenistuse lõpetavaid sõdureid, kellest seejärel saavad reservväelased.

Siili kampaania keskendub sisu osas kahele olulisele teemale: miks on õppekogunemisel osalemine oluline ja miks on üldse vaja vaba Eestit.

Teadmist õppusel osalemise olulisusest on vaja just reservväelastele ja nende lähedastele. Et teha seda tavapärasest pisut erinevalt ja tähelepandeva- malt ning jõuda rohkemate inimesteni, on reklaamide kuvandiks valitud lihtne ja nooruslik, kohati ka humoorikas lähenemine. Kui Facebookis levitavad plakatid toetuvad eeskätt just sõdurite relvavendlustele, nende olulisusele lähedaste kaitsel ja naissoo poolt OMA reservväelase üle uhkuse tundmisele, siis filmist „Malev“ tuttavad lõigud rõhutasid riigikaitse vajalikkust läbi humoorikate, samas tõetera omavate olukordade.

Siili kampaania Tallinna lennujaamas.

See kaitseväge jaoks uudne ja ebatraditsiooniline lähenemine, kus õppuse teavituskampanias kasutati tuttavaid löike populaarsest filmist, neid ka kohati uuendades, tõestas veenvalt, et ka huumori abil saab edukalt riigikaitsest mõttelaadi levitada. Näiteks viiest „Maleva“ baasil tehtud klipist esimene jõudis rohkem kui 120 000 inimeseni ja lähtuvalt kommentaaridest sai väga sooja vastuvõtu osaliseks.

Kampaania teine vaatenurk, mis keskendub vabal maal elamisest tulenevatele võimalustele, toob esile need hüved, mida saame iga päev nautida vaid tänu Eesti vabadusele. Näiteks Tallinna lennujaamas on kuni 2015. aasta maikuuni eksponeeritud laiguline Mercedes-Benz GD, mille juures asuv reklaam rõhutab vabalt reisimise võimalust. Sama infot levitavad ka Tallinna sadama terminalides paiknevad ekraanid. 31. oktoobril 2014 ilmunud Postimehe ja Eesti Päevalehe esikaaned teavitasid lugejaid praegusest vabast (tsenseerimata) ajakirjandusest, kaubanduskeskuste ekraanid esitlesid

võimalust soetada importkaupu ning ETK (Eesti tarbijate kooperatiiv) keti poodides olevad plakatid viitasid rikkalikule kaubavalikule, mida saame nautida vaid tänu Eesti vabadusele. Tegu on hüvedega, mida peetakse tihti iseenesestmõistetavaks ja mille olemasolu esmalt ei seostata riigi vabadusega. Kui aga pisut mõelda, siis suudab ehk igaüks leida veel hüvesid, mida näiteks paarikümne aasta eest nautida ei olnud võimalik.

Lisaks mainitule ilmus 31. oktoobril Postimehe vahel õppusele Siil keskendunud Riigikaitse erileht ja erinevate raadiojaamade vahendusel tutvustasid kaitseväge esindajad eelseisvat suurt õppust. Samuti toetas kampaaniat zooloog Aleksei Turovski, kes tutvustas video tarbeks siili kui loomaliiki ja eelkõige tema kaitsemehhanisme. Siilita ei möödunud ka jõuluõhtu, kuna nii Kanal 2 kui ka TV3 ekraanidel jooksid õppuse jõulureklaamid. Seega, juba pool aastat enne õppust oli Siil jõudnud Eesti suurematesse meediakanalitesse ja nende kaudu paljude Eesti inimesteni.

Teeme hästi suure siili,

„Maleva“ baasil tehtud reklaamklipid said väga sooja vastuvõtu osaliseks.

Iga okas loeb!

Suurele õppusele Siil eelnev kampaania ei ole kindlasti eraldiseisev lahing, millega loodetakse võita kogu sõda. Reklaamikampaaniaga saab inimesi küll teavitada ja neis ka huvi äratada, aga riigikaitse efektiivsuse ning reservväelaste motivatsiooni loob ikkagi tervikpilt, mis koosneb isiklikust ajateenistuse kogemusest, õppekogunemise kuvandist, sõprade kogemustest ning soovist ja ka tunnetatavast vajadusest kaitsta riiki. Kõik kaitsevälased, kes ajateenijate ja reservväelastega kas otse või kaudselt (läbi oma otsuste) kokku puutuvad, osalevad reservväelaste motiveerimisprotsessis ja neist sõltub palju. Kui õppuse reklaamlause „Iga okas loeb“ viitab eelkõige iga reservväelase kohalolu olulisusele, siis kaitsevälaste osas märgib see meie kõigi panust organisatsiooni kuvandiloomesse. Seetõttu on oluline, et reservväelase iga kokkupuude kaitseväega oleks positiivne ja suurendaks seeläbi motivatsiooni ka

edaspidiseks jätkuvaks koostööks ning vajadusel sirge seljaga relva haaramiseks.

Tsitaat ühest meie reklaamklipist ütleb: „Kui tahad sügisel redist närida, pead seemne kevadel mulda panema. Lihtne!“

Praegu pole hilja seemet mulda panna – kaitsetahet saab kasvatada igal aastaajal.

Uus kvaliteet

Eesti taastusravisüsteemis

2. juulil 2014 avati Ida-Tallinna keskhaigla taastusravikliinikus amputatsioonijärgse taastusravi keskus, kus uusima meditsiinitehnika ja -teabe toel ravitakse nii välismissioonidel vigastada saanud Eesti kaitseväelasi kui ka vastavat abi vajavaid tsiviilisikud.

Osalemine hulga aastate vältel sõjalisel missioonil Afganistanis tõi inimkaotusi ja haavata said kõikide koalitsioonipartnerite sõdurid, sealhulgas ka Eesti omad. 2005. aastast alates kasvas märgatavalt Afganistanis langenud liitlasriikide võitlejate arv, jõudes 2010. aastal 711 langenuni (joonis 1), millest umbes poole (368 hukkunut) põhjustasid IEDde (*improvvised explosive device* – improviseeritud lõhkekeha) plahvatused. Valdavalt pinnasesse paigaldatud IEDde plahvatused põhjustavad üldjuhul jalavigastusi, halvemal juhul amputatsioone, tihti saavad viga ka muud kehaosad. Samal, kõige ohvriterohkemal 2010. aastal olid Ameerika Ühendriikide 5246 haavatust 3366 IED tekitatud. Nii suurt mõju pole improviseeritud lõhkekehadel varasemates relvakonfliktides olnud.

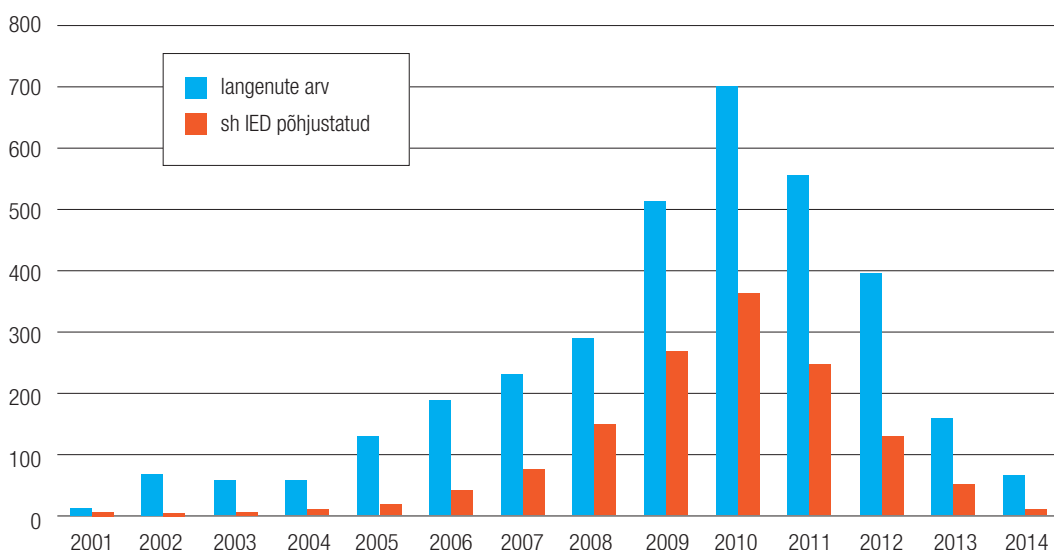
Eesti kaitseväge kaotas Afganistani missiooni vältel 9 võitlejat langenutena, 203 sai vigastada, neist 37 vigastused on püsivad. Püsiva vigastusega kaitse-

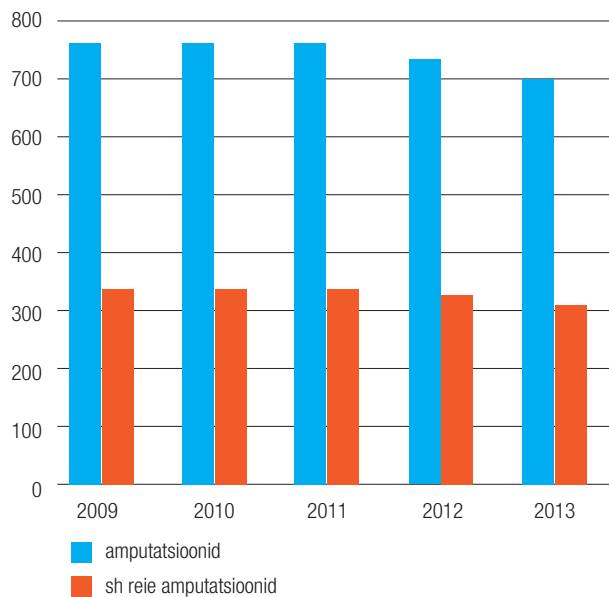
ANDRES SIPLANE
kaitseministeeriumi
kaitseväeteenistuse
osakonna nõunik

väelastest kümnel on amputeeritud üks või mõlemad jalad ning enamike põhjus on IEDd.

Ohvrite arvu kasv tabas kõiki liitlasriike enam-vähem võrdselt ning see ajendas koalitsioonipartnereid otsima uusi lahendusi amputatsioonijärgse taastusravi efektiivsemaks muutmiseks, sealhulgas ka proteeside valmistamiseks. Eestis hakkasid selle teemaga tegelema kaitseväge peastaabi (KVPS) meditsiiniteenistus, USA saatkond ja Ida-Tallinna keskhaigla (ITK). Eelnevalt oli ITK sõlminud KVPSiga koostöölepe, milles lepiti kokku arstlike teenuste osutamine erialade lõikes, sh taastusravi teenus ning selle arendamine vajaduspõhiseks.

Joonis 1. Koalitsioonivägede langemise arv Afganistanis 2001–2014.

Joonis 2. Alajäsemete amputatsioonid Eestis aastatel 2009–2013.

Amputatsioonide statistika Eestis

Eestis toimub aastas keskmiselt 700 jalgade amputatsiooni (joonis 2). See number hõlmab kogu spektrit, sealhulgas hüppeliigeseid, labajalgu, põlvi, sääri ja reisi. Tsiviilsektoris on amputatsioonide põhjus peamiselt verevarustuse probleemid ja traumad, kusjuures esimeste osakaal on pisut suurem kui teistel. Marginaalne osa amputatsioonidest leiab aset ka kasvajate ja infektsioonide tõttu. Militaaramputatsoonid on üldjuhul traumadest põhjustatud.

Amputeerimine ja amputatsioonijärgne taastusravi ning proteesivalmistamine olid meil seni üsna eraldiseisvad ja aeganõudvad ettevõtmised. Tõsi küll, mõnel proteesifirmal on esindused haiglates ning lõunaestlased kiitsid taastusravi võimalusi Elvas...

Militaarlahenduse ületamine tsiviilsektorisse

On tõsiasi, et mida rutem taastusravi ja rehabilitatsiooniga alustatakse, seda kiiremini patsient ise seisvub. Teistpidi öeldult – mida kauem taastusravi venib, seda kulukamaks ja raskemaks läheb inimese esialgse tervises seisundi taastamine. Rääkimata juba patsiendi inimväärse kohtlemise vajadusest, mille

aga ülearune järjekordades ootamine ning teenuste mahuga kokkuhoidmine kahtlemata välistavad.

Eesti kaitseväge (ja loomulikult ka teiste NATO partnerite) jaoks oli oluline leida lahendus haavatutele traumajärgselt kiire ning intensiivse ravi, taastusravi ja rehabilitatsiooni tagamiseks. Suurtel riikidel on üldjuhul olemas militaarhaiglad ning võimekus kõiki erinevaid taastusravi- ja rehabilitatsiooniteenuseid osutada, Afganistanis juhtunu sundis neid juba olemasolevaid teenuseid lihtsalt suuremas mahus tagama (suurendama vastuvõtmise võimekust, palkama täiendavalt personali jne). Väiksemad riigid (nagu Eesti) pidid aga esialgu toetuma liitlaste abile ning samal ajal otsima oma võimalustele sobivaid lahendusi.

Lisaks kiirele ja kontsentreeritud reageerimisele on teine militaaramputatsoonide kohtlemise mõõde see, et patsiendil on multivigastatud ja paralleelselt ühe kehaosa taastusravile tuleb tegeleda ka mõne teise kehaosa aktiivraviga. Seega peab olema kõikide meditsiiniliste erialade kompetents haavatute jaoks iga päev kättesaadav.

Kaitseväge ja Ida-Tallinna keskhaigla koostöö

2009. aastal asuti kolmepoolselt (KVPS meditsiiniteenistus, USA saatkond ja ITK) välja töötama Eestile sobivat lahendust. Eeskuju oli Suurbritannia Headley Courti sõjaväeline taastusravikeskus, kus toimuvad amputatsioonijärgselt erinevad teraapiad, taastusravi, rehabilitatsioon ja proteesiehitus, samuti hoolitsetakse ka hingehoiu, sotsiaaltöö ja psühholoogia eest. Kuna Eesti haavatute arv on väike, planeeriti kohe ka tsiviilpatsientide teenindamist ning just see asjaolu võimaldas USA poolel Humanitarian Assistance Projecti kaudu keskust toetada.

Keskuse ehitust ja sisustust rahastasid sotsiaalministeerium, kaitseministeerium ja USA saatkond. 2012. aastal valmis keskuse ehitusprojekt. 2013. aasta veebruaris viidi läbi hange ning sama aasta juulis alustas hanke võitja OÜ Kaamos ehitamisega. Samaaegselt õppisid USAs Walter Reedi haiglas reie- ja sääreproteeside valmistamist kaks proteesimeistrit, kellest üks oli Afganistanis haavata saanud võitleja seersant Madis Põri.

Gravitatsioonita jalutuslint hangiti 2014. aasta veteranipäeva raames sinilillekampaania abil kogutud raha eest.

2. juulil 2014 avatud amputatsioonijärgse taastusravi keskuses on invanõuetele vastav kompressioonirõhul töötav jõusaal, igapäevase elu harjutamise keskkond, gravitatsioonita jalutuslint, külma-kompressioonravi ning proteesivalmistamise seadmed. Väärub märkimist, et gravitatsioonita jalutuslint (*anti-gravity treadmill*) on ostetud 2014. aasta veteranipäeva raames sinilillekampaania kaudu kogutud raha abil. Praeguseks on keskuses tööl arstid, õed, tegevusterapeut, füsioterapeudid ja proteesimeistrid. Patsiendid on tee keskusesse juba leidnud, sealhulgas ka haavatud kaitseväelased ning esimesed proteesidki juba valminud.

Amputatsioonijärgse taastusravi keskus on siinse regiooni moodsaim ning meie kogemuse vastu tunnevad huvi paljud lähemad ja kaugemad naabrid. Ukraina konflikti haavatute seas on amputatsioonipatsiente sadades ning muude murede seas vajavad nemad ka selles osas abi. Lähiajal on keskusel plaanis liituda erinevate rahvusvaheliste teadusvõrgustikega ning alustada ka välismaiste militaarja tsiviilpatsientide teenendamist. Aktuaalne on ka käeproteside valmistamise võimekuse muretsemine.

Infotahvel amputatsioonijärgse taastusravi keskuse seinal.

Afganistani missioonisõdurid

maalidel

2013. aasta sügisel käis Afganistanis Camp Bastionis teenivate kaitseväelaste juures inspiratsiooni kogumas kunstnik Maarit Murka. 2014. aasta veteranipäevaks valmis kaheksa Eesti sõdureid Afganistanis kujutavat maali.

Miks sa seda üldse tegid ja selle projekti vastu võtsid?

Olen kunstnik ja ma ei saa vati sees elada. Mul on vaja äärmuslikke kogemusi või selliseid raputusi, mis emotsioonid tööle panevad. Väga keeruline on tavaelus midagi sellist leida. See ei tööta nii, et lugesin emotsionaalset või sõjast kirjutatud raamatut ja siis olen nii raputatud, et hakkam midagi looma. Oma mugavustsoonis muutud välise suhtes tui-maks, elad oma mullis.

Seepärast võtsingi selle projekti vastu, et enast raputada. Ma pole ju sõjaväelane ega tee seda tööd, mida sõdurid, kuid Afganistanis käik oli kõige lähem punkt, kuhu mul oli võimalik minna.

Millist raputust sa sealt ootasid?

Ei osanud midagi oodata, üsna *tabula rasa*. Ma ei teadnud, kuhu lähen või mis ootab ees, mida kaasa võtan või mida täpsemalt kohapeal teen. Üritasin Camp Bastioni guugeldada, aga see koht ju kaardi peal ei kajastu. Ma ei saanud eeldada, et lähen sinna nagu lõbustusparki ja minuga tegeldakse. Andsin endale aru, et kõigil on oma tööd ja tegemised. Võtsin hästi palju kladesid kaasa, et siis võin kusagil nurga peal istuda ja omaette toimetada ning igav mul ei hakka. Kui infot on vähe või tilgub seda üksikutest allikatest, püüad ridade vahelt lugeda ja pilti kokku panna. Hakkad ka ise mõtlema, et mis seal siis ikkagi on ja kui ohtlik ja nii edasi. Kuid tegelikult sa ei tea seda, lõpuni ei tea.

Kas tegid selleks reisiks palju eeltööd?

Mitte liiga palju – paari Helmandis varem käinuga pisut rääkisin. Üks sõber tegi ilmselt nalja, kui

ARVO JÕESALU

kapten

kaitseväe peastaabi

strateegilise kommuni-

katsiooni osakond

ütles, et kindlasti pean auastmed ja nende hierarhia ära õppima. Üritasin – palusin oma tuttavalt sõjaväelastel teha kiirloengu, samuti guugeldasin, aga ega täpselt meelde jäänud küll. Mõistan, et mida rohkem triipe, seda olulisem ja mida enam kulinaid küljes, seda tähtsam. Tore on, kui tead, võib-olla saad ka mingitest asjadest paremini aru, aga tagantjärele mõeldes ei olnudki mul seda vaja.

Mida tundsid enne minekut? Kas pelgasid või võtsid seda uue ja põneva katsumuse või millegi muuna?

Pelgasin küll, aga ma isegi ei tea, mida kartsin. Mõtlesin, et kui midagi peaks juhtuma, siis sellega seoses oleks eelnevalt nii palju asju vaja olnud teha. Samas on nii, et telliskiviga pähe saamiseks ei pea üldse kaugele või mujale minema. Vahet pole, sa ei tea ju kunagi ette. Tegelikult on mul alati hirm, kui reisile lähen. Iga kord, kui pean kusagile minema hakkama, ei taha ma kuidagi minna. Mõtteis ja emotsionaalselt tahaks minna, aga keha nagu ei taha. Hiljem olen muidugi hästi rõõmus, et ikkagi läksin. Minekukihk on ikka tugevam, kui mõistuse konstrueeritud manitsus mõnusast kodus olemisest. Minus on miski, mis ei lase rahulikult istuda ja liiga mugavaks muutuda. Sageli nõustun kiiresti, et kahtlema ei hakkaks, ning alles hiljem vaatan, mis saab. Usun, et lõpuks satuvad kõik asjad kokku, nii nagu peavad sattuma.

Afganistani projektiga oli sama lugu. Andsin oma nõusoleku peaaegu kohe. Ilmselt oli mul sel

Kunstnik Maarit Murka ja kaitseväe juhataja kindralleitnant Riho Terras veteranidele pühendatud näituse «Operatsioon» avamisel Eesti Sõjamuuseumis 21. aprillil 2014.

hetkel ka vaimselt madalseis ja vajasin uut emotsiooni ja raputust.

Kas said selle raputuse?

Sain sealt hästi palju energiat. See on lihtsalt niivõrd erinev maailm võrreldes sellega, millega harjunud olen või mida seni kogenud. Olen üliüli-rahul, et seal käisin. Ma küll ei käinudki seal laagrist väljas, kuid juba ka see elu oli nii erinev minu igapäevasest tegevusest. Ma pole ju sõjaväes käinud, isegi mu vend pole käinud.

Millest sa selle energia ammutasid või mis oli see, mida endaga sealt kaasa töid?

Mugavustsoonist välja minek ja olukorraga kohanemine mõjub alati väga hästi – sa ei tea ju, kus maandud või kus oled. Ma võin olla ka väga mugav, sõltuvalt sellest, kuhu lähen ja mida teen. Lähen näiteks kusagile reisile ja vingun seal, et mulle ikka nii ei meeldi, et siin ei ole üldse mugav voodi ja ma

tahan tuba vahetada. Olengi seda keset ööd mingis hotellis teinud ja seejärel tunni aja pärast tagasi vahetanud, sest see polnud ikka nii hea kui esimene tuba.

Eks ma vingun ka, aga teatud piirini, sest mingites olukordades lihtsalt tegutsed ega kräunu iga asja peale. Tuleb vaadata, kus ja millises olukorras oled ning vastavalt sellele tegutseda. Seda nii, et kellegi jalgu ei jääks.

Eestis olen harjunud kella vaatama telefonilt või autost või kust iganes. Samuti ei sure keegi ära, kui mõne minuti hilinen. Kunstniku puhul on väike hiline mine lubatud. Afganistanis käies ja sõjaväega suheldes oli aga täpsus oluline ning ma üritasingi kokku lepitud aegadest kinni pidada. Otsin endale seetõttu isegi kella.

Kas sul oli seal raske või kerge olla?

Mul oli hästi kerge. Mulle jäävad lõhnad meelde, see on nii kummaline, aga mingid kohad seos-

tuvad minu jaoks mingite lõhnakombinatsioonide ja muusikaga. Olme või muu taoline polegi minu jaoks reisel nii oluline, aga lõhnad on. Igatsen aeg-ajalt Aasia reise lõhnu ja üks sellest buketist meenutab ka Afganistanis kogetut. Lõhnad kombineeruvad muusikaga. Tavaliselt kujuneb mul mingi kindel bänd või muusika, mida erinevates olukordades kuulan. Hiljem, kui tunnen sarnast lõhna või kuulen tuttavat muusikat, siis meenutavad need konkreetset reisi või kogemusest.

Mida sa Afganistani projekti juurde kuulasid?

Ultima Thulet. Varem ma seda eriti tihti ei kuulanud, aga seal sobis see kuidagi väga hästi.

Kas seal oli ka mingi lõhn, millest vahel puudust tunned või millega sul meenub mõni emotsioon?

Selline hästi kuiv, tolmune ja kuum, ma ei tea, kuidas seda kirjeldada.

Mida sa enda jaoks Afganistanist õppisid?

See on kirjeldamatu. Aga ma vaatan nüüd kindlasti teistmoodi riigikaitsele ja kaitsevæele, ma mõistan neid nüüd teisiti. Varem ikka mõtlesin, et miks poisid peavad sõjaväkke minema. See oli selline Vene ajast jäänud piinaperiood, et miks, miks, miks. Nüüd aga mõtlen küll, et saadaks oma poja sõjaväkke, et jumala lahe, ta saab seal ju igasugu huvitavaid asju teha ja õpib ka midagi. Samuti mõistsin, et kaitsevæe ja tema tegemiste kajastused on väga erinevad ja subjektiivsed ning olenevad suuresti kajastajast. Näiteks erinevad filmid kajastavad autori visiooni, mis oleneb sellest, kellega ta kokku puutus ja milline impulss ajendas teda oma mõtteid ja teemat arendama.

Samas maalitakse meedias sageli pilt, et kui masendav seal ikka on ja kuidas sõdurid Afganistanis olla ei taha ning käivad seal ainult suure palga pärast. Minu kogemus näitas, et sõdurid tahtsid seal olla ja olid Afganistani teenima läinud vabatahtli-

kult. Ilmselt mõni ikkagi läheb sinna ka peamiselt raha pärast. Üldiselt jäi mul kaitsevæelastega suheldes väga positiivne mulje: muidugi ei jõudnud ma seal kõigiga rääkida, aga neist, kellega suhtlesin, sain aru, et nad lähevad sõtta ikkagi seetõttu, et kogemust saada. Saan sellest hästi aru. Kui ma oleksin sõjaväelane, siis olen täiesti kindel, et tahaksin missioonile minna. Just kogemuse pärast läheksin. See tundub ainuõige võimalus. Kui oled kunstnik, siis tahaksid ju ikkagi näitusel ka osaleda, mitte niisama stuudios vaid maalida.

Projekti eesmärk oli kaheksa maali teha. Kuidas need maalid sinu jaoks sündisid? Millest inspiratsiooni ammutasid, miks just need pildid?

Oleksin võinud maalida väga lähedaid okas- traadibarjääre, masinaid või detaile, aga see poleks olnud ilmselt päris see, mida koostööprojekt eeldas. Pidin arvestama, mis lugu seeria jutustab. Fotoreal- listina oleksin võinud lihtsalt hulga fotosid läbi töö- tada, teha valiku, ära maalida ja kogu lugu. See aga oleks olnud tunnetuslikult emotsioonitu. Maalimi- se puhul on enda emotsioon väga oluline, seetõttu oligi vaja kohapeal käia. Pildi puhul on tähtis just see, kas sul on seal mingi energia või sul seda ei ole.

Üritasin nendesse maalidesse pikkida asju, millest kohapeal käies kuulsin esimest korda ja mida ma enne ei teadnud. Mul oli varem ikka sel- line ettekujutus, et lahingus kõmmutatatakse ja sul on nähtav vastane, nagu sõjafilmites. Aga ma ei

teadnud, et Afganistanis alati ei ole nähtavat vastast. Võid nagu arvutimängus üksi kusagil seina ääres võtta vastu tähtsaid otsuseid ning ohjata olulisi asju. Seda üritasin ka piltidesse põimida. Et kui tavaline inimene maali vaatab, siis teda sellel miski ei häiri ja tal ei jää sealt ka info saamata, kuid kui maali vaatab keegi, kes teab sealset olukorda, näeb ta seal veel mingeid muid asju ja saab lisainfot.

Ma ei kujuta ühelgi oma maalil otsest vastast, lahingukontakti, kõik ongi abstraktne. Näiteks ühel pildil on miinipildurid laskmas. Esmapilgul näibki, et sellel on lihtsalt realistlikult maalitud sõdurid, kes lasevad midagi. Otsisin just sellist pilti, kus laskmine ei oleks kusagile suunatud ja välja lastud miin läheks nagu tühjusse, õhku.

Pilte valides mõtlesin sellele, et iga maal oleks nagu kaader filmist. Ühel kaadril on rahulikum moment, seejärel tuleb loo edasiarendus, seejärel mingi põnev tegevus ja nii edasi. Kaadrite järjekorda muutes saad erinevaid lugusid. Samuti jutustavad need maalid ka üksi ja iseseisvalt lugu. Tavaliselt on mu pildiseeriad ühe formaadiga, et lugu püsiks kindlalt koos. Neid pilte aga seob igas pildis peituv laiguline motiiv ja see võimaldas mul teha need maalid kõik pisut erineva suurusega. Samuti leidsin töö käigus, et ma ei taha kujutada ühtegi inimest liiga personaalselt. Tahtsin, et maalide seeria jutustaks loo eesti sõdurist Afganistanis ega ole tähtis, kas ta on Veiko, Marko või Peeter.

Kas sa jäid oma töödega rahule?

Jah, olen isegi nagu kade nende peale, kes kunagi need pildid endale saavad. Tahaksin mõnda pilti endale.

Milliseid?

Tahaksin endale viimasena tehtud pilti. Maalil on soomukiluugilt paistvad silmad ja selle pildi tegemise ajal tiksus mul kogu aeg mõte – sotsrealism, sotsrealism. Mulle kohutavalt meeldivad selle peiriöödi tööd. Kunstnikele oli see keeruline aeg, neil oli palju ettekirjutusi teemal kus, mida ja kuidas tohib ning nad püüdsid luua pilte läbi lillede ja millelegi vihjates. Aga mulle sellised „au tööle“ ja „edasi ...“ loosungite moodi asjad meeldivad. Pildid on alati nii positiivsed ning neil on tööline rõõmus, tugev ja hästi toidetud. Ängi ja kõike sarnast on liiga palju,

olen ka ise seda teemat sageli käsitletud. Kõnealust projekti nautisin väga, sest see oli just taolise „Au tööle!“ võtmega. Samuti meeldivad mulle robustsed ja maskuliinsed masinad. Olen alati olnud pigem vormi kui värvi maalija – masinatel on nii mõnusad, kindlad vormid ja see on lahe.

Afganistani teemat ei saa maalida mustvalgelt või monokroomselt, sest kõrbevorm on pruunika-beežika koloriidiga. Ma pole ammu teinud nii värvilisi töid ja see võttis mul küll kümme korda kauem aega, kui ma arvasin, aga see oli nauditav. Samuti nautisin nende maalide detailirohkust. Püüdsin jälgida, et mõne tehnilise asjaga väga mööda ei paneks. Vahel on fotolt raske aru saada, kas seal oli kolm mutrit või mitu täpselt, minu jaoks paistavad need lihtsalt mingid täpikesed. Samuti on tolel maalil nagu maalitud pallaslikumalt, natuke järsemate löökidega.

Väga meeldib mulle miinipilduritega pildi kompa – palju tühjust, avar, lage väli, kus vaid mingid väikesed tegelased toimetavad. Lisaks beež koloriit.

Samuti meeldib mulle maal õhutulejuhiga. Pilt on staatiline ja paigalseisev – näib, et tegu on puhkehelkel mõtiskleva mehega, tegelikult võib naabruses aga lahing toimuda. Sellepärast see pilt mulle meeldib.

Mis nendest maalidest edasi saab?

Loodan, et nad jõuavad kusagile. Oli plaan neid eksponeerida rändnäitusena muuseumites ja väeosades ning lõpuks müüa heategevuslikul oksjonil. Näeksin meelsasti neid pilte ka oma seinal, aga pelgan, et enamik inimesi mitte, sest nad on sageli üsna konservatiivsed, et kuidas sa ikka paned sõda või midagi taolist oma seinale. Nendel maalidel pole ühtegi negatiivsema alatooniga stseeni, seega saavad nad tekitada vaid positiivseid emotsioone. Üldiselt tavainimene aga ei pane diivani kohale sõjateemalisi pilte. Võiks muidugi panna. Mina enda diivani kohale paneks.

Kas sa said mingit tagasisidet pärast töö valmimist oma sõpradelt, tuttavatelt, kolleegidelt? Millised arvamused seal olid?

Paljud kunstiinimesed ei käinud seda näitust vaatamas. Tean, et osasid, näiteks ka ühte ajakirja-

nikku, üllatas, et olen teinud sellised salongilikud, keskmise suurusega, värvilised ja realistlikud maalid, sest inimesed on harjunud mu suurte mustvalgete töödega. Need maalid ei seostu esmapilgul minuga, kuigi seal on kõik mulle omased detailid olemas, nad on lihtsalt värvilised.

Kas kasutate värvi harva?

Ei ole palju kasutanud jah. Kõik oleneb olukorrast ja asjaoludest. Selle töö puhul mul ei tulnud mõttessegi teisiti teha. Teistel juhtudel jälle aga on ruum või ümbrus ise nii värviline, et mustvalge toetab seda kontseptsiooni paremini.

Kas see koostööprojekt kaitseväge ja Sõjamuuseumiga on ka hiljem sind oma tegemistes mõjuta-

nud?

Ikka on mõjutanud. Näiteks viimasel sügisel vaatasin usinasti Kaitseliidu ja kaitseväe veebilehti. Tahaksin kuidagi panustada riigikaitse, aga seni pole veel leidnud endale sobivat võimalust. Ei tea veel täpselt, kuidas saaksin end selle valdkonnaga siduda, aga olen mõelnud, et tahaksin kuidagi panustada oma oskustega ja asjadega. Samuti arvan, et teeksin kaitseväge meeleldi veel koostööd.

Millega praegu tegeled?

Õpin, püüan Balti filmi- ja meediakooli lõpetada. Juunis peaks Vaal galeriis tulema mu järgmine näitus. See on minu n-ö viisaastakuplaani näitus: eelmisest isikunäitusest on viis aastat möödas ja nüüd on aeg teha järgmine. Olen selle peale juba mõelnud, aga täpselt teemat veel ei tea, tean vaid, millises tehnikas ma oma tööd teen. See on kombinatsioon maalist ja pleksiklaasist. Arvatavasti tulevad mul jälle sellised suuremõotmelised installatsioonid. Ma polegi ammu sellist klassikalist maali teinud, selles mõttes oli kaitseväge projekt tore.

Millest sa oma töödeks inspiratsiooni saad?

Erinevatest kogemustest ja asjadest, mida kuulen ja näen nii teatris, kinos kui ka reisidel. Lisaks suhtlemine teiste inimestega, võimalikult erinevatega ja eri valdkondades. Tänapäeva kunst ongi selline, et kombineerid asju, võtad ühest kohast, paigutad teise, muudad järjekorda, ehitad teisiti ja nii edasi. Ideid võib tulla igalt poolt, kas või tordi tegemisest. Muidugi ei liigu ma kogu aeg ringi ega suhtle kõigiga meeletult. Aeg-ajalt on lihtsalt intensiivsem periood, seejärel aga ei suhtle jälle eriti. Kui näitust teen, ei taha ma kedagi näha ega kellegagi suhelda, selleks hetkeks peavad kõik ideed ja mõtted olema juba valmis laagerdunud.

Afganistanis tegin Camp Bastionis eestlaste alal killustikule suure granaadi. See püsis seal umbes nädal aega. Mulle hirmsasti meeldib selliseid asju teha, just kunstiteose sünd ja selle publik. Resultaat mind tihti ei huvitagi, ka enda näituste puhul ei huvita mind detailid, aga mulle meeldib, et kuhugi atmosfääri jääb sellest näitusest, maalist või tööst emotsioon või arvamused.

Mulle meeldis inimeste reaktsioon, kui seda granaati tegin. Nad tegid mulle ettepaneku, et teek-

sin selle kusagile püsivamale kohale – seinale või uksele. Killustikule tehes pole sellel ju mingit mõtet, sest inimesed kõnnivad üle, vihm sajab peale ja see ei jää alles. Paljud ei saanudki aru, mida seal tegin, kuna see oli nii suur ja maa pealt vaadates abstraktsed. Üks sõdur, kes nägi sellest umbes pool aastat hiljem fotot, ütles, et ta ei teadnudki, et seal midagi oli, ta kõndis sealt iga päev üle ega saanud midagi aru. See oli veel eriti lahe. Või kui sellest lendasid üle helikopterid – huvitav, mida piloodid mõtlesid?

Inimeste mõtted ei pruugi minuni jõuda, aga ma ikkagi naudin selliseid aktsioone. Alati ei peagi maailma asju juurde tootma, vaid oluline on teha mingi arvamused või esitada seisukoht. Oluline on emotsioon ja mõtted, mis sellest jäävad. Mulle meeldib väga maalida, aga ma naudin aeg-ajalt ka selliseid ajutisemaid aktsioone. See iseloomustab hästi minu jaoks nüüdisaegset kunsti ning lõhet publiku ja kunsti tegemise vahel. See tundub sageli neile kui teisest maailmast, aga tegelikult see ei ole nii. Arvan, et inimestele jääb nähtud kunstist kuklasse midagi kripeldama ja ta mõtleb selle peale. See ongi minu jaoks tulemus, et ta kordki nähtu üle mõtleb või kodus räägib naisele, et tead, see kunstnik tegi sellise täiesti mõttetu asja. Sellest minu jaoks juba piisab, rohkem ma ei tahagi. Ma ei oota, et näituse külastajad mu nime või näituse teemat mäletaks. Kõigepealt esitan endale mingid küsimused ja mõtlen nende üle, seejärel teen mõtetest lähtudes töö ning seejärel esitab endale küsimusi ja mõtleb publik. Võib-olla alles aastaid hiljem.

Mullune edukas spordiaasta

Kaitseväe spordi viimaste aastate tavapärase edulugu jätkus ka mullu. Parima tippsporditulemuse eest hoolitses kaitseväe spordirühma liikmetest teist aastat järjest kapral Heiki Nabi, kes ainsa Eesti sportlasena võitis olümpiaalal maailmameistrivõistluste (MM) medali. Seekord naasis ta Usbekistanis Taškendis toimunud Kreeka-Rooma maadluse MMilt pronksiga. Pronksmedal tuli ka USAs New Jerseys toimunud sõjaväelaste maailmameistrivõistlustelt.

Granadas toimunud laskmise MMil võitis 300 m harjutuses 60 lasku lamades pronksmedali kapral Anžela Voronova. See harjutus ei kuulu küll olümpiaprogrammi, kuid on laskurite poolt vaieldamatult üks kõrgemalt hinnatud – meenutagem vaid legendaarset Argentina karikat. Eesti naiskond koosseisus Anžela Voronova, Jelena Potaševa (Naiskodukaitse Alutaguse ringkond) ja Ljudmila Kortšagina (Kaitseliidu Tallinna malev) võitis samuti pronksmedali 300 m harjutuses 3 × 20 lasku.

Kapralid Voronova ja Nabi tunnistati ka kaitsevõidude 2014. aasta parimateks sportlasteks. Parimaks võistkonnaks selles arvestuses osutus kaitseliitlastest koosnev orienteerumise naiskond koosseisus Laura Joonas, Kirti Rebane ja Annika Rihma, kes võitsid Austrias Güssingis sõjaväelaste orienteerumise MMil teatekulla. Naiste võistlus (3 × 3,6–3,9 km) oli väga tasavägine ning võidu tõi Eestile viimase vahetuse jooksja Annika Rihma. Vennad Lauri ja Timo Sild koos Sander Vaheriga töid samalt võistluselt meeste teatevõistluses (3 × 6,0–6,4 km) Eestile pronksmedali. Nooremleitnant Lauri Malsroos õhuväest saavutas rattaorienteerumise MMil teatevõistluses kuldmedali.

Eraldi märkimist väärib kapral Peeter Oleski medalikomplekt juunioride EM võistlustel. Kõige kahvatuma medali võitis Peeter olümpia kiirlaskmises ning see tulemus tõstis ta Rio de Janeiro 2016 OM olümpiakandidaatide nimistusse. Kapralid Voronova ja Olesk tunnistati möödunud aastal ka Eesti parimateks laskuriteks.

HEINO MÄRK

major

*kaitseväe peastaabi
väljaõppeosakond*

Möödunud spordiaastal tegi elu parima hooaja maailma pikamaatriatloni eliiti kuuluv Marko Albert triumfeerides Uus-Meremaa Ironmanil, olles selle võistluse esimene Euroopast pärit võitja 14 aasta jooksul. Ka Hawaii Ironmanil ehk täispika triatloni MMil saavutatud 19. koht on kõva tulemus. Kapral Albert, kes tunneb uhkust selle üle, et ta kuulub kaitseväe spordirühma, loodab, et tema tegemised on eeskujuks noortele meestele ja innustavad neid paremas sportlikus vormis kaitsevärke astuma.

Meeldiva elamuse pakkus kümnevõistleja kapral Mikk Pahapill, kes küll trauma tõttu Zürichi EMist eemale jäi, kuid hiljem vigastusest paranenuna suutis võita maineka MK-etapi võistluse Prantsusmaal Talences 8077 punktiga.

Mitmekülgisusega paistis silma Amsterdami MMil 5. koha saanud Eesti paarisauerulise neljapaadi eessõudja Kaspar Taimsoo, kes 18. augustil Järva kandis kiikingu lahtistel meistrivõistlustel püstitas uue Guinnessi rekordi, kiikudes üle võlli 7,08 meetrise kiigega.

Londonis toimunud rahvusvahelisel vigastatud sõjameeste spordimängudel Invictus Games 2014 esindas Eestit väärikalt parasportlane Raigo Roots, kes võitis 2. koha lamades surumises.

Möödunud suvel võeti spordirühma kettaheitja Martin Kupper, kes näitas hooaja vältel stabiilselt pikki kettakaari (hooaja tippmark 64,98 m) ning

21. septembril võitis Mikko Pahapill Prantsusmaal Talence'is kümnevõistluse maailmakarika etapi.

saavutas Zürichi EMil 9. koha. Treener Aleksander Tammerti sõnul oli spordirühm Kupperile tõeline päästerõngas, andes „selle suurekasvulisele, meeletoovõimega ja heade kehaliste eeldustega sportlasele paremad treeningutingimused ja motivatsiooni edaspidiseks”.

Suurima meediakajastuse pälvivis möödunud aastal mõnevõrra üllatuslikult ajateenija reamees Artur Pikk, kes näitas sisukat mängu jalgpalli EMI kvalifikatsioonimängus Inglismaa vastu.

Kaitseväge spordirühma liikmete 2014. aasta tulemusi kajastab tabel 1.

Kaitseväe sisene spordielu kulges mullu tavapärasel, juba väljakujunenud rütmis – korraldati traditsioonilised meistrivõistlused kümnel alal ja katseliselt ka karikasari sõjaväe viievõistluses. Kõigil kümnel võistlusel osalesid väeosadest 2. jalaväebrigaad, vahipataljon, staabi- ja sidepataljon, kaitseväge ühendatud õppeasutused, merevägi ja toetuse väejuhatus logistikapataljon.

MMi pronks Heiki Nabi koos bikiinifitnessi staarist abikaasaga Egle Eller-Nabiga.

Võeti osa 2014. aasta veebruaris Lätis Cēsises ja Valmieras toimunud I Balti sõjaväesporti talimängudest ning suvel korraldati Võrus Kuperjanovi pataljoni baasil XII Balti sõjaväesportimängud. Vältimaks professionaalsete sportlaste kaasamist nendel võistlustel riikidevahelist paremusjärjestust ei peeta ja selgitatakse välja vaid parimad üksikalade löikes.

Eelmainitud talimängude jäähokiturniiril osales ka selleks spetsiaalselt moodustatud kaitseväge hokimeeskond, kes turniirist innustununa alustas Tallinnas ja Tartus regulaarsete treeningutega. Septembris peeti Tondiraba jäähallis kaks sõpruskohtumist Lätiga, millest esimene õnnestus 5 : 5 viiki mängida, kuid teises jäid pikemate jäähoki traditsioonidega külalised skooriga 9 : 7 siiski peale. Meie kaitseväge meeskond on koosseisult väga mitmekesine, koosnedes peaaegu pooleks nii ajateenijatest kui ka kaadrikaitsevägelest, auastmetega reamehest brigaadikindralini ja teenistuskohadega Võrust Tallinnani. Järgmine proovikivi hokimeeskonnale on 2015. aasta veebruaris Leedus toimuvad II Balti sõjaväesporti talimängud.

2014. spordiaasta kokkuvõtete tegemisel kuulutati kaitseväge aasta aktiivseimateks sportlasteks seersant Roman Hvalõnski staabi- ja sidepataljonist, veebel Marika Koplímägi KVÜÕAst ja parimaks veteraniks nooremveebel Priit Narusk 2. jalaväebrigaadist. Kõige paremini korraldatud võistluseks valisid spordiinstruktorid 2. jalaväebrigaadi läbi

Sport on ka välismissioonidel au sees, 23. aprillil tähistati Afganistanis Camp Bastionis veteranipäeva sangpommirebimise võistlusega.

Heiki Nabi	maadlus	MM 3. koht	Taškent
Anžela Voronova	laskmine	MM 3. koht	Granada
Lauri Sild	orienteerumine	MM 6. koht, MM 9. koht	Campomulo / Italia MM
Timo Sild	orienteerumine	EM 7. koht, MM 9. koht; MK-etapp 3. koht	EM Palmela / Portugal
Sander Vaher	orienteerumine	MM 9. koht, MM 29. koht	Itaalia
Peeter Olesk	laskmine	MM 19. koht, MK 9. koht	Granada
Martin Kupper	kergejõustik	EM 9. koht	Zürich
Marko Albert	triatlon	MM 19. koht Iron Man, MK 9. koht	Hawaii
Kaspar Taimsoo	sõudmine	MM 5. koht 4 paat	Amsterdam
Aleksandr Latin	triatlon	EM 18. koht OM distants	Kitzbühel
Kauri Kõiv	laskesuusatamine	MK-etapp 6. koht	Oberhof
Indrek Tobreluts	laskesuusatamine	OM 29. koht	Sotši
Kirill Kotšegarov	triatlon	EM 5. koht poolpikk distants	Kitzbühel
Kristel Viigpuu	laskesuusatamine	EM 6. koht	Nove Mesto
Tõnu Endrekson	sõudmine	MM 16. koht	Amsterdam
Andrei Jämsa	sõudmine	MM 16. koht	Amsterdam
Mikk Pahapill	kergejõustik	MK 20. koht MK-etapi 1. koht	Talence
Roland Lessing	laskesuusatamine	MK-etapp 34. koht	Östersund
Ainar Karlson	poks	Eesti MV 1. koht	Sillamäe
Raigo Roots	parasport	Invictus Games 2. koht	London

Tabel 1. Kaitseväge spordirühma liikmete 2014. aasta tulemused.

Eesti paarisaueruline neljapaat (eessõudja Kaspar Taimsoo) võitis Amsterdami MM-I 5. koha.

viidud kaitseväge meistrivõistlused murdmaa- ja patrullsuusatamises. Kaitseväge spordimängude üldvõitjaks tuli 2. jalaväebrigaad, teiseks vahipataljoni sõjaväepolitsei ja kolmandaks staabi- ja sidepataljon. Möödunud aasta kõige sportlikumaks üksuse ülemaks valiti kehalise kasvatuse ohvitseride ja allohvitseride ning spordiinstruktorite poolt 2. jalaväebrigaadi tagalapataljoni ülem major Argo Laanema.

Paraku ei toonud möödunud aasta vaid võite, tublisid tulemusi ja rahulolu kaitseväge spordielu korraldajatele, meepotti sattusid ka mõned tuska tekitavad tõrvatilgad – politsei korraldatud narkotest uutele ajateenijatele tuvastas sügisel kaitseväge staabi- ja sidepataljoni spordirühma aega teenima kutsutud

kahekümnest noorsportlasest kolmel kontrollitul narkojoobe kahtluse. Kordustestide järel selgus, et kaks spordirühma aega teenima kutsutud noort – jalgrattur Sten Saarnits ja poksija Artur Zarva olid tarvitanud narkootilisi aineid. Spordirühma neid loomulikult ei võetud ja nende teenistus jätkus tavaliste ajateenijatena.

Kahekümnest kolm on ikka väga suur ja ärevust tekitav protsent, eriti kui arvestada, et tegu on tiptasemel noorsportlastega. Laiemas pildis iseloomustab see nähtus aga kasvavat põlvkonda laiemalt ja siin on, mille üle tõsiselt juurelda.

Kaitseväge spordirühm moodustati 1. veebruaril 2006 staabi- ja sidepataljoni koosseisus eesmärgiga populariseerida sporti kaitseväes ja ühiskonnas tervikuna. Praegu kuulub spordirühma 20 kaadrikaitseväelasest tippsportlast. Samuti võimaldab teenistus spordirühmas perspektiivikatel noorsportlastest ajateenijatel osaleda treeningutel ja võistlustel. Kaitseväge spordirühma pääsemise kriteeriumid on väga kõrged – lisaks silmapaistvatele tulemustele oma spordialal eeldavad need ka ajateenistuse eelnevat läbimist ja kandidaatide laitmatut moraali ning eetikat.

Igasuguste rikkumiste suhtes valitseb kaitseväes täisleppepimatus ja

- a) ajateenistusest kõrvalehoidjatel;*
- b) õigusrikkumisi korda saatnutel;*
- c) narkootiliste ainete pruukijatel ning*
- d) distsipliiniga pahusis olevatel sportlastel spordirühma asja ei ole.*

Kaitseväge toetab eelkõige neid spordialasid, mis on seotud tema tegevusega, näiteks laskesuusatamist, orienteerumist, laskesporti ja parasporti.

